632

E XV 18/h

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30529128_0005

E7401

ANTONII DE HAEN

Conſiliarii Aulici, ac Medicinæ Practicæ, in Alma ac Antiquiſſima Univerſitate Vindobonenſi, Profeſſoris Primarii,

RATIONIS MEDENDI IN *NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI.*

VOLUMEN V.

ACCEDIT

De Irrito uſu Cicutæ in Carcinomatum, Aliorumque morborum curatione

EPISTOLA.

NEAPOLI MDCCLXXI.

Apud VINCENTIUM ORSINUM,

Expenſis Stephani Manfredii.

Superiorum permiſſu, ac Privilegio.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

RATIO MEDENDI
IN NOSOCOMIO PRACTICO
VINDOBONENSI.

CAPUT I.

De Colica Pictonum.

§.I. *Colica Pictonum, a plumbo, in ſeptimo Paroxyſmo Paralyſin inchoans, in nono adaugens; quæ Paralyſin curata poſt hunc nonum Paroxyſmum, non rediit in decimo, qui letalis fuit. Admonitio diagnoſtica, & ſemeiotica, de morborum ex ſe de tumoris & doloris determinatione. Adeſt in Colica hac vera Tympania, ſed citra ventris tumorem; & cur? Aliena*

Splenis ſedes. Pathognomicæ morbi Inteſtini Coli arctationes, & amplificationes ſtupendæ; etiam Rectum Inteſtinum, in medio vehementer exarctatum, Clepſydræ figuram refert. Ilium Inteſtinum prope Cœcum lumbo firmiſſime adnatum. Inflammatio Ventriculi, non tamen penetrans. Pia Mater aneuryſmatica, & varicoſa. §. II. *Alia Colica Saturnina, cujus inſultus primus levis, alter poſt annum gravior, cum Paralyſi quidem inchoante, ſed cum morbo quoque curata. Semianno poſt tertius Paroxyſmus, gravi cum Paralyſi, curata in Noſocomio trium menſium ſpatio. Quartus poſt tres menſes a plumbo renovatus graviſſimus, ſine Paralyſi, convulſivus, letalis. Obſervationes de ſitu viſcerum, ut* §. I. *Problema circa colorem flavum in Ileo inteſtino, ſiniſtro in latere, inventum. Coli arctationes portentoſæ. De cauſa anxietatis & doloris Præcordiorum in hoc morbo. Dantur Coli arctationes ſuperabiles, & inſuperabiles. Ventriculus ingens. Pancreas enorme. Hepar intra Coſtas penitus reconditum. Lien alieno in loco. Liquor ſub P. M. Rubra Pericardii vaſa. Cor perfecte vacuum utrumque, licet in Pulmone inflammato plurimus ſanguis eſſet. Pleura facile lacerabilis, inflammata tota.* §. III. *Colica Pictonum, forſitan etiam ſatur-*

turnina, crebro, brevi, levi inſultu biennio priore; altero biennio crebriore, ac graviore, tandem graviſſimo poſt curam fallacem cito necans. De dubiis circa certam mortem, & quid in hiſce agendum. Coli degeneratio ſtupenda. Mirabile Duodeni Antrum. In hoc morbo Abdominis altitudo augetur, Thoracis minuitur. Cauſa ſubitaneæ mortis. Vacuum Cor utrumque. §. IV. *Colica a plumbo, cum valido, frequenti, diuturno ſingultu. Gangrænæ in ea metus Cortice Peruv. pulſus. Curatio.* §. V. *Colica Pictonum a cauſa minus perſpicua, curata.* §. VI. *Colica Saturnina, cujus Paralyſis curata in Noſocomio.* §. VII. *Colica forte ſaturnina, una cum Nephritide calculoſa, & diuturna Paralyſi, cum mirabili paralyticarum partium Degeneratione. Curatio. Num tamen in hoc homine cauſa proegumena perſeveret?* §. VIII. *Colica Pictonum incertæ originis, cujus ſuperſtes Paralyſis curata Remediis, Electricitate, Balneo Badenſi.* §. IX. *Colica ſaturnina hominem occupans, cujus Paralyſis in Noſocomio curata.*

§. I. OPportunitatem Colicæ, quam Pictonum vocant, contemplandæ, multam quondam nactus edidi anno 1745. de ea *Diſſertationem*, & *Rat. Med. Tomo* I. *Cap.* 24. ſuper ejuſdem cum natura, tum cura, diſſerui: at vero hoc academico, quem, DEO dante, abſolvimus, anno, complures ab hoc morbo ægros in Noſocomio, & alibi, nactus, prætereaque locupleti obſervatione anatomica in hac ipſa materia dives, nequeo quin orſum jam bis filum, biſque abruptum, tertio retexam; minime ſuper mirabili morbo philoſophaturus, dictaque ſæpius recocturus, ſed ſimplices obſervationes, quas tum vivi, ſive reconvaleſcentes, ſive vi morbi extincti, tum poſtremorum cadavera docuerint, enarraturus.

Pictor L. B. annos natus 44. die 12. Decemb. 1764. Noſocomium noſtrum illatus, hanc nobis Anamneſin dabat. Multa Ceruſſa ad Artem ſuam uti ſolitus erat, nec pauca Cobalti copia, ad peculiare, Carpenta vernice pellucidiſſimo, incruſtandi, artificium.

Sanus olim, primum Colicæ Pictonum inſultum, elapſo abhinc ſeptennio, perpeſſus eſt, eodemque anno relapſus ſexies, ſexies reſtitutus; nulla Paralyſi, nullis unquam pravis ſymptomatibus morbo aut junctis,

ctis, aut ſubſequutis. In ſingulo Paroxyſmo conſueta ſymptomata paſſus erat; alvum duram, pertinacem, ſcybalis parvis compactis rotundis demum prodeuntem, enormes Ventris, Lumborumque cruciatus, Nauſeas frequentes, Vomitus crebros, Anxietates, Noctes inſomnes.

Libertatem a relapſu per integrum Sexennium conciliavit purgans, ad leviſſima quæque mali indicia aſſumptum.

Anno 1764. Martio Menſe, ſeptimum in Paroxyſmum incidit, violentum quidem eum, & quinque ſeptimanas durantem, cum Paralyſi digiti minimi, annulariſque, utriuſque manus, & nonnullo poſt morbum ſuperſtite languore.

Æſtate, cum ſub Jove æſtuante tota die pinxiſset; veſperi ſe in lectum laſſus conjecit, nocte vero ob vehemens tonitru lecto exſiliens, frigore ſe diu ad feneſtram expoſuit, dein obdormivit iterum; ex ſomno vero expergefactus, intolerabilem percepit utraque pedis in planta ardorem, unaque Octavum Colicæ ſuæ Paroxyſmum, Hoc ſoluto brevi, ardor moleſtiſſimus pedum perſeveravit integro X. ſeptimanarum ſpatio, a Thermis *Badenſibus* longe moleſtior. Tandem calido *Danubii* balneo uſus, lapſus in febrem eſt, venamque febris initio, nec non ejus die ſexto ſectus, in nonum tandem, crudeliſſimumque inſultum

incidit, una cum Convulſionibus quidem, citra Iſchuriam autem, vel Dyſuriam. Contigit id circa 28. Nov. Novus advocatus Medicus propinavit emeticum, a quo mox ingens Convulſio oborta eſt, atque debilitas ejuſmodi, ut, ne jam jam exſpiraret, cuncti adſtantes metuerunt. Paralyſis eo uſque acceſſit, ut brachia Epigaſtrio altiora attollere non poſſet. Die autem 5. aut 6. Decembris ſolertiſſimus Medicus acceſſit, qui hominem diuturna ægritudine egenum, adeoque ad ſumptus morbi ultra ferendos ineptum, inveniens, conſilium dedit, ut ventrem cataplaſmate foveret, granum unum alterumque Aloes mane ac ſero ſumeret, Butyri autem recentis inſulſi, mane & veſpere, partem libræ octavam cum pane comederet.

Quo equidem conſilio incredibile quantum juvaretur æger? Ter enim, quaterve, alvus alias pertinax inde mota eſt, ſedata ſunt tormina, perditusque fere brachiorum motus utcunque emendatus. Sic 12. Dec. illatus in Noſocomium meum eſt.

Vix inibi receptus vomuit, vacillantibus cruribus aliquot paſſus conficere potuit, manus vero, carpo ſuo pendulas utraſque, neutiquam attollere. Alvum poſuit Ovium aut Caprarum ſtercori ſimilem. Adfuit ingens utriuſque manus in dorſo tuberculum, durumque idem, & immobile.

A die 12. Dec. 1764. ad 28. Martii 1765. Noſocomii incola, Butyrum edere continuavit, nec aliis medicamentis fere ullis uſus eſt, ut quantum inde proficiſceretur in ſanitatem conſtaret. Tantum vagos dolores in ventre, flatuſque moleſtos, appetitum proſtratum, Enemata oleoſa, Rutæ infuſum cum Elix. pp. compeſcuerunt. Hiſce cum auxiliis morigera ſemper alvus, non raro quidem naturalis erat, ſæpius vero compactos referebat globulos. Contigit frequenter hoc tempore, ut quibus olim ſymptomatibus affuturas convulſiones præſenſerat, eadem experiretur; Linguæ gravitatem, balbutiem, vertiginem, cephalæam, febrim; in convulſiones tamen proruperit nunquam.

Quinque ſeptimanarum ſpatio hominem hoc modo tractavi, rationibus poſtmodum exponendis permotus. Verum cum emendatio inconſtans eſſet, continuoque ſymptomata repeterent, illum denique 15. Jan. cum aliis, quos morbus detinebat idem, ad Machinam Electricam admovere cœpi. Cum illis catena junctus, ſuſtinuit vim ejuſdem ſimplicem, ſic, ut paucos primum, ſenſimque augendo, 50. ictus belle ſuſtineret: interrupte tamen; ſiquidem ſæpius renaſcente Vertigine, Cephalæa, aut Febricula, removendus a Machina fuerit. Sic demum rediit pedetentim manuum motus:

ut multum ſe delineando, pingendoque, exerceret; auram liberiorem, unam alteramve horam ambulando, caperet; & reſtitutus tandem omnibus propemodum functionibus, domum ſuam die 28. Martii repeteret.

Intrat die Aprilis 8. uxor, nunciatura ſanum quidem Maritum ex Noſocomio domum rediiſſe, ſed poſtquam altera die vehementi ira excanduiſſet, gelidamque copioſe hauſiſſet, unaque, ut ſuſpicabatur, vinum, lecto demum affigi, jamque convelli adeo vehementer, ut ſanguis ore perflueret: Unde enixe rogat, illum Noſocomio reciperemus. Recipitur convulſione eodem die ceſſante, nauſeabat, leviore febre detinebatut, abdomine dolebat, de recuperato vero artuum motu perdiderat nihil.

Mox igitur oleoſis Enematibus immiſſis, ſcybala antiqua depoſuit, vomuitque pluries. Enemate conſimili crebrius iterato, admotis ventri univerſo Cataplaſmatibus, aſſumptis Oleoſis internis, Emulſis, Paregoricis, levioribuſque Neuroticis, ſedabantur utcunque ſymptomata; at vero ex tendinum ſubſultu Convulſiones præ foribus adſtare monuit. Acceſſit Amauroſis perfecta, tum & Iſchuria vera, quam Cathetere, ad duas libras urinæ educendo, ſolvimus. Dormientem videbamus leniter convelli, ſemiſopitum delirare, febricitareque; bis

bis autem terve mori viſus, toties ad ſe redibat, Amauroſin perpetuo conqueſtus: tandem Aprilis 11. ad ſextam in aurora horam exſpiravit.

Thermometrum *Fahrenrheitianum* bis die admotum illi, quantocunque tempore in Noſocomio fuit, aut naturalem *96.* graduum calorem notavit, aut uno alterove duntaxat gradu majorem. Mortuo vero eidem actutum adplicatum, notavit primis V. minutis gradum *96.* idemque & altero, & tertio, & quarto V. minutorum ſpatio; ſic ut per $\frac{1}{3}$ horæ partem calor naturalis deſignaretur. Quinto autem ſpatio V. minutorum gradus *95.* notabantur: ſexto *94.* $\frac{1}{4}$ gradus, & ſeptimo *93.* Conferri poſſunt cum hac obſervatione, quæ circa mortuorum calorem pluribus hujus Operis locis communicavi.

§. II. Cum homo convulſus mortuus eſſet, Legem cadavera ante binos dies, a morte expletos, aperire vetantem, obſervare debui, adeoque tunc demum aperui. Conſulenda hic Tab. I.

Solo Abdomine pro more inciſo, ejusdem Viſcera in ſitu contemplabamur, & *Hippocratem* Hepar in Thorace locantem, ut ſæpius, ita iterum hic, omnino juſtificabamus. Plano quippe ad infima Coſtarum omnium elevato, Hepar intra Thoracem de-

delituit univerſum, excepta portione Lobi minoris, Ventriculum in ſiniſtro Hypochondrio obvelantis, Coſtarumque ſiniſtrarum arcum præter propter contingentis.

Porro in hoc homine, quamdiu viſcera ſua in hoc ſitu geſſit, ſi quopiam Jecoris vitio dextro in latere laboraſſet, nunquam id externus docuiſſet contactus. Præterea, ſi ſiniſtro ſuo lobo intumuiſſet Jecur, an non facile pro eo aut Splenem, aut Pancreas, aut ipſum accuſaſſemus Ventriculum?

Oggeret forte quis durum Ventriculi tumorem manifeſtum fieri, eo quod ille ab Ingeſtis fiat verſus anteriora protuberantior, vomituque facto concidat; hincque ſaltem Ventriculum primario affici evidens eſſe.

Sed huic repono 1mo Ventriculum vario ſæpe ſpatio locari, nunc in latere ſiniſtro mox ſub Diaphragmate, alio in corpore magis in medio, aliquando æque dextro, quam ſiniſtro in latere; vel ſæpe detruſum ſub latiore Hepate, cum elongato deorſum verſus Oeſophago, ſic ut intra Umbilicum & Hepar emineat, quemadmodum pluries præcedentibus demonſtrationibus patuit. In aliis cadaveribus Ventriculus ore ſiniſtro attingebat quidem Diaphragma, verum ſic a Colo, & Hepate, deorſum premebatur, ut orificio ſuo dextro vel perpendiculariter, vel oblique, verſus umbilicum inveniretur. Simile quid tertium cadaver nos iterum do-

docebit. Vel ſic, ut Ventriculus ingens totam Epigaſtrii latitudinem explens, poſt tympaniticum Colon abſcondatur totus, poſterioraque verſus compreſſus nulla ſui parte externo pateat contactui. 2do Cadavera pluries docent Ventriculum innocuum mox a repletione, imo ſub ipſa repletione, vel ideo vomendo ſe exonerare debuiſſe, quod aut turgidus Splen, aut tumefactum Hepar, aut monſtroſum Pancreas, aut protuberans tumore omentum, aut aſſurgentes ex Meſenterio tumores, aut caput magnitudine æquans Ren, Columve tympaniticum, quamcunque impediret Ventriculi expanſionem. Unde liquet *ex ſede tumoris, & doloris*, ægerrime ſæpe determinari poſſe, quodnam Viſcus primario affectum ſit.

Notandum tamen eſt Jecinoris molem naturaliter in nonnullis aut multum, parum, aut nihil infra coſtarum eminere margines; in aliis vero, ut in hoc, ſequentibus cadaveribus, præternaturaliter, ac morboſe, tam alte deliteſcere.

Notandum & aliud in hoc & ſequentibus cadaveribus. Tympaniam refert Colon hic præprimis, referunt aliquantum & tenuia inteſtina. Porro inteſtina tympanitica amplitudinem æque quam altitudinem Abdominis expandendo, ſibi ſpatium conciliant, ventreſque formant monſtroſos. In his vero, quos Colica Pictonum ſuſtulit, Tym-

pa-

panites vel ideo ventrem non expandit, eo quod ſymptomate pathognomico venter ſic contrahatur, ut, ceu planus aſſer, contingat fere prominentem Vertebrarum ſpinam, referatque perpetuantem in hoc morbo *Tetanum*. Data itaque Tympanias cauſa, Hepar, Splen, Pancreas, Ventriculus, Diaphragma, in altum ferantur, neceſſe eſt.

Hepar hujus hominis valde latum, ſic majorem, minoremve lobum unitum inter ſe habuit, ut citra vel minimum concretionis veſtigium, unicus modo lobus eſſe videretur: plaga autem albida hic medium, ibi integrum digitum lata, zonæ inſtar, univerſum viſcus a dextra parte in lævam cingebat.

Veſica fellis viciniam ſuam nihil omnino, tranſſudando, tinxerat, ut bilem flavam deeſſe ſuſpicarer. Et ſane educta ex veſicula rubellam nobis ad candelæ lucem referebat ſaniem. Sed candela fefellerat, ut poſtera luce color vere aurantius demonſtrabat.

Splen ſanus, parvus, infra Coſtarum margines non prominulus, poſt Ventriculum ad dorſum adpreſſus erat. Fruſtra eum quis loco ſolito quæſiviſſet. Cum id toties viſum, & in ſequentibus adhuc obſervabitur, intelligimus *Hepatitidem* aliquando dari, in qua, in conſueto ſplenis domicilio perceptus dolor, materiæ morbificæ coctionem,

nem, & excretionem, neutiquam deſignaret. Vid. *Boerhaave* Aphor. §. 923. n. 3.

Colon nunc deſcribendum; quod prius quam enarrata Hypochondriorum viſcera perluſtraremus, in ſitu, nequid turbaretur, examinavimus. Saccus Cœci, criſta oſſis ilei quatuor digitis latis altior, omnino naturalis erat. Colon inde adſcendebat inter Hepar & coſtarum arcum ad altitudinem fere octavæ coſtæ: flexum inde, oblique deorſum deſcendebat, ſecundum crepidinem Jecoris, adſcendebatque iterum ſub Ventriculo ſurſum ultra coſtam nonam ſic, ut ſuum lienarem ductum flexum perficeret eo in ſpatio, quod inter Diaphragma, Coſtas, Lienem, ac Ventriculum, intereſſet. Deſcenſurum autem inde verſus ileum ſiniſtrum, medio fere itinere, ex amplo anguſtum admodum, & tuberoſum fiebat, mox vero ex Ileo ſiniſtro prodeuns in amplum valde ſaccum digiti longitudinis dilatabatur, moxque iterum coarctabatur ſimili fere longitudine, ac tandem abibat in Rectum; quod ipſum Rectum inteſtinum in media ſui parte ſic contrahebatur, ac ſi filo conſtrictum eſſet.

Erant autem omnes hi loci coarctati vehementer craſſi, & indurati.

Conſiderato hac ratione Colo toto, facile colligimus *dolorem colicum communem* mentiri Hepatitidem potuiſſe, mentiri Sple-

ni-

nitidem, Pleuritidemve, ſi ex ſolo loco affecto quis judicaret: Diagnoſis igitur horum non formanda morborum eſt, niſi conſultis prius ſingulorum ſymptomatis.

In inteſtino *Ileo* plagæ multæ inflammatæ, imo hinc inde fere gangrænoſæ: quo vero loco in Cœcum intraturum erat, concreverat digiti longitudine, una cum ſuo Meſenterio, hinc, & inde, ad Peritonæum in lumbo, ope fortiſſimæ membranæ. An non hinc actionis Inteſtini inſigne impedimentum? Et an non intelligitur inde cauſa doloris, quem in eadem plaga ſæpe conqueſtus erat, & ob quem ſe frequenter in id latus incurvabat?

Ventriculus magnus, ſex Libras medicas continens, parte dextra rugas villoſæ tunicæ exhibens maximas, multas, ſolidasque: pone pylorum autem in villoſa tunica inflammatio lata conſpiciebatur, aliaque inflammatio amplior verſus ejuſdem lateris fundum. In tunica vero Ventriculi extima inflammatio dira, jam fuſcopurpurea, correſpondens exacte cum inflammatis tunicæ villoſæ plagis. Concludebamus primo Ventriculum inflammatione, in Gangrænam abeunte, in tota ſua ſubſtantia laborare: deraſa tamen prudenter tunica interna vehementer nos erraſſe omnes intelligebamus; nam minime inflammata, ſed vere alba apparuit tunc tunica Vaſculoſa.

Cor

Cor parvi hominis magnum, utroque in thalamo æqualem circiter ſanguinis, ejusque grumoſi, copiam gerens. Cor dextrum flaccidius, nec in parietibus craſſius; ſiniſtrum vero ſolito longe & durius, & craſſius.

Pulmones boni, excepto lobo dextro ſuperiore, qui duritiei ſcirrhoſæ fuit; non connati cum pleura, niſi leviter in dorſo.

Cranium craſſiſſimum. Dura Mater bona. Pia Mater aneuryſmatica & varicoſa tota; magis tamen in ſiniſtro, quam in dextro Hemiſphærio. Sinus ſuperiores admodum parum Lymphæ gerebant. Plexus choroidæi craſſi, longique; pallidi vero toti.

Tubera, quæ hoc hominum genus gerere in dorſo manus ſolent, eaque mobilia vel immobilia, in hoc homine fuerant ſemper immobilia: nec mirum: non enim illa in tendinum Vagina, ut ſæpe, ſed in oſſis Metacarpi ſecundi & tertii capitibus ſedem habebant.

In morbi Paroxyſmo ultimo Nauſeæ aderant, Vomitus, Abdominis dolor, Febricula, Sanguinis ſeu ſputum, ſeu ſcreatus, & Capitis dolor, qui, ut ipſi a ſeptimo Paroxyſmo frequens, in hoc ultimo perquam moleſtus fuit. In omnibus Paroxyſmis Vomitu vexatus eſt. In Paroxyſmo octavo primum convelli cœpit; forte a præpoſtero dato Emetico. In Paroxyſmo ſeptimo levis duorum digitorum Paralyſis adfuit;

fuit; gravis in nono, ſed medicabilis; nulla in Paroxyſmo ultimo. In ipſoque hoc ultimo vera Iſchuria, & Amauroſis perpetua. In omnibus autem Paroxyſmis, imo & lucidis in intervallis, alvo emiſſa ſunt compacta rotunda parva ſcybala.

§. II. L. W. quadragenarius, 20. Nov. 1764. in Noſocomium eſt inductus. Febri acuta ante octennium; Febre tertiana novem menſium, ſponte demum fatiſcente, ante decennium laboraverat. Tinctoria arte olim, ab annis autem 12. circiter ceruſſam in pollinem, pictorum in uſum, terendo, victum ſibi comparaverat. Nullis in Diæta exceſſibus ſibi nocuit, perpetuoque alvo bona gaviſus eſt.

Biennio abhinc elapſo anxietatem præcordiorum experiri cœpit, idque cum maxime ſub oſſe ſterni, alvum tardiorem, ventris, lumborumque dolorem: hæc tamen omnia, venæſectiones & Purgantia intra octiduum fugarunt.

Integra poſthac ſanitate annum gaviſus, ſecundo incidit in morbum eundem, ſed multum per omnia graviorem: inſultus quippe prioris ſymptomatibus nunc euns redeunſque Iſchuria, ac brachiorum inchoans paralyſis, ſe junxerunt; ceſſante autem paroxyſmo, ſiniſtrum genu immenſam excrevit in molem. Paucis tamen aſſumtis medicamentis, & creta Colonienſi in char-

ta cerulea ad genu admota; concidit genu, & rediit ſanitas, expletis octo ſeptimanis.

Ineunte Septembri morbus ipſum tertio quidem prehendit, ſed pedetentim, ita ut laborem ſuum utcumque adhuc proſequi poſſet, cum gravi præcordiorum, eaque ſub ſterno potiſſimum, anxietate. Alvus tandem penitus dies complures clauſa, purgantibus, emeticis, clyſteribus, fruſtra a Balneatore ſollicitabatur. Acceſſit dolor, a comeſtu auctus, pone umbilicum, eum in modum Inteſtina comprimens, ac ſi inter duo veluti proela premerentur, venterque non modo non prominulus, ut antea, ſed planus, durus, introrſumque retractus videretur.

Ab hoc tertio morbi inſultu Paralyſis ſe manifeſtavit impedito digitorum motu, impedita manuum extenſione, impedita brachiorum, humerorumque elevatione. Thermis *Badenſibus*, ut æger prior, ita & hic uſus eſt incaſſum. Utriuſque manus dorſo tuberculum craſſum inhæret, immobile, duritie oſſeum, in dextra rotundius, planius autem & anguloſius in ſiniſtra. Humerorum ac brachiorum integumenta, & muſculi flacceſcunt. Pedibus inſiſtens, toto corpore tremit.

Huic homini mox ictus electricos quinque adplicui, augendo ſenſim primo ad 50. tandem ad 100. ictus, in Corona mul-

torum ad machinam aſſidenti. Frictio partium paralyticarum, totiusque Spinæ dorſi, pannis laneis fumo Maſtiches, Olibani, & Baccarum Junip. penetratis, bis die, toto, quo nobis affuit, tempore, inſtituta eſt; idque, ut verbo moneam, religioſiſſime obſervatum fuit in omnibus, qui hocce morbo apud nos decubuerunt. Medicamenta autem interna fuere hæc: ℞. Sap. Ven. Gum. amm. Maſſ. pil. Ruffi, Terræ fol. tart. à dr. j. Thereb. q. s. M. f. pil. gr. IV. ſumſit quovis trihorio illarum duas, cum aqua primum, dein cum infuſo Abrotani, tandem cum Uncia hujus Miſturæ. ℞. Spir. C. C. ſuccinati dr. ij. Ol. Still. Succini, Menthæ, Lavendulæ, cum ſacchari albi dr. iij. in Elæoſaccharum redacti à gtt. iij. Sirup. Enulæ Camp. unc. j. Spir. Menthæ unc. ß. Aquæ ſtill. Roriſm. ℔. j. Intereaque temporis Veſicans latum impoſitum Nuchæ eſt aliquoties. Bisque in ſeptimana unc. V. Aq. Lax. Vienn. datæ.

Tandem 12. Jan. uti cœpit hoc Vino medicato: ℞. Limaturæ Martis non rubig. unc. j. Cort. Magell. & Cinam. à dr. ij. Corticis Peruviani unc. j. Pulvis groſſus ſpatio 24. horarum digeratur calide cum libris iij. vini Auſtriaci albi, in phiala alta chemica. Hujus vini primo ſumſit omni trihorio unciam mediam, deinde integram. Ma-

Manifeſta jam fiebat Paralyſeos emendatio; longe manifeſtior autem, poſtquam tertia uſus hujus vini medicati ſeptimana febre 12. horarum, cum diuturniore frigore interno, externorumque calore, correptus eſſet.

Cœterum toto tempore, quo in Noſocomio fuit, calor mane, ac veſpere thermometro exploratus, raro naturalis fuit, ſed ſæpe gradibus binis, nec raro tribus, aut quatuor, calorem naturalem ſuperavit.

Die 28. Martii gratia nobis acta, Artem tinctoriam reſumſit, eamque exercuit inculpate, quamdiu a plumbi tritura religioſe abſtineret; vix vero ſe eidem addicebat, quin recrudeſcerent dolores colici, ſtercora caprarum ſimilia laborioſe redderentur, humerique cum brachiis hebeſcere inciperent. Uxor autem, quæ in terendo plumbo ipſi ab aliquot retro ſeptimanis auxilio fuerat, idem cum illo malum conqueri cœpit. Hiſtoria uxoris ſuo ordine enarrabitur.

Contingebant porro hæc Junio menſe. Utrisque dabatur largum infuſum Fol. Sennæ cum Manna. Probe autem inde purgatis pilulæ utriſque dabantur eæ, quibus maritus olim diu uſus fuit.

Tandem 10. Julii, qua hora undique advolantes pauperes juvare ſoleo, homo hic Noſocomium ingreſſus, interea, dum

ſuam vicem expectat, cadit, totoque corpore convellitur, facie maxime, & pectore; cum ſpuma non tenaci ex ore proflua. Lecto mox impoſitum examinantes, deprehendimus pulſum celerem, ac ventrem durum valde, & introtractum. Ceſſante convulſione potus laxans, enemata, epithemata, neurotica, paregorica, oleoſa, alvum probe ſolverunt, & cum eadem ceraſorum, quos devoraverat, nucleos; vena brachii ſecta vehementem febrem moderata eſt, convulſionesque fregit, ita ut per aliquot dies ſpe aliqua nos lactaret; verum die 16. Julii ab hora ſexta pomeridiana, in ſecundam noctis, convulſus perpetuo fuit, convulſus periit.

Cadaver in frigido ſubterraneo loco horas 54. conſervatum, die 19. Julii publice aperui.

Inciſo abdomine, ac late patente, nihil omnino videre præter Inteſtina erat. Nihil enim Hepatis, nihil Splenis, aut Ventriculi apparuit, excepta hujus portiuncula, Colo inteſtino ſub cartilagine enſiformi inſidentis. Tenuia inteſtina omnia ſolito ampliora, Colon dextro in latere, ſuoque tranſverſo in Epigaſtrio itinere, longe ampliſſimum.

A latere umbilici, paulo magis deorſum, *Inteſtini Ilei* pars ita complicata erat, ut a portionibus ejuſdem inteſtini, utrimque in-

intumeſcentibus, omnis ejus cavitas prorſum deleretur. An ſimile quid, idque durabile, verum Ileum non generaret? Probabile admodum a cauſa conſimili Ilei inteſtini contigiſſe rupturam. *Rat. Med. Par. IX. Cap. de Ileo.*

Paulo inferius, *ejuſdem inteſtini portio* ex latiſſima expanſione in ſubitam ejuſmodi anguſtiam abibat, ut lagenam referret ventroſam anguſticollem. Nonne a tali cauſa inteſtini introſuſceptio metuenda? Ex utraque hac obſervatione conſtat, in Pictonum Colica non inteſtina craſſa duntaxat, ſed & tenuia degenerare, & morboſa reddi. *Vid. Tab. IV. Fig.* 2.

Diſtentiſſimæ *Veſiculæ tranſſudante bile* Hepar, Colon, Jejunum, ac Meſenterii portiones profunde tingebantur. Sed undenam idem aurantius color ejuſdem inteſtini Ilei portionis, duorum pollicum longitudine, uti & meſenterii, verſus ſiniſtram Coxam? Nec non paulo altius in ſiniſtro latere, longitudine 5. pollicum, paulo minore intenſitate coloris? *Petrus Milo*, Henrici IV. Regis Galliarum Archiater, in ſimili cadavere demonſtravit, præſente *Citeſio*, inter Jejuni Inteſtini tunicas tumorem anſerini ovi magnitudine, ſinceram bilem, eamque æruginoſam, profundentem. An copioſa bilis convulſiones excitaret, effundendo ſeſe in varias Inte-

ſtinalium membranarum plagas? An vero potius tempore convulſionum hæc Ilei inteſtini pars, convulſione diſtracta, pro tempore Veſiculæ bilis proxima jacuit, & a vehementer tranſſudante Bile ſic fuit colorata?

Colon inteſtinum diametri tribus pollicibus majoris, in latere ſiniſtro ſupra partem Ventriculi ſiniſtram transcendens, iter ſuum terminabat ad illud ſpatium, quod inter 5. ac *6.* coſtam, numero a ſuperioribus ducto, interjacet. Inde ſupra lienem deorſum reflexum, in anguſtum abibat, moxque inde amplificatum, alteram formabat anguſtiam, verſus criſtam Ilei tertiam, ac tandem, antequam in Rectum abiret, quartum digito longiorem. Vid. Tab. 2. cum explicatione.

Nunquid Coli tympanitici tam alta ſedes, in his morbis pluries obſervata, non explicat illam hujus hominis, aliorumque hoc morbo afflictorum, perceptam ad præcordia anxietatem? frequentesque dolores?

Notavimus in hoc Cadavere hæc ipſa anguſta loca Inteſtini, adeo dura, & incraſſata non fuiſſe, quam quidem in præcedente, & mox ſubſequente: agitatione enim, ac contrectatione partium, aer copioſus, per inteſtina transmiſſus, hasce easdem anguſtias multum dilatabat. Nunquid

in

in hoc homine, niſi eum convulſio peremiſſet, reſtitutio vitiatæ inteſtini formæ adhuc non fuiſſet ſperabilis?

Coecum inteſtinum in diverticulum abibat, quod in quavis dimenſione octo pollicum diametrum habebat.

Colo elevato, *Ventriculus* apparuit, contingens lateris ſiniſtri coſtarum arcum, & ſub Colo explens totam Epigaſtrii latitudinem, ita ut ad arcum dextrarum coſtarum formaret Pylorum; ut fig. 2. exhibet. Anteriore, eaque media ſui parte, latitudine binorum pollicum, admodum inflammatus fuit, inflammatione tamen ad intimiores tunicas non ſe penetrante. In interiore autem ejus parte prope lævum orificium, plures inſulæ rubræ conſpiciebantur. Pylorus anguſtior, & annulo duriore incompleto munitus. Symptomata Ventriculo, in hoc homine, propria, potuiſſent ſub larva aliorum morborum imponere Medentibus, præ viſceris latitudine. Pluries ventriculos demonſtravi ſimiles.

Hepar totum ſub Coſtis reconditum, ut digitis, oculisve, nihil ejus uſurpari poſſet; colore pallidoruſum, & lata crepidine lividum: livor, dum præſcindebatur transverſim, mediæ lineæ craſſitudinem habebat. Situm autem adeo dextro in latere Hepar, ut nihil ejus ſiniſtrum Hypochondrium haberet.

Veſicula fellis, ovi gallinacei magnitudine, copioſam, eamque colore aurantiam, bilem continebat; ſita autem non pro more, ſed ad extremam dextram Lobi majoris oram, interne. Quippe Pylorus, ſub arcu Coſtarum dextrarum ſitus, orſumque inde Duodenum, hunc veſiculæ ſitum omnino poſcebant. Ita ut hæc minime vitioſa degeneratio fuerit, ſed conditio ſitusque naturalis.

Pancreas octo pollices longum, quatuor altum, ſed planum, pluribus in locis durius, in medio vero omnino cartilagineum.

Lien naturalis, colore, ſubſtantia, mole, poſt Ventriculum in latere ſiniſtro abſconditus, inferiore ſua parte tribus minimum digitis ab infima Coſtarum margine remotus, altiorque; ut clauſo abdomine nihil de eo tangi potuiſſet.

Itaque in hoc homine, ſive hic Hepatis, Spleniſque, ſitus fuerit naturalis, ſive in repetitis morbi inſultibus genitus, non potuit ex molli Hypochondriorum attactu utriusque hujus viſceris integritas laudari: cum utrumque vitioſum eſſe potuiſſet, modo a nobis, attactu ſaltem, non indagando.

Renes boni, niſi quod dextro parum admodum adeſſet ſubſtantiæ dictæ corticalis.

Olla cranii prudentiſſime reſecta, nulloque

que liquido extillante ex plaga una, alteraque *Duræ Matris*, a ſerra ſauciatæ, vidimus *Duram Matrem* bonam, polypoſum in ſinu longitudinalis ſanguinem, & effuſum hinc inde mucoſum, ut videbatur, liquidum inter Cerebri ſulcos: Pia Matre vero perſciſſa, vere limpidum apparuit. *Pia Mater* ſolito plus infarcta ſanguine, haud copioſo tamen.

In Ventriculis utrisque ſuperioribus, in ventriculo tertio, & in quarto, ne guttula quidem aquæ. Nec liquor ullus in baſi Calvariæ. Plexus Choroidæi craſſi, & colorati. Subſtantia cerebri attactu veluti pinguior, & digitis adhærens.

Thoracis utroque in cavo paucula rubella aqua.

Nulla in *Pericardio* aqua; ſed forte unica duntaxat dragma liquidi rubelli, quod an a tranſciſſo Pericardio? Id enim, in extima ſaltem tunica ſua, & in hoc homine, & nuper in puero, vaſa rubra nonnulla habere manifeſto licuit.

Cor utrumque ſic vacuum, ut ne guttulam aut grumum quidem ſanguinis in ſuis habuiſſe cavis certiſſimum ſit: primo quidem intuitu ad dextri cordis parietem, inter columnas, ſub iiſdemque, ſanguinem ſubnigrum videre videbamur; at vero auferre eundem, abluereve conati, convincebamur nihil adeſſe ſanguinis, ſed mediam

diam internam hujus thalami partem ex inflammatione jam gangrænoſam eſſe. Grumoſus ſanguis in ſinibus venoſis. Perſciſſa utrisque Cordis Ventriculi ſubſtantia hepatici coloris fuit.

Pulmo dexter lobo ſuperiore adhæſit, cohæſione membranacea, cum Pleura; ad dorſum vero tota longitudine. Ambo facie anteriore coloris cinerei, variegati; tota vero ſuperficie laterali, ac poſtica, præ intenſa rubedine fere nigricantes.

Cohæſio dextri pulmonis cum dorſo, non videbatur omnino fortis eſſe, cum facili negotio ſolveretur: exemtis autem Pulmonibus patuit me in hac cohæſione ſolvenda ipſam dilaceraſſe Pleuram, utpote hic facile dilacerabilem.

Sed hæc eadem *Pleura* rubebat, ſic ut totus Thorax internus panno ſcarlatino ſuccingi videretur. Primo adſpectu Pleuram a pulmonum accretorum dilaceratione ſanguine maculatam ratus, ſanguinem ter quater ſpongia nitida abluere ſatagebam, ſed fruſtra: feliciſſima enim Meningum Cerebri injectio nunquam tot vaſcula impleta exhibuit, quam inflammatio in hac Pleura, tam qua coſtas univerſas, a ſummo jugulo, ad infima quæque ſuccingit, quam qua Diaphragma.

Ruberrima hæc Pleura in cameræ ſiniſtræ inferiore ac media parte ſeparata appa-

paruit, inque bullas elata, alias piſi magnitudine, alias fabæ, unam digiti dimidii. Suſpicabamur primo, ne dum Cor cum Pulmone ex Thorace ſolvebamus, aer inter laceratam Pleuram, Spinamque ſubintraſſet: verum conſtiterat, vel antequam hæc viſcera eximeremus, bullas illas jam conſpicuas fuiſſe. Forſitan dum in dextro latere Pleuram inſcius lacerabam, aer furtim ſubinſinuavit ſeſe, penetransque ſub facile ſeparabili membrana bullas illas exhibuit, antequam viſcera eximeremus Thoracis. Unde ſi de reperto ibidem aere nihil peculiare concludere fas ſit, ſaltem Pleura hæc & vaſculoſiſſimam eſſe ſe, contra eos, qui id negent; & vehementi inflammatione, facillimaque ſeparatione, ſe admodum vitiatam eſſe oſtendit.

§. III. *Induſtrius Chemicus & Pharmacopæus*, annos natus 44. a quadriennio affligi cœpit levioribus ac brevioribus Colicæ Pictavenſis paroxyſmis; a biennio autem ſævioribus, crebrioribusque; ſic ut quovis ferme alterno menſe duobus, tribuſve diebus ſævirent: tandem vero prima Aprilis hujus, quem vivimus, anni, paroxyſmo affligi cœpit omnium ſæviſſimo, & demum funeſto; ſic tamen ut dolores quandoque pluribus, paucioribusve diebus, vel minuerentur, vel conticeſcerent; & homo a morbi reliquis eximeretur ſymptomatibus: Ni-

Nihil detexit cauſarum Examen, niſi & vini Auſtriaci data occaſione abuſum, & Emplaſtrorum, quorum in compoſitionem Plumbum, Ceruſſa, Minium, aut ſingula, aut juncta concurrunt, copioſam ac crebram confectionem.

Graviſſima omnia fuere hic Symptomata; dolor intolerabilis, prope umbilicum potiſſimum, introtractio ſumma Abdominis, alvus ita clauſa & introtracta, ut Pharmacopæus Clyſma immiſſurus vix podicem invenire penetrareque poſſet, fæces alvinæ ovillorum ſimiles, inchoanſque Crurum Paralyſis. Solus deerat, qui aliis vix deeſt, Vomitus: deerat etiam, quæ multis deeſt, Iſchuria; ſed aderat ejus loco Dyſuria. Cum ſoluto multum Paroxyſmo hoc graviore, curam lactis incepiſſet, vomuit aliquando idem coloſtratum, ſed Sapone veneto multo, & Lap. cancr. ſuperavit Vomitum. Pervenitque tandem Medicus methodo ei conſimili, quam in prioribus obſervavi, ad tantam morbi emendationem, ut ſymptomata omnia multos dies ſilerent, & ut curru hinc inde exſpatiaretur, quo vires pulchre redibant. Verum poſtea flatus hominem miſere cruciarunt, & fere ſemper dolorem in epigaſtrio, & dorſo, lumbiſque, ac ſi perforarentur, conqueſtus eſt. In Conſilium vocatus ab ejusdem præſtantiſſimo Medico *Seredi*, ſuaſi emulſiones cam-

camphoratas & paregoricas, una cum frictionibus, & dolentis dorſi fotu anodyno, enematibusque quotidianis oleoſis, continuaret. Biduoque poſt vidi illum jam ſurgentem, obambulantem, flatus commode expellentem, meliore appetitu, ſomno, alvoque, gaudentem. Tandem vero die 17. Aug. tam bene ſe omnibus functionibus habuit, ut iter quoddam cum amicis animi recreandi gratia decerneret, ad meridiem lætus menſæ cum aliis accumberet; hora autem ſecunda de rebus domeſticis componendis multa confabulatus, Non bene, inquit, me habeo; porrigite mihi acetum: dum vero illud quærunt, moritur.

Die 19. Aug. ad ſecundam pomeridianam ſepeliendus erat, nec vel per horam ſepulturam differri, negotia illis in ædibus peragenda, ſinebant. Sed hora hæc eadem erat etiam quadrageſima octava a morte. Hinc legibus, quantum poſſibile, ſatisfacturus, non niſi mox ante ſepulturam incidi cadaver.

Integumentis inciſis ab oſſe pubis ad uſque ſternum, cum caſu artus ſuperiores moverem, mirabar in humeris, brachiis, manibus, digitiſque, viventis ſimilem flexilitatem; vultumque obvelatum revelans, ſtupebam veluti vivi hominis faciem, minime pallidam, extenuatamque; oculis tamen turbidis & obſuſcatis. Certam autem

mor-

mortem tum tempus a morte elapſum, tum irritatio inciſione facta, tum oculorum conſpectus, evidenter docebant. Pluries tale quid contingit in cadaveribus obſervare; ita, ut haud omnino univerſalis ea Lex ſit, ſecundum quam quoſdam Scriptores video ſic certam mortem determinare, ut rigor cadaveribus proprius adſit; rigiditate nimia, nimiaque flacciditate, mortis poſt ſe relinquentibus incertitudinem.

Aperto Abdomine illico multum in eo ſanguinem effuſum offendebamus: intacto tamen eo, nequid turbaremus, ad viſcerum in ſitu examen nos accinximus.

Principio nullum *Omentum* adeſſe viſum eſt, niſi ſupra unicum Colon. Idem tamen evolutum magis, videbatur ad 2. 3. latos digitos poſſe explanari. Confuſa nihilominus fuit omnis Omenti idea; cum, ut mox patebit, Colon inteſtinum variis ſuis flexibus Ventriculum ad dorſum adplicaret, ſuoque in ſitu turbaret ſic, ut illa Omenti portio, quæ fundo Ventriculi adnaſcitur, diſtracta omnino difformiſque appareret, ac nihil minus referret, quam Omentum.

Cœcum Inteſtinum ingens, pugni magnitudine dextro Ileo incumbebat, jamque Colon factum, abibat mox in anguſtam admodum formam dextrorſum; hinc autem aſſurgens, amplificabatur in pugni molem,

ut

ut Tab. III. docet. In ea porro ſua amplificatione contingebat Saccum Cœci, & membrana, fibris fortibus inſtructa, longaque, cum hoc Cœci Sacco colligebatur. Facile igitur capitur anguſtam Coli portionem ad Lit. B. compreſſam omnino imperviamque fuiſſe, quando Cœcum & Colon Materia quacunque replerentur. Et ſi quis conſideret anguſtam hanc, & compreſſam Coli portionem, non modo ſub Cœco Inteſtino, Coloque, verum etiam ſub ampliſſimo mox deſcribendo, & ad Lit. V. U. in Tab. III. repræſentato, Duodeni Inteſtini Sacco, inventam fuiſſe, hanc ejus compreſſionem eo majorem intelliget. Debui autem hanc eandem portionem veluti ſupra Duodenum delineare, ut qualis fuerit, appareret.

Porro amplificatum hoc Inteſtinum Colon adſcendebat ad marginem ſiniſtrarum Coſtarum ante Hepar, nec altius conſcendens in transverſum ſe flexit; medium vero Epigaſtrium transgreſſum, adſcendit oblique ſurſum, idque ad Coſtam quartam uſque, numero a ſuperiore coſta ducto, in ipſum uſque coſtæ arcum. Hic vero loci flexit ſe, & oblique, verſus medium Epigaſtrium, ſub priore ejus adſcendente parte decurrens, aſſurgebat, jamque ab illa Compreſſione liberum abibat in dilatatum admodum, attenuatumque, ac vix liga-

men-

mentoſis fibris donatum, tubum; & ſub Colo, oblique ſurſum adſcendente, ſe ſubducens, curſum ſuum conſuetum in latere ſiniſtro verſus os Ileum inſtituebat. Hoc vero in itinere primo in prætenuem canalem qui ad Lit. L. punctulis notatur, vix penna anſerina ampliorem, abibat: inde vero mox in amplum ſeſquipollicis antrum ſe expandens, alteram formabat coarctationem, minimo digito non craſſiorem, pedis præter propter longitudine; donec ſiniſtro in Ileo flexiſſet ſeſe, formaretque iterum dilatatum quendam Saccum; ter autem adhuc affectans talem & amplificationem, & coarctationem, in Rectum tandem abibat.

Sed ab interno latere primæ Coli amplificationis, & ſupra ejuſdem Coli coarctationem, & compreſſionem ad Lit. B. notatam, Saccus deprehendebatur globoſus admodum, ac vehementer dilatatus. Saccus hic conjungebatur expanſione membranacea cum prima Coli amplificatione, & arcte connatus erat ad Meſenterii fere centrum in Lumborum ſummitate. Expanſione autem membranea iſta prudenter ſoluta, patuit Saccum hunc ipſum Inteſtinum Duodenum eſſe, ad ſex transverſos digitos dilatatum, moxque abiturum in Jejunum. Pylorum tunc, & dextram Ventriculi partem, Duodenum ſponte monſtrabat.

Ven-

Ventriculus poſt degeneraſcentem Coli Fabricam ſiniſtra ſui parte latebat, dextra vero deprimebatur ab Hepate & a Colo ſic, ut ſub transverſa Coli parte deſcenderet, indeque emergens Pylorum formaret. Tab. III. Lit. T.

Qui hanc Anatomen non vidit, ægre capiet Pylorum tam inferne reperiri, Duodenum inde per ſex latos digitos deorſum petere, & in expoſitum mox antrum, in eadem altitudine cum prima Coli amplificatione, abire: quippe ſolita Abdominis capacitas haud bene videbitur ipſi tot admittere dimenſiones.

Hunc autem rogo quam altum, longumve hoc Abdomen fuerit, attente conſiderare velit. Colon enim tum amplitudine, tum longitudine, enormiter auctum, Diaphragma in altum vehementer protruſerat, ut id non in arcu Coſtarum tantummodo, verum etiam anterius in expoſitam ante adſcenderet altitudinem. Quin & idem Colon, ab arcu coſtarum ſiniſtrarum, ad duos digitos latos in dextram Epigaſtrii partem reflexum, indeque aſſurgendo ſe convertens in latus lævum, Hepar valde compreſſiſſe, unaque cum Diaphragmate ſurſum truſiſſe; eademque de cauſa mucronatam Cartilaginem in anteriora admodum incurvari debuiſſe; evidens eſt.

His ordine examinatis, licebat demum

in cauſam inquirere, quæ eam nobis effuſi cruoris copiam exhibebat, ut facile omnem fere vitalem cruorem, ſive grumoſum ad ſuperficiem & latera molis inteſtinalis, ſive coagulatum verſus lumbos hærere exiſtimarem. Diu prudenterque cuncta rimati, deteximus tandem ingentem in vena Cava, mox ſub Diaphragmate hiatum; ex quo dum Venam Cavam premebamus, paucus in eadem reſiduus ſanguis exprimebatur: digitus poſtmodum in corde dextro inductus in Cavam, per idem foramen, ſeu hiatum, apice prodibat.

Sed quid hanc Venam dilaceraverat? Cum hæc adeo firmiter cohæreat poſtico Hepati magnarum Venarum ope; cumque id ipſum Hepar expoſitis de cauſis in altum fuerit vehementer elatum; eoque magis, quo Colon ab origine ſua, uſque ad ſuam primam coarctationem, copioſioribus fæcibus, ac flatibus turgeret; facile intelligimus Venam Cavam, loco ferme immobili hærentem, continuata illa violenta Jecoris protruſione in altum, ſenſim extendi, elongari, debilitari, extenuarique debuiſſe, & tandem omnino dilacerari ſubitamque, effuſo vitali cruore, mortem inferre.

Cor externum pingue valde: internum utroque Cavo vacuum. Liberi pulmones: ſiniſter ad dorſum tantum nexus.

Cra-

Cranii aperturam inſtans mox ſepultura vetabat.

§. IV. *Eva W.* annorum 60. vidua hominis, cujus hiſtoriam §. II. dedi, quamque una cum Marito Colica Pictonum nuperrime affligi cœptam innui, domi ſuæ hoc morbo tam graviter ægrotavit, ut illi, veluti morti proximæ, omnia Sacra adminiſtrarentur. Hæc tandem 19. Julii geſtatorio in Noſocomium illata, hanc nobis anamneſin fecit.

Variolas & morbillos in infantia perpeſſa, adoleſcentiam ſuam ſana tranſegit: maturius gaviſa, maturiuſque privata ſuis, omni cæterum nota bonis, Catameniis. Bis nupſit, primo matrimonio gemina beata prole, altero nulla. Elapſis 15. abhinc annis, febre intermittente, ſpatio fere trimeſtri, in Hungaria laboravit. Nulla cæterum incommoda patiebatur, niſi quæ adventanti adſcriberet ſenectuti, vires quippe minores, artuum tremores vagos, cephalæam.

Duodecim ultimos annos familiam honeſtius ſuſtentaſſe ſe aſſerit, Oſſa ovilia ſicca cremando, redigendoque in pollinem qua Vaſis, Veſtimentisque argenteis, priſcum nitorem reddere ſolent.

Hieme autem elapſa cœpit marito in plumbo terendo auxilio eſſe, brevi autem exinde colicos experiri dolores & miram

quandam Ventriculi, ut ait, vacuitatem. Hauſtu Spiritus Vini, nec non externa cum eodem facta frictione, obvolvendoque abdomen pannis laneis fumo cumini imbutis, atque tegulis calefactis, ſubvenire his incommodis ſæpe ſolebat. Alvum ſegnem, duriſque & exiguis ſcybalis refertam, reddere conſuevit.

Quo tempore ultima Mariti defuncti recidiva incepit, quatuordecim circiter abhinc elapſis diebus, cœpit & ægrotare ipſa, deperdito appetitu, debilitate majore, ventre dolente, alvo tardiſſima. Eo 14. dierum ſpatio bis ſibi injectum oleoſum clyſma, absque ullo effectu; fuitque vena, Medico jubente, ſecta. Quæ dum ſecabatur, clyſmata prodierunt ſine ullis fæcibus, meraca: Paucus fuit, tempore illo toto, ſomnus. Lecto vero necdum ſeſe addixerat. Die vero 12. Julii enarratis ſymptomatibus jam multo auctioribus, brachii Venam ſibi tundi curat, auctoque poſtmodum morbo cubare coacta eſt. Acceſſit tunc Vomitus, clauſa Alvus, Stranguria, Icterus, venter introtractus, duruſque ſic, ut mulier aſſeveret, ſuis ſeſe digitis percepiſſe inteſtina ſua, veluti totidem funes, contracta atque tenſa in ventre eſſe: dolore interim omnium maximo perſeverante in Hypochondrio dextro. Arceſſitus tunc Medicus pilulas 20. præſcripſit, duabus ſumen-

mendas doſibus, unde alvum non habuit, ſed vomuit. Die 17. menſis absque ullo effectu ſennæ infuſum bibit.

Hoc deplorando in ſtatu, die 19. Julii ad nos, ut monui, ducta eſt, bis in via animo linquens. Debilis admodum erat, grave Caput, & obtuſe dolens; venter ponderoſus, & in Hypochondrio ſiniſtro potiſſimum dolens, magiſque ad attactum; lingua humida partim albaque, partim cruſta craſſiore & fuſca obſita. Icterus valde flavus. Singultus ſepties, octies, repetens; quem ſingula ſemihora, horæve quadrante, iterantem, toto morbi tempore, habuerat. Urina rara, ac pauciſſima, & ſtranguriosa; defectu non excretionis, quod pejus, ſecretionis, quemadmodum immiſſus catheter docuit. Profecto ne maritum preſſo pede ſequeretur, magnus metus adfuit.

Pulſus blandiri potuiſſet, quod cæteris, ſignis pravis non conveniret; ſed bono cum pulſu, modice tantum celeri, perierat Maritus. Blandiri potuiſſet & alvus, ab admotis Medicamentis liquida, morigera continuo; venterque non ultra durus, introtractusque, verum mollis omnino & naturalis: ſed cum alvo bona ac facili, cum excrementis conſiſtentiæ pulmenti, cum ventre præterea molli ac naturali, Convulſiones ſuſtulerant maritum. Attamen

men, quid hic ſub Divinis Auſpiciis ars medica valeret, experiundum erat.

Quamdiu in Noſocomio erat, venter quamvis externo habitu, tactuque naturalis, perpetuo tamen plus minus doluit, ultimos dies paucos ſi exceperis. Lingua ſemper fuſca fuit. Ictericus cutis color perſeveravit. Urinæ, quo momento mingebantur, ſemper ita fuſcæ erant, ut e longinquo adſpicienti ſubnigræ viderentur.

Quin & morigera tunc alvus mox iterum, dum Noſocomio excepta erat, ſiſtebatur, ut toties in his morbis fit. Unde Aquæ Laxat. Vienn. unc. iij. ipſi quovis trihorio dabantur; quas cum vomitu redderet, multumque inde debilitaretur, ſecutus ſum *Hippocratis* conſilium, jubentis Libro *de Locis in homine Foeſ. pag.* 419. ſi vomitu affectus, debilis a vomitu fuerit, ὕπνȣ φάρμακον, ſomniferum remedium, exhibere: id quod poſtea *Sydenhamo* lex perpetua fuit, poſt omnem fere ſurſum, deorſumque, inſtitutam evacuationem. Sedato vomitu, ejuſdem *Sydenhami* in cura Ilei morbi monitu, repetivi doſin laxantis, idque alternatim toties, donec a purgante alvus probe moveretur. Clyſmata emollientia, & oleoſa, interea lubricabant caprinis ſimilia excrementa. Ventrem autem ad facilem alvum, leniendoſque dolores, cataplaſmata diſponebant.

Jus

Jus autem carnis, ſive purum, ſive cum oleo amygdalino miſtum, parva ac repetita frequenter copia, alimento fuit. Emplaſtrum de Labdano cum granis Opii duodecim, totidemque Camphoræ, ventriculi regioni, quo vomitus citius compeſceretur, admotum fuit. Emulſa ſitim extinxerunt.

Hiſce omnibus auxiliis tanta poſt triduum animadverſa emendatio eſt, ut Paroxysmus ſolutus omnino videretur. Metum tamen nobis incutiebat creſcens in diem cum debilitas corporis, tum immanis tenuium excrementorum fœtor; teſtes utique ambo, aut prodromi ſaltem, Gangrænæ. Quapropter a 22. Julii ad 3. Auguſti, unciam pulveris corticis peruviani quotidie ſumſit, deinde per aliquot dies ejuſdem corticis dragmas ſex.

Moroſitas demum ægræ corticem omnino reſpuentis, nauſeæ perpetuæ, & maxime alvus jam pultis inſtar, & naturalis fœtoris, uſui corticis ſuperſedere ſuadebant; & tentatis nonnullis, quæ gluten, quod copioſum cum alvo, vomituque prodibat, inciderent, eliminarentque, tandem ſequens formula adeo profuit, ut & diu continuaverit eandem, & alia ultra non indiguerit. ℞. Sap. Venet. Gum. amm. Terræ fol. tart. Maſſæ pil. Ruffi à. dr. j. Balſam. peruv. q. s. m. f. pil. gr. IV. quarum

omni trihorio tres ſumſit. Paulatim exinde Icterus & ſymptomata morbi diſparuerunt, & ſomnus, appetitus, reſpiratio, alvus, nitida lingua, urina vix ultra fuſca, niſi diu ſtetiſſet, futuram propediem ſanitatem augurabantur. Ipſaque mulier die 19. Aug. Noſocomio egreſſa eſt, me invito, fruſtraque hortante, ut potius per unam, alteramve ſeptimanam ſuam obfirmaret ſanitatem, ne domi, bono regimine carens, recidivam pateretur.

§. V. Famulum aulicum Colica Pictonum, cum alvo pertinaciſſime clauſa, vomituque non compeſcendo, anno 1763. corripuerat, & Ileus morbus tunc audiens, ut talis curata erat. Anno 1764. adorta eundem ſecundo eſt. In tertiam Septimanam æger periculoſo cum morbo luctatus, me vocat. Enemata oleoſa frequenter, purgantia, & opiata, alternatim data, Epithemata & Cataplaſmata, quæ Ventrem integrum, univerſoſque Lumbos, involverent, Emplaſtrum opiatum ad ventriculi regionem, dataque in potum Emulſa, hominem intra octiduum, citra Paralyſin, reddidere ſanitati: cura poſtmodum religioſe habita, ut in cunctis ab hoc morbo reſurgentibus habenda eſt, ut quopiam remedio, v. g. caſus prioris pilulis, alvus perpetuo libera ſervetur, ne malum cito recrudeſcat; & ut plurimo lactis uſu ex-

ſuc-

ſuccæ partes renutriantur, & rigidæ humectentur.

§. VI. Adam G. annorum 18. patre tinctore genitus, etiam a ſexennio tinctoriæ arti addictus, pigmentorum cum plumbo confectioni ſæpe aſſiſtens, ſanus hucuſque, nec multis ab annis lecto addictus, niſi ob crus ante triennium ab equo calcitrante commolitum; cœpit tandem elapſo abhinc anni ſpatio crudeli hoc morbo affligi, tertioque obſtinatæ alvi die, ex datis ſibi a Chirurgo militari pilulis quatuor, vehementer ſurſum deorſumque purgatus eſt; exinde autem dextræ manus extenſorum muſculorum Paralyſis, deinde & humeri, cum creſcente in diem hujus artus marcore, ſecuta eſt. Interea temporis levis aliquando recidiva adfuit, ſenſimque brachium ſiniſtrum eodem, quo dextrum, malo affici cœpit. Quindecies Thermis *Badenſibus* citra levamen uſus eſt. Quin & Hydropis minæ, qui morbus quandoque Colicam hanc excipit, illum ſex abhinc ſeptimanis elapſis tenuerant, dolentibus, tumentibuſque lumbis, Carpo utroque, utroque genu; hunc tamen tumorem pepulerunt frictiones aſſiduæ.

Die 23. Nov. Noſocomium intravit, manu utraque ſuo de Carpo pendula, carne ſinguli brachii flaccidiore, præſertim dextri. Urinæ ejus ſæpe habuerunt pelliculam ſplen-

ſplendentem, ſplendentemque in fundo materiem. Virtus electrica in corona multorum ſimili morbo laborantium, principio ictibus quinque, dein auctis ſenſim ad 100. numerum adplicata; pilulæ duæ ex Saponis veneti unc. j. Gum. amm. Maſſæ pil. Ruffi a dr. ij. paratæ, omni bihorio ſumtæ; Frictio bis die cum pannis laneis, fumo aromatico imbutis, adhibita ad Spinam Colli, Dorſi, Lumborum, ad Ventrem, Artuſque ſupernos, Juvenem hunc ita reſtituit, ut 12. Dec. lares paternos repeteret, reverſus tamen primum quotidie, dein aliquoties adhuc, ad Machinam electricam. Paralyſis ſic fugata omnis eſt.

Calor quotidie bis thermometro exploratus, paſſim 100. graduum fuit, adeoque calorem naturalem 3. aut 4. gradibus ſuperavit.

§. VII. Joannes V. . . . annum vitæ 42. agens, in longis itineribus olim multus, poſtremis annis fere ſedentarius, Cephalææ a juvene obnoxius, cætera ſemper ſanus fuit. Jam a 15. annis Cephalæam, quotieſcumque ſe adoriebatur, adoriebatur autem frequenter; frigidis crurum balneis ſe fugaſſe narrat. Conſuetudinem Venam ſecandi, corpusque purgandi, nunquam habuit: nunquam fuit Hæmorrhoidarius, nunquam Podagricus, Scorbuticus, Rheumaticus, Nephriticus, nec, ut aſſerit,

lue

lue venerea affectus: Gonorrhœam in juventute unicam paſſus, ab eaque lente curatus.

Finiente anno 1763. inter aptandos pedibus calceos tuſſi ſubita correptus, dolorem validum ad Ilium dextrum experiebatur, quem cataplaſma continuo adhibitum ſpatio octidui fugavit. Hieme adultiore corpus cœptum eſt langueſcere, imminui appetitus, alvus fieri ſegnis. Lagenam vini Burgundiaci, (adulterati forſitan) quotidie tunc, idque longo tempore, ſolebat ad veſperas bibere, ut corpus ſuum, quod alimentis nutrire proſtratus vetabat appetitus, hoc vino roboraret.

Languore in Majum menſem ſenſim creſcente, ſubito, eoque vehementi dolore Ventris, duobus, tribuſve pollicibus infra umbilicum, dextrorſum, tum & crurum gravitate amborum, ignarus a qua cauſa, corripitur. Subſequitur febris quotidiana, a Cortice peruviano, per integros 12. dies, præmiſſis præmittendis, dato, vix mitigata.

Urinam ſuam inſpexerat nunquam; jam vero in febre illam aſſervare a Medico juſſus, & rubram eſſe vidit, & arenoſam: idemque cum ſæpius ipſe, tum deinde in Noſocomio nos, obſervavimus. Nunquam tamen in eadem reddenda doluit, aut incommode habuit; tantum experitur eam a copioſiore ſabulo tardiorem, & mictum are-

renoſum, prægreſſa urina pallidiore, præſagire novit.

Menſe Junio iterato in Ventre dolens, evomuit purgantia, & vomitu dein continuo, ac febre laboravit. Vena tunc tuſa eſt. Triduo poſt V. S. tertius, iſque omnium ferociſſimus, Colicæ Pictavienſis Paroxyſmus eum prehendit, cum manifeſta dolentis in ventre plagæ pulſatione, cum crurum gravitate, cum articulorum genu, & malleoli dolore. Eodemque tempore artus ſuperiores graves facti, dolentesque, a cubitu autem ad extremos uſque digitos paralytici, cum Deltoidum emarceſcentia, & tanta omnium muſculorum, humeri, ac brachii utriuſque flacciditate, ut nullo modo carnem, ſed mollem potius pulpam, referrent.

Elapſis inde diebus novem, cruribus iterum potuit integris uti, brachiis neutiquam; ſanitate corporis ſenſim redeunte. Præſtantiſſimi Medici multa interna, externaque auxilia, ipſi admoverunt, eorumque conſilio Thermas *Badenſes* adivit; quorum uſu principio levari viſus, brevi pejorari cœpit, Icteroque corripi, quem ſecum, licet debiliorem, in Noſocomium tulit. Ex eo tempore, qui nullus fuerat appetitus, aliquoties, ac veluti per ſaltus, ivit, redivitque, & quinquies parvum calculum cum urina, citra vel minimum dolorem, minxit. Die 5.

Die 5. Nov. intulerunt hominem in Noſocomium meum. Morbus manifeſto Colica Pictonum erat; Nephritis calculoſa alius morbus nihil cum Colica illa commune habebat. Indicabatur Colicæ ablatio, mente ad Nephritidem attenta, utrum hæc ſub cura illius mitigaretur, an vero curam ſui peculiarem poſceret.

Indicata hic eadem erant, quæ prioribus ægris contulerant, eaque etiam in hoc homine adhibita tanti fuere uſus, ut ſymptomata Nephritica fere omnino conticuerint, & ut Colica Pictonum cum ſua Paralyſi fere evanuerit. Ergo nec Nephritico Machina electrica obfuit; quandoquidem uſque ad 17. Junii, quo die Noſocomio exivit, vix minimam perceperit Nephritidis calculoſæ admonitionem; quamvis a principio ad finem uſque, ſpatio ſcilicet octo fere menſium, paucos dies ſi exceperis, ad Machinam fuerit admotus. Cæterum ad Paralyſin vis electrica optime conduxit, una cum frictione cum pannis laneis, aromatico fumo penetratis, bis die facta, corporis quidem univerſi, potiſſimum vero Spinæ Vertebrarum totius, & Ventris. Profuit ad Colicæ reliquias, ejuſdemque aliquot rariores levioreſque recidivas, panis comeſtus cum copioſo noſtro recenti, inſulſoque butyro, jentaculi more ſemper, nonnunquam & eo merendarum, aſſumto. Por-

Porro has leviores, quas dixi, Recidivas, animadvertimus ſemper cum alvo retardante, & parvis, duriſque ſcybalis referta, contigiſſe: eodemque tempore conquerebatur lumborum, crurumque dolores, & præſertim dolorem quendam plus, minusve acutum, nonnunquam moleſtum, modo & anxium, in Hypogaſtrio dextro, verſus inguen, criſtam Ilei, & lumbi dextri principium. Ex hoc dolore præſagire ſolebat Colicæ pictonicæ recidivam: & dum Colica hæc, a datis remediis, per alvum ſcybaloſam ſolvenda eſſet, experiebatur dicto mox loco, ac ſi obſtaculum quoddam impetuoſo ſibilo reſeraretur. An fabricæ inteſtinalis degeneratio quædam in hoc homine, ut ſemper in ſe gerat cauſam morbi proegumenam? an vero ex iis eſt, quibus Inteſtinum, ſoluto Paroxyſmo, non ultra contractum manet?

Cum jam dudum eſſet a Paroxyſmo liber, cœpit ad vires reſtaurandas, ac Paralyſin efficacius emendandam, in Conſerva Menthæ unciam mediam Peruviani corticis quotidie ſumere, cui deinde dragma addebatur ferri limaturæ.

Menſe Junio ineunte, cum gluten primarum viarum abundaret, optimo cum effectu ſumſit quovis trihorio pilulas quatuor, ſingulas granorum quatuor, compoſitas ex dr. iij. Sap. Ven. & dr. j. Gummi

mi Styracis Calamitæ, Tartari vitriolati, Maſſæ pilul. Ruffi. Contulit etiam dubio procul ad reſtaurandum brachiorum, manuum, digitorumque motum, Serræ ad ligna molliora dividenda uſus, quo bis die tum ille, tum alii cum illo paralytici, primo leniſſime, tandem ſtrenue, ſeſe debuerunt exercere, ubi remediis prioribus motum quendam paralyticæ partes recuperaverant. Thermometrum notavit ejus calorem paulo majorem naturali.

Exivit itaque die 17. Junii ex Noſocomio, de reſtituta valetudine lætus, robuſtus, toroſus, carne brachiorum, ac humerorum firma gaudens, motum brachiorum exercens expeditiſſime, in extendenda duntaxat manu nonnihil difficultatis ad carpum expertus. Tubercula exigua, mobilia, manuum dorſo adhuc aliquatenus inſidebant.

Furor tunc *Viennenſes*, præprimis *Nobiles*, invaſerat, ut ad morbos quoſcunque ſive curandos, ſive averruncandos, affatim haurirent aquam, quam Eccleſiaſticus quiſpiam Agyrta, cum Croco Metallorum, & Borace Venetorum, uti poſtea reſcivimus, paraverat. Nobilium multorum exemplo inſaniente tandem & Plebecula, homo noſter quoque uſus hac aqua eſt. Audio eum Auguſto menſe male admodum ſe inde habere; quemadmodum multi alii

vel

vel peſſime ſe ab hac aqua habuerunt, vel jam Reverendi Agyrtæ manibus perierunt.

§. VIII. Monachus *Linzenſis* 42. annorum, convenit me die 16. Julii proxime elapſi, qui ante elapſum abhinc triennium, ignarus, ut ait, a qua cauſa, in Colicam hanc inciderat, alvo nonniſi poſt diem quartum moveri cœpta; iterumque ante annum: utraque autem vice absque ullo pravo ſymptomate a paroxyſmo ſuperſtite. Tertium autem paroxyſmum adulta æſtate anni 1764. priori, alteroque, multo graviorem perpeſſus erat, in nullo horum Paroxyſmorum Dyſuria, vel Iſchuria affuerat. Miteſcente ultimo inſultu, juſſus erat uti *Danubii* balneo tepido: quorum ſub uſu adverterat artus ſuperiores nonnunquam convelli, fierique paralyticos. Emendatio porro paralyſeos, cum ſe mihi primum exhiberet, talis erat, ut hæc ſolas manus, æque in flexoribus, quam in extenſoribus, perfecte occuparet.

Præſcripſi ipſi hæc remedia: ℞. Sap. Ven. dr. vj. Gum. Styracis dr. j. ß. Caſtorei dr. ß. Terr. fol. Tart. Maſſ. Pil. Ruffi a dr. j. Thereb. q. s. ut f. pil. gr. IV. & ℞. Tinct. Myrr. Succin. a dr. vj. Olei ſtil. Menthæ, Pulegii, Rutæ, Carui, a. gtt. ij. Redigantur cum iij. dragmis ſacchari albi in Elæoſacharum, cui adde Sirupi Menthæ unc. j. Aquæ Rutæ & Roriſmarini

rini à unc. vj. Ut quovis trihorio ſumeret pilulas tres cum uncia Miſturæ. Dein frictio ipſi adhibita eſt bis die ad Spinam Vertebrarum univerſam, ad humeros, ad brachia, manus, ventremque, cum pannis laneis, imbutis fumo parato ex Maſtiches, Succini flavi, Gummi ſtyracis à part. j. & Baccarum Juniperi partibus tribus.

Ab ipſo autem die, quo his medicamentis uti inchoavit, ſimul quoque ictus electricos expertus eſt principio tres quotidie, ſenſim ad 50. auctos.

Octiduo ab inchoata cura elapſo, digitorum coepit edere motum: elapſis tribus ſeptimanis, manum coepit belle claudere & aperire, extendereque carpum, & digitos. Semel contigit, ut & appetito deſtitueretur, & doloris antiqui perciperet admonitionem: unciæ autem quinque Aquæ Laxativæ Viennenſis hæc incommoda unico die abſtulerunt. Coepitque brevi poſt ſcribere poſſe. Tunc aliorum ſuaſu voluit Thermas adire *Badenſes*. Equidem necdum curatos his Thermis Colica Pictonum affectos videram: fruſtra enim ægri, §. 1. 2. 6. & 7. iis uſi fuerant: at vero cum hi curam debitam non experti has Thermas adiiſſent, hic vero curam probe expertus eſſet, pertinax obſiſtere nolui, viſurus num ſic ſaltem conferrent? Adiit

itaque ad Thermas, iisque menſis ſpatio uſus, rediit fere integre curatus. Gratias mihi acturus tandem acceſſit, meque hortante ſpopondit, ſe cum interna remedia, tum frictiones, ſemianni ſpatio *Linzii* continuaturum.

§. IX. *Adamus D.* figulus, a XV. abhinc annis primum Colicæ Pictonum paroxyſmum expertus eſt, eumque adhuc ter poſtea ſpatio VII. annorum. Hoc elapſo incidit in quintum, qui vehementiſſimus, paralyſin brachiorum poſt ſe reliquit pertinacem. Tandem & hanc iteratis purgantibus, aliisque remediis, eo uſque ſuperavit, ut in ſequente ſeptennio laborem ſuum utcumque potuerit proſequi. At vero Menſe Septembri 1764. paroxyſmo valido correptus, brachiorum amiſit motum. Unde 15. Martii 1765. ad Machinam noſtram acceſſit, triumque menſium ſpatio ejus virtute, ut & frictione, ac pilulis Sap. Ven. iterum laboribus aptus factus eſt.

CA-

CAPUT II.

Pathologica Priorum Anacephalæoſis.

§. I. *Ex novem noſtris Ægris* Colica *hac afflictis, ſeptem eam a plumbo habuerunt. Eſtque hæc cauſa frequens: 1mo quia tot ſunt hujus Metalli Foſſores, 2do tot, qui eo utuntur Artifices, 3to tot Pharmacopæi, qui cum Plumbo emplaſtra parant. 4to quia Vina ſaturninis adulterantur. 5to quia ſaturninorum uſus multiplex in Arthritide, in Gonorrhœa, Pollutione, Phthiſi, Hæmoptoe, Diarrhœa, Sudore nimio. Ratio, cur ſaturnina plus deglutita noceant, quam inſpirata?* §. II. *Prognoſis Colicæ Pictonum ex ipſa natura cauſæ ſuæ proximæ incerta eſſe demonſtratur. Ignoramus an prava conformatio partium, quam morbus genuit, invincibilis jam ſit, ut ſæpe eſt; an vincibilis?* Cœcum, Colon, *Rectum, Ileum, Duodenum, male conformari in hoc morbo, Anatome docet. Cur ovillorum inſtar excrementa? Et cur qui curati talia excernunt, ſupponantur invincibilem eousque habere*

bere malam Coli conformationem, adeoque morbi remotam cauſam? Tumorum in Metacarpo Diagnoſis & Prognoſis incerta. Nonnulla in quorundam jactantiam. §. III. Morbi Symptomatum miranda varietas. Paralyſis & in morbi principio, & in decurſu, & in fine, imo eodem diu curato, invadit, nec ipſa in ſingulis eadem, nec Critica: eademque omnia affirmanda, ac neganda de Ictero; Iſchuria, Hydrope, Aphonia, Amauroſi, in hoc morbo obſervatis. Plura Phænomena morbi inexplicabilia. §. IV. Poſt Opium, & purgantia, opus Oleoſa abſolvunt. §. V. Electricitatis in Paralyſi, ab hoc morbo ſuperſtite curanda, laudes eximiæ. Proficua tamen magis illa cum, vel ſine, cæteris auxiliis Artis. Non omnes quidem curat; ſed id neque præſtantiſſima Artis auxilia præſtant. Nec laudi ejus deperit quid, ſi vel nonnulli ultimam electricitatis potentiam triſti eventu temerarie, caſuve, experti ſint; vel ſi alii majores ipſi, quam poſſideat, vires adſcripſerint. Et ſi homo poſt admotam vim electricam moreretur, hæc ideo non magis vituperanda eſſet, quam aut venæ Sectio, aut remedium purgans, diaphoreticum, paregoricum,
emol-

emolliens, refrigerans, vituperandum foret; ſi homo poſt tale quid aſſumptum, fato ſuo occumberet. §. VI. *Neceſſitas Anatomes ad dignoſcendas morborum cauſas.* §. VII. *Problema circa effectus Arſenici.*

§. I. DEdi praecedenti capite numero Novem hominum, Colica Pictavenſi afflictorum, hiſtoriam, quorum tres curati quidem viſi ſunt, & nihilominus perierunt; ſex vero *hucuſque* apparent curati. Addidique trium ipſorum, qui perierint, exactam Anatomen.. Facile quiſque cernit, hæc omnia nobis multam ſuppeditare diſſerendi copiam. Ordine progreſſurus, examinabo primum quænam potiſſimum cauſa dirum hunc morbum, in horum ſingulis, genuerit.

Plumbum accuſavit Cap. I. §. I. Pictor, §. II. Tinctor, §. III. Pharmacopæus, §. IV. Uxor Tinctoris, §. VI. Tinctor alter. Etiam Joannes V. . . §. VII. & Figulus §. IX. ex Plumbo ſibi morbum contraxiſſe videntur. Quod autem ex novem hominibus ſeptem morbum ſuum Plumbo debeant, confirmat abunde id, quod olim ſuper hac Colicæ Pictonum cauſa in *peculiari Tractatu, & in Tom. I. Rat. Met. Cap.* IX. *& Cap. XXIV.* fuſius diſſerui: ſi autem latum, ac crebrum, plumbi apud mortales uſum, penitus intro-

troſpiciamus, cauſam hujus morbi frequenter etiam plumbo adſcribemus, quamvis id ab ægris, mediciſve, minus accuſetur.

Eſt quippe *primo* innumera hominum multitudo, qui noſtris in Regnis atque Provinciis Plumbi mineram effodiunt, tractant, igneque tranſmittunt. Endemicam autem Colicam hinc naſci *Tom. I.* luculento exemplo patuit.

Secundo eſt quoque ingens Opificum numerus, qui ſaturnina varia parent, commiſceantque aliis cum rebus; unde eorum halitibus, ſeu vaporibus, frequenter exponuntur: qualis Pictor erat, Infector, Infectoris uxor, Infector alter, & Figulus. Cujuſmodi & Figuli erant, quos ſæpius ad Machinam electricam a paralyſi curatos ſuperioribus Partibus hujus Operis retuli: vaſis quippe terreis, amalgamate ſaturnino incruſtandis, operam dant.

Tertio Saturnino Vapori Pharmacopæos frequenter exponi contingit, occupatos ſcilicet ſæpe diu in terendo plumbo, eodemque cum oleis coquendo, ad multas Emplaſtrorum ſpecies conficiendas, quarum *Viennenſe Diſpenſatorium* ſolum tres & viginti numerat. Huic cauſæ etiam Pharmacopæus §. III. ſuum imputabat infortunium.

Quarto fatalis ars, olim in *Germania* frequens, Vina levia, acidaque, plumbi

ope

ope gratiora, ac prætioſiora reddendi, prorſum extincta necdum videtur. Quam frequenter inde hæc Colica orta ſit, optimus *Boerhaave* in Lectionibus ſuis *de Morbis nervorum*, (quas ſolers & induſtrius Vir, clariſſimus *Van Heems*, ex ſuis, aliorumque Viri immortalis auditorum ſcriptis, edidit) docuiſſe, expertusque eſſe, legitur. Probe novi necdum extinctum hoc artificium eſſe; adeoque nequeo, quin ex *Actorum Haarlemenſium* Tomo primo, anno 1754. edito, hic quid interſeram, quod fraudem poſſit detegere.

In his actis celeberrimus; nec ſine reverentia unquam nominandus *Gaubius*, candide exponit cauſas, ob quas varii Viri clari & eruditi crederent, a luſtris propemodum quinque, Colicam Pictonum adeo apud ſuos populares invaluiſſe: quarum cauſarum majorem minoremve valorem in præſentiarum minime moratus, id neutiquam ſaltem aſſerit negare ſe poſſe, quod Vini aut Rhenani aut Moſellani, facta cum varia plumbi præparatione Adulteratio, multam huc ſymbolam contulerit: equidem ejuſmodi ægros noviſſe ſe, qui quamvis vinis hiſce non uſi, quamvis ſobrii, imo abſtemii, in hunc morbum nihiloſecius incidiſſent; alios e contrario, qui quamvis ejuſmodi vinis eſſent intemperanter uſi, viverent tamen ab eodem

morbo immunes: nihilominus id a nemine inficias iri poſſe, quod Colica pictonica ab ejuſmodi vino naſcatur: poſſe, ſe inde teſtatiſſima exempla proferre: vina quoque hoc modo adulterata proſtare venalia; ſe propria experientia noſſe. Tranſit Vir Celeb. inde ad variorum ſucum hunc detegendi conamina, multusque eſt in demonſtranda incertitudine, ac vanitate, tentamenti facti cum ſpiritu Salis, cum Oleo vitrioli rectificato, cum Alcalinis ſalibus &c. laudatque demum, approbat, & commendat, *Atramentum Sympatheticum*, ſive *liquorem Vini probatorium* dictum nonnullis, a *Neumanno* deſcriptum, cujus en compoſitionem: ℞. Auripigmenti unc. j. Calcis vivæ unc. ij. ſeorſim ſingulum tere in pulverem, miſce, affunde illi in Phiala Chemica unc. xij. aq. pluvialis puræ: obturato Phialæ collo digere 24. hor. ſpat. calore moderato, Phialam quovis bihorio agitando. Refrigeretur, &, ubi ſubſederit, decanta, probe autem obturata lagena conſerva. Qui loco diuturnioris digeſtionis coctionem dimidiæ horæ præfert, liquorem obtinebit eundem. Si hujus guttulas aliquot Aceto plumbi ſeu lythargirii affuderis, moxque nigreſcat id, & turbetur; liquoris tui præſtantiam habes. Neceſſe porro eſſe ait lagenam probe obtures, nec crebro aperias, ne vis debilitetur liquo-

liquoris: præſtare proinde in parvis admodum lagenis conſervetur, ne vileſcat totum. Vinum porro exploraturus, inſtillet aliquot guttulas in purum vitrum vino ſemiplenum: ſi vinum mox coloris fiat ex flavo rubri, fuſci, nigreſcentisve, unaque turbetur; pro majore, minoreve ejuſmodi mutatione, major erit, minorve facta ſaturno adulteratio; cum vinum minime adulteratum pallide duntaxat turbetur. Cum aliquot elapſis abhinc annis Butyrum, quod in *Belgio* non quotidie recens, ſed magnis in doliis, cum ſale aſſervatum, venale proſtat, præ terribili Bovum mortalitate cari admodum pretii eſſet, eique Ceruſſam, quo pondus augeretur, ruſtici nonnulli admiſcuiſſent, Clariſſimus Vir liquore ſuo eidem admiſto videbat fuſcum id, & ſubnigrum, ac veluti cœnoſum fieri; interea dum liquor idem, Butyro non adulterato additus, nullam conciliaret coloris mutationem.

Quinto Uſus Saturninorum internus, turbam hac Colica affectorum immane quantum poſſit debeatque augere! Eſt enim internus horum longe frequentior uſus, quam vulgo creditur. Videatur modo quæ *Schroderus* in *Theſauro Pharmacologico* de Saccharo Saturni, ejusque Magiſterio, de Spiritu Saturni, de Nitro Saturnino, de Sale plumbi volatili, deque variæ ex hoc

Me-

Metallo compoſitionis Tincturis, referat, laudetque. Empiricus apud *Fernelium Cap. 7. de L. V.* Arthriticos ſaccharo Saturni curare ſe poſſe gloriatus, Arthritico id dedit: ille vero primum in Dyſenteriam, poſtmodum in immanem Colicam, in Alvum obſtructam, in Icterum tandem, incidit. Ecquis non horret deteſtandam Gonorrhœas quascunque plumbo curandi methodum? Antiqua Methodus eſt, eamque *Diſpenſatorium Viennenſe* anno 1729. editum adoptavit, in pilularum ad Gonorrhœam compoſitione; Doſi quidem parca; ſed quam Medici & Chirurgi pro lubitu augent. Vidi formulam eorum compoſitam ex Saccharo Saturni Scrup. j. Ceruſſa dr. j. Aquæ unc. vj. qua unica miſtura, cochleatim ſumta, homo ab inveterata Gonorrhœa liber quidem fuit, ſed brevi poſt diriſſima, ac pene letali Colica Pictonum, una cum excrementorum vomitu, miſerrime conflictatus eſt, morbiqne illius reliquias triſtiſſimas etiamnum, in tertium annum, experitur, & luget.

Sed & ad alia, quam ad Gonorrhœam, adhibetur. In eodem noſtro *Diſpenſatorio* pag. 264. Sacchari Saturni uſus internus laudatur, quia *refrigerat, & exſiccat, ſemen extinguit, & Venerem flacceſcentem inducit*. Præſens in Conſilio fui, apud Religioſum Juvenem, quem pollutiones no-

ctur-

ſturnæ in tabem dorſalem conjicere cœptæ erant, audivique Medicum, dum viveret, famoſum, Saccharum Saturni, veluti unicum, quod ſupereſſet, remedium, audacter, acriterque propugnantem, & ſuas admirandas hoc remedio patratas curas vehementer gloriantem. Fugiebat ſane Virum hunc lugubris apud *Hoffmannum in Diſſ. de paſſ. iliaca* hiſtoria Juvenis, qui, ad ſiſtendas crebriores Pollutiones, Saturni Saccharo uſus, alvo corriperetur quatuordecim dies ſic obſtipata, ut ne prodire quidem flatus poſſent, ac tandem miſerrime periret. Fugiebat, inquam, ipſum hæc hiſtoria: ſin minus, & ſi revera plumbo ſuo tot homines a pollutione curaſſet, vel floccifecit eorundem ex plumbo natas calamitates; vel has easdem non a plumbo, ſed fortuito, aliundeve ortas eſſe, ſtulte credidit.

Profecto dum video quantæ auctoritatis apud plurimos Medicos ii commentarii, vel notæ ſint, quas in diſpenſatorio noſtro formulis adjectas legimus; dum ipſam multorum praxin intueor; digito forte cauſam tango, cur Monaſteriorum felices incolæ diro hoc morbo nonnunquam impetantur.

Et quid demum dicam de Tinctura noſtri Diſpenſatorii Antiphthiſica, quam uncia una & dimidia ſalis Saturni, uncia una

na Vitrioli Martis, dragma una Terræ fol. Tart. cum Spiritus Vini & Aceti à libra dimidia, componunt; utique ſi legant Medicaſtri in Nota ad hanc Tincturam, *Eam ſperato cum ſucceſſu adhiberi, in Phthiſi, Hæmoptyſi, Diarrhæa & conſimilibus affectibus, ut & in ſudore nimio*; Colicam Pictonum profecto vehementer propagare debent, cum hiſce mox recenſitis morbis turba hominum innumerabilis laboret.

Antequam hunc articulum relinquam, reſpondebo quæſtioni, quam in ſcriptis proponi video, cur nempe halitus ſeu Vapor plumbi vias primas afficiat, non vero Pulmonem? Dico ipſos etiam Pulmones inde affectos multis exemplis probari. Quid enim aliud docet Vox in multis meorum perpetuo rauca? Quid in aliis aphonia? Quid tuſſis, glutiniſque frequens excretio, aliud docent, quam haud inculpate inſpirari venenum? Fatendum tamen eſt, idem nocere potentius, dum cum Saliva deglutitum, acido forte primarum viarum, eodemque cibi potuſque more ingeſto, ſolvitur, & tunc potiſſimum conſtringendo ſolida, fluidaque inſpiſſando, nervos præterea incomprehenſibili modo afficiundo, hunc morbum generat.

§. II. Prognoſin incertam eſſe, Anatome docet. Licet enim multi integre curen-

rentur, nemo tamen, ceſſante penitus paroxyſmo, ita morbum ſublatum eſſe affirmare poteſt, ut ea non ſit facta partium depravatio, quæ cauſam morbi proegumenam, eamque perennem, faciat. Revocemus nobis in mentem cauſam morbi proximam! Compreſſionem ſcilicet Inteſtinorum internam, & externam, qua & ſuo in cavo vehementer arctentur, & validiſſimo muſculorum abdominalium *Tetano* arctiſſime inter ſeſe comprimantur; interea dum Antiperiſtalticus motus cuncta ſurſum pellat ſic, ut medicamenta, ut alimenta, ut gluten, bilis, ſuccus pancreaticus, entericus, gaſtricus, imo nonnunquam ipſa excrementa, ore reddantur. Hoc ultimum ſi contingat, vel in ipſo Ileo inteſtino ſtercora generari, haud liquida modo, ſed & compacta, quod pluries in Noſocomio demonſtravi, concludimus; ſin minus, tunc *Bauhini* Valvulæ vim ſuperatam eſſe; quod ſalva quidem vita tolerari ab homine poſſe, periculoſum tamen eſſe, prioribus hujus Operis partibus evici.

Jam non unum, ſed omnia inteſtina poſſe in hoc morbo depravari, & forma ſua degenerare; abunde docuere Cadavera. Vidimus enormem Duodeni degenerationem, in alio Ilei, in omnibus Coli, in multis Cœci, in uno etiam Inteſtini Recti. In degeneri hac fabrica animadvertimus,

mus amplificationes, & coarctationes miras, in eodem Inteſtino, unde contenta in eorum cavo mire retardentur oportet, colicamque reſuſcitent: quin & in eadem coli contracta parte ligamenta peculiariter ſic contrahi, ut inteſtinum cellulas quaſdam formet, in quibus moram trahentes fæces, demum non prodeant, niſi ovillorum, aut caprarum ſimiles.

Hunc nunc Tetanum, hanc Inteſtinorum contractionem, novimus poſſe penitus ſolvi, ut curati ab hoc morbo, in eundem recidant nunquam, ni novam ponant ejuſdem cauſam. Sed novimus quoque manere quandoque perpetuo has contractiones Tetani in modum, in vita hominum; a morte autem vel ſolvi, ut aliis in Tetanis vidimus, & ut in Tinctore §. II. Cap. I. patuit; vel pertinaciter permanere, ut alias biduo, triduoque a morte, plus ſemel obſervavimus: tandem novimus non modo Tetani perſeverantis more Inteſtina contracta manere, verum etiam mutatione naturalis fabricæ ſuæ, in ligamentoſam cartilagineamque naturam, nulla amplius arte mutabilem, degenerare; quemadmodum in Pictore §. I. & Pharmacopæo §. III.

Manifeſtum inde fit eos, qui poſtquam ab hoc morbo curati ſint, crebroque in colicos dolores leviores incidentes, parvos ejuſ-

ejuſmodi globulos fæcales deponant, nos aut de perſeverante, aut de facile redintegrante Coli Inteſtini contractione, cum certiores reddere, tum in prognoſi cautos; hos vero quibus, conſequentibus deinde annis, naturalem maxime in modum, fæces alvinæ figuratæ deponantur, ſpem dare maximam fore ut talis cauſa proegumena ſuperſtes in illis non ſit.

At vero quid in dorſo manuum, ante Carpum, tubercula illa ad Prognoſin? Id mihi ab annis propemodum triginta conſtitit, ut licet dentur, qui citra hunc morbum conſimilia tubercula gerant, attamen illa cunctis, quos Colica hæc affligit, oboriantur, recidivamque, ni cum paroxyſmo diſpareant, minentur. Cum ſedem habeant immobilem, mobilemve, prout vel in cellulofitate, vel in vagina unius Extenſorum Digitorum tendinis, vel in Perioſteo, ipſove Oſſis in corpore locentur; certum eſt mobilitatem præſtare præ immobilitate, præſtare quoque ſi poſt paroxyſmum ſenſim diſpareant, quam ſi perſeverent. Dixi *ſi ſenſim diſpareant*, obſervatio enim a Clariſſimo *Maſſuet* in *Rat. Med. Tom.* I. *Cap.* XXIV. communicata, ſubitum tuberculorum receſſum funeſtiſſimum eſſe probavit. Sed quam iſta habent cum morbo relationem? Cur omnibus Colica Pictonum laborantibus, ſaltem quos ego vidi numero-

roſos, hæc adſunt? Et cur non eadem in omnibus ſede? An diuturna mora eam contrahat eorundem materia malignitatem, ut ſubito reſorpta interimat hominem?

Si noſtram prognoſin Obſervata indubitata, tot ac tanta, difficilem incertamque reddant, quid demum de eorum aſſertione cogitandum, qui draſticis ſuis remediis hunc morbum ſe ſic curare glorientur, ut ſpatio 23. annorum, ex 1200. ægris paulo tantum plus, quam 20., ſcilicet ex quinquaginta vix unus, perierint? Suſpicor vel morbum, multis phænomenis conſimilem, pro Colica Pictonum tractatum eſſe; vel paroxyſmo in hominibus robuſtioribus methodo illa ſublato, poſtliminio vero redeunte, ægros, priori Methodo diffiſos, aliis ſe curandos tradidiſſet; horum autem periiſſe complures, quorum calculum Medici priores inire, adeoque mortuorum ab hoc morbo numerum determinare, non potuerunt.

§. III. Mire variant morbi ſymptomata. Convelluntur multi, unde *Colica Convulſiva* Auctoribus quibuſdam audit: & ſi Tetanum ventris, cum umbilici, podiciſque introtractione, ut commune morbi ſymptoma, conſideremus, profecto morbus ad convulſivos referri facile poteſt, licet convulſiones alternæ non adeſſent: Plures autem hoc ultimum convulſionis genus non ex-

experiuntur. *Paralyſis*, ut ex enarratis hiſtoriis patet, nonnullis non adfuit primo, altero, imo ne ſexto quidem paroxyſmo, adfuit demum ſeptimo, ſerioreve. Quin & quibuſdam a paroxyſmi primordio contingit, cum vehementiore morbi incremento; ut male quidam eandem veluti Criſin morbi ſalutarint. Vidi qui cum morbo non quidem augeſcente, ſed diu durante, eunteque & redeunte, & paralyſin haberent, & in graviorem inciderent. Vidi alios, quibus paralyſis, declinante Colica; alios, quibus jam prorſus Colica ceſſante, ſubnaſceretur. Obſervavi quibus emendata jam multum paralyſis, ad leviſſimam Colicæ breviſſimamque admonitionem, mox gravior fieret; alios e contrario, quos ſemel curata paralyſis, etiam novo oborto Colicæ Paroxyſmo, haud ultra invaſerit. Sic Pictor, & Tinctor, Cap. I. §. I. & II. in graviſſimo paroxyſmo, eoque ante mortem jam miteſcente, nihil in motu partium perdiderunt, ſed convulſi ſunt: materia venenata, quæ alias nervos motorios reddiderat inertes, nunc eoſdem, numeroque longe plures, invito alternanteque motu afficiente. Contingit mihi anno 1743. ut homo Martio menſe finiente me vocaret, quem menſe Januario a Colicæ hujus paroxysmo perfecte curaveram, quemque jam & paralyticum fieri, & gravi deinceps

paralyſi magis affici, magiſque vidi, citra Colicæ paroxyſmum: qui enim ſubinde levior in ventre perceptus dolor erat, adeo levem fuiſſe aſſerebat, ut niſi ſe inquietaſſent paralyſeos inchoamenta, nullatenus me vocaſſet.

Paralyſis porro hæc phænomenis miris, vixque explicandis, adoritur ægros. Vidi, ac demonſtravi in Noſocomio, Deltoidis utroque in latere ſic evanuiſſe carnem, ut ejus loco nihil, niſi membranaceum quid, tactu perciperetur; dum interea omnes humeri, cubitique muſculi, haud quidem periiſſe viderentur, ſed in ejuſmodi potius mutati ſubſtantiam, idque una cum adipe, & cute, ut ſæpe eis, qui circumſtarent, Medicis, & Medicinæ ſtudioſis, faſſus fuerim, valdopere me hærere ancipitem, quo demum nomine eandem appellarem. Ad oſſa enim uſque non aliud quid percipere erat, quam mollis ſaccus æquabili pulmento plenus, ac ſi moles tota carnis muſculoſæ, tendinum, aponeuroſeon, nervorumque, in ejuſmodi pultem colliquefacta eſſet. Sed & eodem tempore ceteri, qui hoc morbo laborantes in Noſocomio erant, brachiorumque patiebantur paralyſin, hi minus, illi parum admodum, flaccidam carnem habebant: juvenemque mirabundi conſpiciebamus, qui paralyſi ſimili motoriorum brachii nervorum, ex apoplexia

na-

nata, laborabat, cum toroſa omnium muſculorum firmitudine.

Ex dictis itaque patet, Incompletam eſſe hanc Paralyſin, ita ut ſenſus ſuperſit, & in pleriſque motus obſcurior muſculorum flexorum, in paucis omnis omnino motus privatio. Calor quoque, & arteriarum ſupereſt pulſus.

Icterum in multis vidi, eumque in vigore, in incremento morbi, natum; videtur, ſyſtemate bilioſo, una cum reliquo ventre vehementer contracto, bilis in ſanguinem retrofluere. Nunquam autem; quod alii aſſerunt, icterum vidi hujus morbi criticum. Saltem in femina §. IV. Cap. I. & in viro §. VII. talis non fuit.

Iſchuriam olim non adverti in hoc morbo, quamobrem in Tractatu, 20. abhinc annis edito, nullam feci ejuſdem mentionem. Ex illo vero tempore eandem in nonnullis obſervavi, haud tamen quovis in paroxyſmo: eamque his veram, illis ſpuriam, ut Catheter docuit. Contractio Tetanoidea univerſi abdominis cauſam utriuſque Iſchuriæ facit intellectu facilem; ut miremur potius abeſſe, quam adeſſe eandem.

Nondum in *Hydropem* niſi inchoantem, levique opera diſpellendum, lapſos ab hoc morbo vidi. Solidorum debilitas & inertia fluidorum, a Colica Pictonum ortæ,

in *Hydropem* facile poſſunt diſponere corpus. In pleriſque Methodo noſtra illum præveniſſe nos reor: *Amauroſin* Pictor, Infector *Amblyopiam*, ultimo, eoque letali in paroxyſmo, paſſi ſunt. Magni *Winslow* annoſæ de origine Nervi intercoſtalis demonſtrationes, quas Tom. III. cap. II. ut explicationis meæ baſin aſſumſi, explicant phænomeni hujus cauſam.

Vocem raucam, ſæpe vix Intelligibilem, haud raro adverti. Ad Num. primum hujus capitis expoſui cauſam.

Atque ita mirabilis morbi mirabilia quædam phænomena utcumque explicantur. Pluraque in iis, quæ ſuper hoc morbo publici juris feci, exponere conatus ſum, ſed quam ibidem plurima explicandi difficultatem faſſus ſum, eandem hac occaſione ingemino. Qui enim Paralyſin explicem hominis §. VII.? Si quis pultis craſſioris & æquabilis ſimilitudinem in carne, in tendinibus, in adipe, in cute ipſa, a denegato nervorum influxu, actioneque, intelligere ſe opinetur, explicet ſimul, cur in juvene ab apoplexia paralytico, adeſſet ſimilis humeri, brachii, manus, digitorumque Paralyſis, cum artus totius ſolidiſſima toroſitate? Si quis ſanguinis arterioſi influxum deſiderari autumet, calor profecto partis, naturali ad Thermometron auctior potius, quam imminutior, pulſuſque arte-

riæ

riæ axillaris & Carpi plenus, fortis, æqualis, defectum non innuunt arterioſi cruoris. Et tandem muſculi in hoc homine *Flexores*, cur eadem cum flacciditate motus reliquias poſſident? exercent? Si quiſquam forte non Nervum, non Arteriam ſed ipſarum Muſculi, Tendiniſque, fibrarum atoniam accuſet, ob quam licet Nervus & Arteria ſua præſtarent, inertes tamen hæ fibræ ab iiſdem animari non poſſent; cur tunc muſculi flexores; qui inertiæ ejuſdem ſunt, non, æque quam erectores, ad agendum inepti ſunt? Fateamur potius ingenui, in tota Oeconomia animali nimis multa nos latere; nimiſque arbitrarium; atque defectuoſum, quodcunque Nervorum actionis explicandæ ſyſtema eſſe, quam ut & ejuſmodi, & centenorum aliorum Phænomenon, tolerabilem proferamus explicationem.

§. IV. Quantum ad morbi curam ſpectat, arbitror me in Opuſculis meis prioribus ſufficientia experimenta attuliſſe, ut quam nunc ſecutus Methodum fuerim, eam omnium aptiſſimam eſſe judicem. Vel enim reſtitutos inde vidimus nonnullos, qui hucuſque & a morbo liberati videntur, & ab ejuſdem ſequelis; vel Colicam cum ejus ſequelis abſtulimus, ſanitate temporaria ſuccedente: quos eoſdem aut iterata morbi cauſa, aut degener facta a prio-

 ribus

ribus inſultibus corporis fabrica vita privavit. Oleum autem, & quidquid oleoſum vocatur, poſt Opium, & Purgantia, primas agere partes, effectus demonſtrant. Criſpas vias primas relaxat, involvit Toxicum, ne noceat; inſinuandoque ſeſe ſua, quam aqua majorem habet, penetrabilitate, inter Inteſtina, & coactos globulos fæcales, eoſdem ſolvit, redditque ad exeundum mobiles. Butyrum, quod primo Pictor, deinde reliqui ægri mane ac ſero copioſum ſumſerunt, eundem cum oleo præſtitit effectum, præcavitque, ne denuo ſimiles colligerentur fæces. Monui jam antea *P. Milonem* deſperatam alias Matronam oleo, Butyroque ſolis, diu continuatis, ab hoc morbo curaſſe. Jamque ad Prophylaxin eo nihil præſtantius eſſe, demonſtravit exemplum fodinæ *Styrienſis* Tom. I. cap. VIII. Numquid Empyricus ille, hujus ſalutaris conſilii Auctor, vidiſſet in *Agricola* effigiem hominis, qui ne ſibi, in ſeparando plumbo de argento, vapor noceret, butyrum comedit? Aut apud *Stockhuſium* lardi hoc in caſu legiſſet encomium? Eſt utique conſilium, quod cunctis Pictoribus, Tinctoribus, Figulis, componentibus ſaturnina Emplaſtra Pharmacopæis, Deauratoribus, ſoleo inculcare, ne Plumbi, ne Mercurii, ne aliorum Metallorum, aut Semimetallorum vapor, ipſis

ipſis detrimento ſit:

§. V. Electricitatem omnibus admotam eſſe, quos in Colica Pictonum Paralyſis invaſiſſet, docuit cujuſque hiſtoria. Et olim in *Hollandia*, & jam in XII. annum *Viennæ* ejuſmodi morbos, haud exiguo ſane cum ſucceſſu, ad Machinam electricam admovi. Habet equidem Ars medica auxilia multa, eaque egregia, atque efficacia, ad curandam Paralyſin quamcunque præſertimque ad eam, quam aut Saturnus genuit, aut Mercurius: at vero comparato numero eorum, qui ſine Electricitate a Paralyſi convaluerint, cum illorum numero, quibus ſimul Electrica vis adhibita fuerit; utique hic illum longe ſuperat. Ea de re multos hujus urbis Medicos convictos eſſe vel inde colligo, quod illos Paralyticos, quos deprehenderint curatu difficiles ad Machinam meam mittant; quarum haud paucos aut integre curatos, aut multum ſublevatos, læti recipiunt. Sicque reſponſum illorum objectioni eſt, qui cæteris potius artis auxiliis, quam vi electricæ una adhibitæ, has curas adſcribant. Si enim inito calculo conſtat plures cum Machina electrica curari, quam abſque eadem, ſponte objectio ruit. Sed cur non tentemus vi Machinæ unica Paralyticos curare? Evidentior enim ejus potentia redderetur. Tentatum

tum & hoc: Calculo autem iterato ſubducto evictum eſt, virtutem Electricam cum cæteris artis præſidiis, quæ ſolida, fluidaque ad eandem aptent, paralyſin expeditius curare, quam abſque illis.

Haud tamen vel ſola, vel juncta cæteris ſuppetiis Electricitate curari omnes, imo potius incurabiles hucuſque non paucos eſſe, ultro fateor: ſed quod in aliis morbis artis præſtantiſſima auxilia haud omnes ex æquo curent, id laudi ipſorum minime detrahit, adeoque idem nihil Electricitatis detrahit laudibus. Et cunctarum gentium experimentis id evidens fit, ut ſi multos non juvet, iiſdem ſaltem non noceat. Loquor autem perpetuo, ut ex ægrorum hiſtoriis patet, de Electricitate ſimplici, in corona multorum ſibi mutuo, ſine ſubſtrato pavimento reſinoſo, aſſidentium adplicata: nunquam enim vi fortiore, nunquam ictu *Muſſchenbroeckiano*, ſimilibuſve utimur. Hanc dico ſimplicem electricitatem nullo unquam exemplo cuiquam nocuiſſe.

Si itaque, eoquod a temeraria Electricitatis applicatione, coactiſve nimium ejuſdem viribus, unus, alterve male haberet, imo etiam periret, Medicus forſan exiſteret, qui ob id ipſum Electricitatem e foro medico proſcribendam cenſeret; an hunc eo ſapientiorem exiſtimares, qui

qui vellet ſocietatem humanam igne penitus privare, eoquod multa incendia producat, perimatque homines? quod ſi quis Electricitatem ideo ex Medicina exulem eſſe juberet, quod viri nonnulli, maxime *Itali*, vires eidem, quas non poſſidet, adſcripſiſſent; nonne hunc rogaremus, totam *Materiam Medicam* in ignem conjiceret, eoquod plures Medicamentis vires tribuat, quam quibus revera polleant? Certe *dum vitant Stulti vitia in contraria ruunt*.

Poſſibilis tamen res eſt, hominem poſt adplicitam Electricitatem mori; quæ tamen eadem res ideo non docet, eundem eſſe ab illa enectum. Revocemus nobis in mentem, quam tradidi hiſtoriam *Rat. Med. Tom. I. pag.* 326. hominis, qui ad Paralyſin ex mœrore, terrore, ira, natam, annum integrum quotidie ad Machinam noſtram admotus, demum ſubitanea Apoplexia periit: cauſis chronicæ Paralyſeos & acutiſſimæ Apoplexiæ, abunde in Cadavere detectis. Si quis hunc dicat vi electrica periiſſe, nullum profecto artis auxilium datur, cui ſimilem non inuras infamiam. Ecquis Practicorum eſt, qui cum omni prudentia aut Vena ſecta, aut admoto Veſicante, aut injecto Enemate, aut datis vel Emetico, vel Purgante, vel Hidragogo, vel Diuretico, vel Expe-

pectorante; hominem quandoque brevi non viderit pereuntem, abſque eo tamen, quod mortis præ foris adſtantis præſagia aut notaſſet, aut notare potuiſſet? Utique ſubdolæ, latibuloque abſconditæ Leti cauſæ, ex improviſo, ac veluti proditorie, hominem inſiliunt quandoque, & conficiunt. Sed an ob idipſum omnia mox enarrata Artis præſidia proſcripſerit quis? Profecto vel nulla unquam Medicina juxta *Montagniana* principia facienda eſt; vel ejuſmodi infortunitatis in caſibus auxilia artis ſuum ſibi debitum ſervabunt honorem, morſque non illis, ſed immutabili hominis fato, adſcribunda erit.

§. IV. In recenſendis illis, quæ nos docuit Anatome, non immorabor: ſuo enim loco & ea, quæ præſertim ad Colicam Pictonum pertinent, & quæ ad univerſam Pathologiam, Capite I. enarravi: dein attuli præcipua paulo ante, de Prognoſi verba faciens: denique explicatio Tabulis ſingulis adjungenda, hæc omnia enucleatius dabit. Hoc unice hic notaverim, quod ſectio anatomica hominum, hoc morbo denatorum, talem degenerem partium fabricam nobis exhibeat, ut parem ſibi ingenio fingere nemo mortalium poſſet; quodque eandem ob cauſam impoſſibile ſit tolerabilem utcunque morbi ideam citra Anatomen formare. Cum igitur hujus mor-

morbi rara admodum Anatome deſcribatur, mirarine oportet Auctores pleroſque, qui penetrare in morbi naturam moliti ſint, adeo inter ſeſe diverſa, adeo contraria, adeo aliquoties abſona, & intolerabilia congeſſiſſe, & effutiiſſe?

§. VII. Notare juvat Pictorem Cap. I. §. I. Crurum ac pedum ardorem, pruritumque intolerabilem, ſpatio decem ſeptimanarum paſſum fuiſſe, eumque a *Badenſi* balneo auctiorem: quem utique reliqui, qui Colica eadem laborantes hic exhibentur, experti non ſunt. An Cobalto, Arſenicæ mineræ, quo uſum illum ſua in arte Anamneſis refert, hoc ſymptoma adſcribendum? Forte. Mulier enim *Rat. Med. Part. 9. pag.* 114. quæ Arſenicum ſumſerat, intolerabilem quoque crurum, pedumque pruritum, longo tempore, ſine levamine, conqueſta eſt.

CAPUT III.

De Tetano.

§. I. *Hiſtoria Tetani hominem perimentis, qui Colica Saturnina quondam laboraverat, & in Tetano morbo Symptomata hujus Colicæ gravia paſſus eſt; ventris nem-*

nempe contractionem tetanoidæam, excrementa ovillorum inſtar; urinæ tam Incontinentiam, quam Impotentiam; Amauroſin; qui a morte etiam malam Coli Inteſtini conformationem oſtendit. Tetanus hic febrem ſociam habuit, fuitque Maxillæ primum, tum Dorſi, dein Ventris, & tandem Crurum; brachiis perpetuo immunibus. Libræ 12. ſanguinis ſemper inflammatiſſimi detractæ, pulſum moderari non potuere. Sudor perpetuus. Urinæ fere bonæ, plerumque arenam ruffam, nonnunquam ſpicula ſplendentia, habuerunt. Mors. 20. die. Rigor non Cadaveris, ſed convulſivus. Quid in dubia morte agendum? Serum probabiliter inter P. M. & Cerebrum collectum. Repetitur admonitio cautelæ in collocanda ſede tumoris ac doloris, ne imaginario viſcerum ſitu fallamur. Quædam de Inteſtinorum Suſceptione. Cor utroque in Thalamo perfecte vacuum, onuſtis interim ſanguine pulmonibus. §. II. *Hiſtoriæ duæ Tetani, multis phænomenis noſtro conſimilis.*

§. I. ÆGer, qui nobis de Tetano agendi occaſionem ſuppeditavit, in Capite I. *de Colica Pictonum* referendus fuiſſet: verum quia Tabula IV., adjectæque eidem notæ, ea, quæ ad Colicam illam pertineant, explicabunt abunde; & præ-

& præterea letalis hominis Tetanus magis, quam Colica, ſcenam ultimam clauſit; malui triſtem caſum titulo *Tetani* recenſere.

Egi de Tetano pluribus *Part. VI. Probl. IX.* Cum autem dies diem doceat, pleraque ex eo tempore obſervaverim, quibus priora mea emendari, perficique queant, notabilem hic dabo ejuſdem hiſtoriam.

Simon M. annos 30. natus, figulino labore victum quondam quæritans, Colica pictonum, abeunte, ac redeunte, adeo miſere conflictabatur, ut operi huic demum valediceret, & a triennio Fornacum Cæmentarium cœperit agere.

Die 28. Aprilis hujus anni frequentem ac moleſtam experiebatur Oſcitationem, vagumque ſiniſtri maxillæ articuli dolorem: Die ſequenti ſacram Peregrinationem cum uxore ſuſcepturus, in Templo quodam Tetano correptus eſt. Venamque illico ſectus, ingreſſu difficiliore domum reverſus eſt.

Die 2. Maii, adeoque die 6. morbi, in Noſocomio me inter pauperes convenit, cum Maxillæ Tetano, ejusdemque leviore dolore, dorſi præterea inchoante rigiditate, ac deglutitione incommoda; pulſu interim magno, æquali, parum febrili; alvo deficiente.

Suaſi Clyſma illico injicerent, ſecarent in pede Venam, Cataplaſma calentis fimi equi-

equini Maxillæ, Genis, Temporibusque obvolverent, & uteretur Emulſo camphorato paregorico.

Die 3. Maii, morbi ſeptima, melius ſibi eſſe ajebat, nos vero id haud ita deprehendebamus. Suaſi ipſi in Noſocomio maneret, cum is ejus morbus non eſſet, qui itum, reditumque, in Noſocomium admitteret. Manſit. Animus fuiſſet auctoritate & exemplo Doctiſſimi Viri *Watſon*, in *Epiſt. ad Soc. Reg. Angl.*, electrinas experiri virtutes: verum morbi mutata facies aliud agendum juſſit, quinque Electricitatis ictibus tantum adplicitis.

Febris enim maxima finiente die ſeptima ſe Tetano adjunxit, &, poſt dorſi enormes dolores, Opiſthotonos. Exinde uſque ad completos viginti morbi dies, hominem hunc ceu *Circes* incantamentis, in rigidam ſtatuam mutatum vidimus, dolentem, inquietum, ſeque vel continuo agitantem, vel ab aliis moveri, centies lecto eximi, in eumque remitti, flagitantem. Frequentiſſime percipiebat primo in infimo Ventre, deinde in Ventre ſuperiore, tandem in Dorſo, ceu unico de puncto, dolorem oriri; qui actutum corporis cum inferiorem, tum ſuperiorem partem, in ligneam duritiem, dolentiſſimo cum ſubſultu, tenderet. Deglutitio toto illo tempore raro impoſſibilis; plerumque plus

mi-

minus difficilis. Per omnem fere morbum pulſus plenus, vibrans fortiter, durus plerumque, ac celer; poſt 12. Libras ſanguinis ſemper inflammatiſſimi, in octo V.S. detractas, vix unquam moderatior. Alvus ipſi ſæpe globuloſa, ovillorum ſtercorum inſtar, ſæpius tamen pulmento ſimilis. Venter quoque aſſeris inſtar durus, rigidus, & introtractus. Perque totam ægritudinem fere ſudor, paucior, profuſiorque, perpetuus, ſub mortem viſcidus. Urinæ nunquam reſpondentes, aut inflammatoriis morbis, aut ſpaſmodicis; erant enim ſemper coloris aut flavi, aut fuſci, cum bono paſſim enæoremate, & plerumque cum arenulis ſive in fundo, ſive in pellicula ſupernatante, ſive ad vitri latera, ſive aliquando ubique. Arenula hæc haud quidem ab initio conſpicua fuit, verum ubi 3. 4. 6. 10., & ſub finem vitæ, ubi 20, & ultra, horas conquieverant urinæ; copioſior ac citior die morbi 14.; poſtmodum præter arenulam ſpiculas multas, ſplendidasque lotium geſſit, cum levi hypoſtaſi: pridieque mortis urina, qua æger aut ſola, aut fæcibus miſta, ſe ſe, lectumque conſpurcaverat, jam denuo in vitrum micta, arenas trihorio poſt oſtendere cœpit. In morbo toto ſomnus paucus, isque a paregorico tantum, ſæpius tamen ne cum illo quidem. Reſpiratio non valde mala, poſt 15. diem autem

tem admodum anheloſa, quando ſimul ſubdelirium incepit, deinde delirium, primum inconſtans, deinde perpetuum, furibundumque aliquando. Sæpius etiam contigit; ut in deliramento anheloſius reſpirans, mox blandius reſpiraret, ſi ipſi aut loqueremur, aut aliquid ingerere tentaremus: ita ut phantaſia terrifico occupari objecto videretur, quod non ſic, ſi parum reſipiſceret. Convulſiones clonicas ſeu *alternantes*, paſſus nunquam eſt, neque ſub mortem; ſed validum, univerſumque, tendinum ſubſultum. Horis 26. ante mortem oculi fixi, pupillæ dilatatæ, & ne ad admotam quidem candelam vel minimum ſe contrahentes. Calor a die ſeptimo, quo in Noſocomium venit, ad mortem uſque, 101. 102. 103. grad. Remedia externa, internaque, fere ea omnia fuere, quæ mox in recenſenda omnium Sæculorum in hoc morbo medicina, enarrabuntur. Obiit morbi completis 20. diebus.

Totus fuit a morte rigidus, etiam brachiis: quæ tamen ſola fere ſemper ſervaverant flexilitatem: non rigiditate cadaveris, ſed inflexilitate omnino inſuperabili. Verane ergo mors nondum adeſſet? Cum nuperrime in *Siciliæ* Regno de certa morte, ob ſummam hanc rigiditatem, dubitatum ſit; utpote minus morti, quam convulſioni tribuendam; multa tentavimus

ſpi-

ſpirituum, pulverumque acrium, in nares inflatione; continua frictione; Electricitatis applicatione; thoracis palpatione, ut ejus inde figura mutaretur; Venæ ſectione; aeris per os inſufflatione; Clyſterum, eorumque etiam ex fumo tabaci paratorum, immiſſione; uno verbo ea, quæ Magni Viri *Morgagni* & *Sanctorini* in dubia feminæ morte inſtituerant, imo his plura, ordine inſtituimus: cumque ſexta a morte hora eadem rigiditas inſuperabilis perſiſteret, Cadaver in loco admodum frigido horas 48. ſervavimus.

Tunc demum Cadaver aperui. Rigor jam multo minor, nec eo multorum Cadaverum ſuperior, dorſum ſi excipias: maxilla autem diduci, ſine plurima vi vectis, non potuit.

Olla Cranii reſecta, & ſanguinis effluxit tantillum, & una alteraque uncia aquæ. Dura mater bona. Pia Mater ſupra lobum Cerebri poſteriorem utrumque quidem, magis vero ſupra ſiniſtrum, infarcta ſanguine ſic, ut purpuraſceret univerſa. Sub Pia Matre humor effuſus, qui lentus, albiduſque, videbatur, idque ad lobos utroſque ubique; eadem vero perſciſſa, tenui ſero ſimilis liquor apparuit. An ſerum id, quod in Olla Cranii auferenda effluxit, ſub Pia Matre quoque hæſerat? Certe inter utramque Meningem hæſiſſe nulla ve-

ſtigia docebant, neque ſigna aderant, id cranium inter ac duram locatam fuiſſe meningem: hæc enim adeo fortiter quovis in puncto cum Cranio cohæſit, ut cranium majori cum vi nunquam viderim avelli: & imprudentia aliqua Serra utramque Membranam propinqua in plaga vulnera verat, ut liquor inde facile elabi potuerit. Certius hoc affirmare potuiſſem, ſi in Chartis meis, in quibus vel mox a ſectione, vel & ſub eadem, viſa reperta noto, invenirem notatam a me Piæ Matris a Cortice Cerebri ſeparationem, in qua copioſior Lympha potuiſſet locari: cumautem id ibidem non inveniam notatum, nec memoria ſuggerit, hanc quæſtionem in medio relinquo.

Ventriculi Cerebri ſuperiores vacui omnino; proceſſus Choroidæi pallidi, poſteriore parte hydatici. Ventriculus tertius, & quartus, pariter vacui. In Occipite ſub Cerebello cochleare plenum ſeri rubelli.

In abdomine lente ac prudenter aperto, ſitus Viſcerum noſtram attentionem primam fixit. *Omentum* bonum, medium Ventrem tegens, adeoque ineptum ad Epiplocelen. Hepar dextro in latere ſitum ſic, ut lobus ejuſdem minor vix digiti lati ſpatium in ſiniſtro latere occuparet. Idem vero ſiniſter lobus ſub cartilagine ſcutiformi trium fere pollicum altitudine ac la-

latitudine conſpicuus erat: dexter autem lobus ſub Coſtarum marginibus prorſum delituit. Id quod iterum adnotandum, pro morbis ex viſcerum ſitu dignoſcendis, commendabam Auditoribus; ne quis ſemper quærat dextris ſub coſtis eminens Hepar, inque medio Epigaſtrio ſub Sterno Ventriculum: maxime cum hæc iterum ſic viſa fuerint, clauſo thorace, quando viſcera abdominis a coercente Peritonæo liberata, deſcendendi nanciſcuntur occaſionem.

Ventriculus, pedis præter propter magnitudine, exacte ſiniſtrum Hypochondrium explebat.

Lienis ſitus poſt ventriculum, plus in dorſo, quam in latere, parvusque idem, & infra octavam Coſtam vix eminens; ſic, ut in ſuſpicione morbi ſplenici, fruſtra quis eum ſiniſtris ſub coſtis quæſiviſſet. Cæterum & ipſe, & Hepar, ſanum utrumque. Veſicula gerebat Bilem non multam, non ſpiſſam, colore flavam.

Cœci Inteſtini ſaccus in pelvi erat, digitum latum ab inguine dextro. *Colon* adſcendens inde recondebat ſe poſt Coſtas, pergens uſque ad Coſtam nonam; unde paulum reflexum juxta crepidinem Jecinoris, mox in ſiniſtro latere quinque latorum digitorum profunditate deſcendebat, anguloque ibidem facto, adſcendebat oblique

ad altitudinem octavæ Coſtæ; flexu autem ibidem facto, deſcendit tam profunde in Ileum, ut inguini incumbens facile veram Coli herniam, data occaſione, generare potuiſſet: porro vergens inde ad mediam pelvim, reflexit ſe digiti longitudine valde amplificatum, atque illico plurimum anguſtatum: reflexum iterum inde verſus pelvis medium, in amplum valde antrum abibat, denuòque anguſtatum demum Rectum formabat. Vid. Tab.4.

In medio abdomine invenimus Inteſtini Ilei *Introſuſceptionem*, longitudine geometrici pollicis, ſuperiore parte ab inferiore ſuſcepta, cujus ſigna in vita nunquam affuerant. Frequenter introſuſceptiones obſervamus ejuſmodi, convulſione forſitan ante mortem natas, quandoque numero plures, leves, facileque explicabiles; ſed etiam nonnunquam fortes adeo, ut vix videantur ſubita convulſione naſci: cujuſmodi unam deſcripſi, *Tom. I. in init.* Abſonam non judico eorum ſententiam eſſe, qui inveteratas ejuſmodi, indiſſolubilesque Introſuſceptiones, ſalva vita tolerari poſſe credant; licet ſemper cauſæ proegumenæ ſint Ilei morbi.

Ren ſiniſter dextro triplo major, durus admodum in ſubſtantia dicta corticali; dexter autem mollis.

Cor bonum, utroque thalamo perfecte va-

vacuum.

In Cavo *Thoracis* ſiniſtro aquæ rubellæ unciæ duæ, in dextro unciæ quatuor.

Pulmones anteriore ac laterali ſuperficie obſcure griſei, ac variegati, qua autem Dorſo, ac Diaphragmati accumbebant, lividi toti; intus vero plurimo ſanguine rubicundi, & turgidi; accreti nullibi.

§. II. Hiſtoriam Tetani, in quo ſudor perennis; aquæ aliquot unciæ in Cavo Thoracis; pulmo uterque multo ſanguine refertus, præſertim ad dorſum; ſeri copia pauca in Encephalo, adeoque noſtræ hiſtoriæ in multis ſimilem, *Valſalva* notaverat, referente Cl. *Morgagno* Ep. X. Miles quoque, qui, quod ebrius integram noctem humi cubaſſet, Opiſthotono affectus moreretur, inventus a *Bontio* fuit, *Obſervat. I. Tract. ult.* cum vitalibus ac naturalibus Viſceribus integris, habere in Cerebri Ventriculis viſcidam materiem, glutinoſam, luteam, vitello ovorum perquam ſimilem, ſed admodum fœtidam; Meningum quoque vaſa valde turgida ſanguine bilioſo.

CAPUT IV.

Diſſertatio de Tetano, Ejuſque Speciebus, nec non de Curandi Eum Methodo, a Primis Medicinæ Sæculis, in Noſtra Uſque Tempora, Obſervata.

§. I. *Præcipuorum Scriptorum, qui de Tetano egerunt, Catalogus.* §. II. *Genus & ſpecies ejus.* §. III. *Multiplices ejus cauſæ.* §. IV. *Symptomata morbi numeroſa, cum continui, tum remittentis, tum intermittentis.* §. V. *Prognoſis mala, primo ex* Hippocrate, *deinde ex reliquis Auctoribus.* §. VI. *Sedecim articulis enarratur curatio, & Hippocratica, & reliquorum Auctorum. In horum ſeptima cura* Hippocratis, *per aquæ frigidæ affuſionem, explicatur. In articulo undecimo expenduntur Opii in Tetano vires. In decimo quarto quæritur, an Tetani curam liceat ex ſuſcitata febre tentare? & in ſequenti, an ſudoribus? Tandem articulo poſt decimum ſexto, occaſione Quæſtionis, Num Tetanus aliquando urina judicetur? diſſeritur primo de vera mente* Hippocratis circa urinam genituræ ſimilem, *oſtenditurque, illum, hac appellatione utentem, genitalem liquo-*

quorem neutiquam intellexiſſe: diſſeritur deinde de Arenoſa urina, *tam in Tetano, quam in omnibus morbis Acutis, diverſiſque Chronicis. Saltus ſanguinis ex ſauciata Arteria proſilientis, conſpicitur aliquando in eo, qui ex ſecta tantummodo vena jactu violento, profluit.* §. VII. *Subjunguntur Hiſtoriæ ſeptem propriæ Obſervationis.*

§. I. MOrbus hic inter ſumme periculoſos numerandus, a primis Medicinæ temporibus exercuit multum, torſitque Medentium animos, tam in intellectu pathologico, quam in ſuſcipienda curatione.

Exorſi namque *ab Hippocrate*, invenimus eum morbum graphice deſcripſiſſe variis operum ſuorum locis. Libro de *Vict. Acut.* pag. apud *Foeſium* 402. 403. Libro de *Morbis* primo, pag. 449. Libro de *Morbis* tertio. pag. 491. Libro de *Internis affectibus*, pag. 561. Libro de *diebus Judicatoriis*, pag. 57. *Coacarum* n. 361. 362. *Aphoriſm.* Sect. 5. n. 6. qui Textus recenſetur quoque Libro *de Criſibus*: & ſect 5. n. 17. 20. 21. 22. *Epidem* 5. pag. 1159. *Epidem* 7. p. 1220.

Deinde *Galenus* in variis horum *Hippocratis* textuum Commentariis plura adjecit.

Aretæus Cappadox, de *Caus. & Sign. Acut.* Lib. I. Cap. *6.* & de *Curat. Acut.* Lib. I. Cap. *6.*

Cælius Aurelianus, lib. de Acut. Lib. III. Cap. *6. 7. 8.*

Petrus Foreſtus Lib. 10. Obſ. 111. 112. 113. una cum Scholiis.

Hollerius in Coac. n. 361. 362. in eoſdemque textus *Jacotius*.

Duretus in Enarr. ſuper Cap.2. *Holl.* de Morb. intern. *Proſper Alpinus*, Med. Method. Lib. 10. cap. 8. *Schenckius* referens obſervata *Mathiæ Cornacis*, Viennenſis ante 220. abhinc annos Medicinæ Profeſſoris, *Fernelii*, *Benedicti*, *Cardani*, *Jacchini*, *Avicennæ*, *Benivenii*, *Valeriolæ*, & tandem ſua propria. *Heurnius* in Aphor. Sect. *6.* n. *39.* & Sect. 2. n. *26.* *Paræus* Lib. *9.* cap. 8. *Capivaccius* Prax. Med. pag. 21*9*. *H. Cardanus* de adm. cur. n. 15. & de ſubtil. lib. 2. *Bontius* de Met. Med. in Ind. Orient. *Hildanus* Cent. 5. n.*9*. *Riverius* lib. I. Cap. *6.* de Conv. *Helmontius* Libr. de flatibus pag. 401. & de Febr. pag. 12*9*. *Stalpart vander Wiel* Tom. 2. obſ. 27. *Wepferus* Libr. de aff. Cap. pag. 497. 537. *Petrus Bayrus* Pract. Libr. 2. Cap. 20. *Paulus Sorbait* Prax. I. pag. 222. *Joannes Chr. Langius* Tom. 2. p. 140. *Heyſterus* Obſ. 372. In *Burneti* Theſauro, *Puerarius* part. I. pag. 332. *Sennertus* Libr. 1. part. 2. cap.

cap. 28. *Morgagni* Epiſt. Anat. n. 10. *Ill. Præſes L. B. van Swieten* Comm. Tom. I. §. 230. 234. Tom. 2. §. 704. 712. 787. 817.

Augere in immenſum Catalogum poſſem, omnes Auctores, qui ſuper hoc morbo ſcripſerint, referendo: ſed cum animus ſit, recenſere duntaxat eos, qui ad Morbi cauſas, ad Phænomena, ad Prognoſin, & ad Curationem, aliquid præ cæteris attulerint; cumque, qui id præſtiterint, plures, quam nunc recenſui, me hucuſque lateant; ulteriori Auctorum recenſioni non immorabor.

§. II. Conſultis omnibus his Auctoribus, *Tetanus* primo eſt nomen morbi generale, quod cunctas complectatur ſpecies. Deinde eſt nomen, quo ſpecies morbi prima appellatur, in qua corpus recta convellitur, ſeu tenditur, indureſcitque. Altera morbi ſpecies *Emproſthotonos* eſt, ſi in priora; & tertia ſpecies eſt *Opiſthotonos*, ſi in poſteriora flectitur corpus. Datur & *Pleurothotonos* quarta ſpecies, quam quidem *Mercurialis*, & *Sorbaitius* negarunt, *Valſalva* vidit, utrum in latus non notans, meuſque æger aliquoties ſiniſtrum in latus contractus fuit: jamque Noſocomium meum mulierem habet, quæ a violenta colli contorſione *obſtipo capite* laborans, per intervalla in lævum latus ſic incurvatur, ut Romanam Litteram C. referat. Homo quoque

que apud *Fernelium* Lib. 5. cap. 3. *Pleurothotonicus* fuit.

Differt *Tetanus* a convulſione, quod Tetanus ſit contractio perſeverans; convulſio autem Tetanus duntaxat fulmineus, minuſque fortis, ita ut a partium naturalium ſive vi, ſive pondere, ſuperetur: unde haud immerito hanc *Clonicam* vocant a κλονέω, κλονέομαι, concutio, agito; illam vero a τείνω; tendo, conſtringo, *Tonicam*.

Deſcribitur hic Tetanus ut univerſi corporis, vel ejuſdem tantummodo partium: Maxillæ inferioris, ejuſque ſive alterutro in latere, ſive in utroque: Brachii, Pedis, Oculi, an Strabiſmi ſpecies? Penis, an Satyriaſis? Linguæ.

§. III. Cauſas ejus deſcribunt a Repletione, Evacuatione, Exſiccatione, Acrimonia: præterea a Capite dum febres ſupervenerint; a Vulneribus, Contuſionibus, Ulceribus, in loco tendinoſo, nervoſo, muſculoſo; ex Abortu; a Cervicis vehementi ictu, a contorſione, contuſione, & percuſſione tendinum ejuſdem; a graviore onere Colli tendinibus diutius impoſito; a jugi tendinum decubitu ſuper durum ſtratum; ab aſperrimo frigore; a potu meraco; a decubitu ſub Jove poſt vini, ſpirituumve, uſum copioſum; a vino copioſo tempore vulnerum ſumto; a gelidæ aquæ po-

potu, eo tempore quo vulnera mundari, conſolidarique videntur; ab ichore intus retento; a febre; a punćto in Venæ ſectione nervo; a vomitu valido; a nimia alvo, a ſuppreſſo febrili ſudore; a lue Celtica; a carie antri Higmori; ab abundante Pituita; a punćtura Draconis marini, *Pieterman* dicti, piſcis; ab Utero; ab affećto ore Ventriculi bilioſa & æruginoſa materia; a Fungis; a materia latitante Podagrica; ab Angina Cynanche, Synanche, Paraſynanche; a ſanguine pituitoſo, bilioſo; a monſtroſo Verme *Schenckius* proprii filii Tetanum deſcribit: a Vermibus Duodeni; ac ſiniſtri Ventriculi orificii, numeroſis, teretibus, magnis, *Heyſterus* Ancillæ cujuſdam Tetanum vidit: *Riverius* a vermibus communibus: a Tuberculo in gena dextra mulieris; furunculi inſtar, dimidii ovi magnitudine, per ſcalpellum ablato. &c.

Harum cauſarum nonnullas prædiſponentes conſiderant, alias excitantes, plures denique ad cauſam morbi proximam conſtituendam per ſeſe ſufficientes. Cauſam autem proximam, vel acre ſtatuunt, vel irritans quoddam, Nervis, ſive in origine, ſive in itinere, adplicatum.

§.IV. Symptomata morbi ordine ſequente recenſent. In principio oſcitatio adeſt, quam ſolum *Cœlium Aurelianum* notare reperio, quam-

quamque noſter æger crebram, moleſtamque, paſſus eſt. Maxilla inferior ad ſuperiorem conſtringitur, his alterutro in latere, illis in utroque: *Triſmum* vocant: & quidem in nonnullis cum muſculorum Gelaſinorum una ex parte, quem *Spaſmum Cynicum*; in aliis utraque ex parte, quem *Riſum* appellitant *Sardonicum*; caeteris vero nihil hujus. Quibuſdam a principio febris adeſt, aliis in decurſu morbi, major, minor, nonnunquam prægrandis, pluribus vero nulla. Oculi lacrymantur multis, rotantur, contrahuntur. Dorſum, Collum, Artuſve, flectere nequeunt. Vox difficilis, Aphonia quibuſdam. Dolor dorſi ſæpe tantus, ut ægri ejulent amare. Suntque nonnunquam ejuſmodi Convulſiones momentaneæ, ſeu ſubſultus potius, in rigido corpore, ut ni ægri detinerentur, lecto exſilirent. Deglutitio difficilis eſt, & aliquando impoſſibilis, fitque tunc deglutiendorum per nares reditus. Remittente quandoque per horas Tetano, adſunt intolerabiles præ dolore *Crampi*. Vigiliæ ad Opiata paſſim rebelles, & ſi dormitur, ſomni ſunt pauci, breves, terrifici, cum rigidorum tendinum ſubſultu. Sudores multi, fortes, in multis continui fere. Quibuſdam ab initio, aliis ad finem, delirium mite, aut ferox, multis nullum. Aliis urina rite fluit, alii ejuſdem aut in-

con-

continentiam patiuntur, aut ſtimulum perpetuum, aut ſuppreſſionem. Miri, vagi, inguina quandoque quaſi dilacerantes, varioſque in corpus affectus edentes, dolores in ventre percipiuntur.

Porro non omnes eodem modo hæc ſymptomata affligunt. Nonnullos enim, ut jam monitum eſt, in principio invadunt, alios in decurſu morbi, alios ad finem; multaque ſunt quæ non eundem hominem impetunt; multa, quæ non ſæviunt furore continuo. Sæpius in noſtro homine dolor mitis, maxillæ relaxatio ad duarum linearum hiatum, deglutitio longe expeditior, vox intelligibilior, Tetanus mitior. Imo quibuſdam conſtanti lege Maxillæ Tetanus ut vigili pertinax, ſic dormienti reſolvitur. Quandoque ſymptomata Tetani remittunt penitus, ægro exinde aut ſaneſcente, aut moriente.

Aut moriente inquam. Eſt enim Tetanus Morbus continuus vel continuo remittens, vel plane intermittens. Vidit *Hippocrates* Tetanum ſic euntem, redeuntemque, ut æger intermedio tempore obambularet; reſque perageret ſuas. Obſervavit *Fernelius* paroxyſmum Opiſthotoni, bis, ter, quotidie invadentis, idque non æſtate, ſed hieme; non unica hieme, ſed quotannis. *Wepferus* in Sanctimoniali notavit quinque Paroxyſmos, quinque hora-

rum

rum ſingulos. Et alius ille *Wepferi* Tetanus trium menſium; iſque integri anni *Valiſnerii*, an non ad hanc claſſem referendi ſunt? Imo *Aretæus*, & *Foreſtus*, adeo chronicos Tetanos referunt, ut per totam ægrorum vitam non curentur.

§. V. Prognoſin dedit *Hippocrates* in Aphor. Sect. 5. n. 6. & Libro de Criſibus, ſic ut quarto die mors adſit, utique hunc diem effugientes ſaneſcant. Quam ſolam *Hippocratis* prædictionem, alias ita accuratus *Celſus*, hoc loco negligenter recenſet, ac ſi aliam non dediſſet *Hippocrates*. Etenim Libro III. de morbis, Tetano affectos perire ait 3. aut 5. aut 7. aut 14. die, quos ſi effugerint, ſaneſcunt. Epid. 5. & 7. *Telephanus* die 3., *&* *magnæ navis Præfectus* die 13. aut 14. obiit. Libro autem *de internis affectibus* ait hos ægros longiſſime ad 40. diem vitam trahere.

Obiter hic notemus iterum, quod alibi notavi toties, doctrinam *Hippocratis* omnium imperfectiſſime ſæpe tradi in Aphoriſmis; in cæteris vero ejus ſcriptis exponi, limari, limitari, extendi. An evidentius exemplum datur hoc de Tetano Aphoriſmo? Ut ptofecto manibus, pedibuſque, eorum in ſententiam abeam, qui cenſeant Aphoriſmos, ſaltem multos, ex magni Viri pugillaribus deſumptos eſſe, in quibus, quæ obiter hinc inde vidiſſet, ne mente

ex-

exciderent, ſcripto mandaverit, per otium, ulterioreſque obſervationes recudenda, & explicanda. Sed ad rem.

Benivenius, *Foreſtus*, *Bontius*, *Heyſterus*, *Morgagni*, aliique notaverunt cum *Hippocrate*, ſanitate aut morte intra diem quartum Tetanum terminari, id eſt, intra horas paucas, diemque unum, alrerum, tertium, quartumque: ſed & cum illo obſervarunt quovis die aut mori, aut convaleſcere ægros hos, uſque ad 20. 30. 40. diem. Homo, cujus hiſtoriam *Part. 6. probl. 9.* dedi, obiit die nono. Hic noſter die 20. & femina apud *Ill. Præſidem* non diu poſt 30. morbi totius, 24. autem Tetani diem, convaluiſſe videtur.

Sed neque cum ultima *Hippocratis*, multorumque Auctorum, diei quadrageſimæ obſervatione, vitæ, mortiſque ultima meta terminatur. Monuerat *Hippocrates*, *artem longam eſſe*, *vitamque brevem*: unde quæ necdum illi viſa ſunt, viſa ſunt deinceps aliis. *Puerarius* pluribus menſibus affectum & perdurantem vidit, & curavit. *Valiſnerius* apud Celeb. *Morgagni* hominem demum poſt annum ſanavit. *Wepferus* Tetanum ultra 63. dies perſeverantem curaſſe legitur. Imo rariores dari Tetanos, qui nec perimant, nec tota hominis vita curentur, *Aretæus* & *Foreſtus* ſcripto reliquerunt. Atque hæc de Prognoſi quoad tem-

tempus.

Morbum ſemper admodum periculoſum eſſe, ſive ſine ulla remiſſione aut intermiſſione decurrat, ſive cum illis, uno omnes ore Auctores fatentur. De priore quæſtio non eſt; de poſteriore exempla innumera proſtant. *Foreſti* puerperæ Tetanus remiſerat ſic, ut Medicus immiſſo digito fauces poſſet explorare; attamen periit. Ipſe *Hippocrates*, experientia edoctus, intermittentem Tetanum minus quidem continuo periculoſum pronuntiavit, minime tamen periculo expertem. Et noſter, cum aliqua Tetani maxillæ inferioris remiſſione, ac notabiliore adhuc totius corporis, Vociſque ac Deglutitionis integra fere reſtitutione, mortuus eſt. Imo rem ab ipſo Medico teneo, qui præſens præſentem vidit hominem, qui Tetano univerſo affectus, dum e balneo aquæ calidæ educeretur, Balneum omnem pepuliſſe morbum exclamaret; ſic quidem ut integram curationem adſtantibus demonſtraturus, per cubile incedere, progredique inciperet: qui tamen vix momento elapſo humi procumberet, ac moreretur. Febris præſens, abſenſve, prognoſin Tetani non mutat. *Hippocrates* Aph. Sect. 4. n. 57. diſerte notat febrim non eſſe de natura Tetani, ſed illi epigenomenam. Notanturque in Scriptis Medicorum plurimi ſine febre Tetani: unde multos mor-

morbi curam febre artificioſa inſtituer voluiſſe mox in curatione tradenda patebit.

§. VI. *Curatio* hæc ex iiſdem Auctoribus ordine nunc tradenda eſt. *Indicans* omnibus idem, ſcilicet Tetanus. Eadem cunctis *Indicatio*; auferendus enim morbus eſt. *Indicata* vero multis eadem ſunt, multis iterum diverſa, & oppoſita.

Ac 1mo quidem ab ipſo *Hippocrate*, in noſtra uſque tempora, fere omnes venam ſecant, idque iterato; quoties cum vis morbi id peteret, tum vitæ concederent vires.

2. Nec differunt multum in frequenti uſu Enematum emollientium, imo mere oleoſorum; uſuque laxantium per alvum, ſtimulantiumque, & ſuppoſitoriorum.

3. Multi eo ſcopo purgantia laudarunt, ut a capite, collo, artubuſque, revelleretur materies.

4. Solemnius autem apud pleroſque nihil inunctione rigidarum partium cum oleo, oleo roſaceo, laurino; oleo Caſtorei, Macis, Caryophyllorum aromaticorum, Anethi, Terebinthinæ; cum Spiritu vini aut Tincturis, Spiritibusque medicatis, cum unguento Martiato, Althææ, Agrippæ; cum unguentis & linimentis paratis pinguedine Vulpium, Canum, Felium, Daxarum, Cervorum, Urſorum, Luporum, Leonum, quæ pinguedines eſſent inſeren-

dæ Anſeri, Anſerque tunc veru torrendus, ac diffluens inde pinguedo in uſum foret aſſervanda: ſic tamen, ut primam pinguedinem abjicerent, ultimamque in vas aceto ſemiplenum exciperent, & cum hoc ita comparato corpus fricarent.

5. Veſicantia, & Sinapiſmi, nonnullis laudantur.

6. Balnea aquæ *calidæ*, etiam integra; integra olei balnea, curarunt multos. *Celſus* jam commendaverat. *Guillandinus* apud *Heurnium* ad 26. Aphor. Sect. 2. Virum Tetano affectum curavit, immergendo in cadum olei totum. *Albertinus* vocatus ad Chemicum, nefarium hominem, qui fracta infortunato lagena, in qua diuturnos poſt labores venenum præſentiſſimum perficiebat, vidit illum convulſione tonica inſtar ſerpentis contorquere ſe, oculis & lingua protruſis: cum pleraque auxilia nihil opitularentur, *Albertinus* dimiſit hominem totum in tepidum oleum, eo cum ſucceſſu, ut ceſſaret Tetanus. Fomenta oleoſa, quæ hominem integrum involverent, multi laudarunt. Et olei Embroche *Bayrus* Sereniſſ. *Pedemonti* Principem cito ab Opiſthotono liberavit.

7. Frigida Balnea, Gelidæ aquæ affuſionem, multi laudarunt, auctore *Hippocrate* Aphor. ſect. 5. n. 21. & Libr. III. de morbis.

Cu-

Curam ejuſmodi aggrediebatur nunquam, niſi debitis cum cautelis: ut nempe Tetanus ab ulcere non oriretur; ut juvenem bene carnoſum morbus invaſerit, mediaque æſtas ſit. Nec univerſalis fuit ipſi Methodus curandi. Cæteris enim operum ſuorum locis jubet ægrum calefacere balneo, foco, linimentis, fomentis, utere, aut veſica contentis, actu potentiave, calidis, Vino &c. imo poſt *calidæ aquæ affuſionem* homines obvolvere linteo, obvolutoſque in lecto detinere. Itaque apparet evidenter magnum Virum diſtinxiſſe accurate & ægrorum naturam, & diverſam morbi cum materiam, tum ſymptomata; curamque ex oppoſitis remediis præſcripſiſſe ſapienter. Unde *Cælius Aurelianus*, *Paulus Æginetа*, multique ſequentium ſæculorum Medici, *Hippocratem* injuſte criminati ſunt, Aphoriſmi doctrinam per reliqua ejuſdem opera non explicando.

Cæterum hanc ipſam Gelidæ affuſionem debito in caſu factam, ſapientes practici laudarunt *Schenckius* refert *Avicennam* ſcripſiſſe: „ Ex his, quæ juvant habentem „ Spaſmum communem, qui nominatur „ Tetanus, & Tenſio, facta a *materia fri-* „ *gida*, eſt ut ſubito in aqua demergatur „ frigida, ſecundum quod dixit *Hippocra-* „ *tes*. Nam corporis exteriora inſpiſſantur, „ & innatus calor interioribus quaſi con-

G 2 „ for-

„ fortatur, & reſolvitur materies. Non e-
„ nim tamen omne corpus tolerans hoc,
„ a timore tutum, ſed corpus forte, ju-
„ venile, carnoſum, quod ulcera non ha-
„ bet, & in æſtate. *Plures enim per hoc*
„ *jam evaſerunt.*"

Valeſcus de Taranta Lib. I. Cap. 21. De Morb. Cerebri. „ Iſto modo curavi
„ juvenem 20. annorum, de quo deſpera-
„ batur in *Morlanis*, quamvis non mul-
„ tum erat carnoſus. Habui fere 24. ur-
„ ceos plenos aquæ, & quatuor viri ip-
„ ſum ægrum erectum tenuerunt. Ego au-
„ tem omnes urceos evacuavi ſupra colla,
„ & omnia inferiora membra ejus, & ſta-
„ tim poſui eum ante ignem, & poſt ho-
„ ram unam & dimidiam unxi ipſum a
„ collo uſque ad poſtremum ſpondilem,
„ ac tibias & brachia, cum Dialthæa, &
„ Martiato, & Agrippæ, cum oleo Caſto-
„ rei, & dedi ſibi brodium pullæ, & fere
„ nihil amplius feci, & in eadem nocte
„ curatus fuit, cum Dei auxilio. Alium
„ curavi in *Burdigalis*, qui erat Anglicus,
„ ſed iſte fuit corpulentus, per modum ſu-
„ perius dictum."

Sennertus Lib. I. part. 2. Cap. 28. ad quæſtionem, an aquæ frigidæ affuſio? „
„ Ita ex *Hippocrate*, & *Galeno* inquit,
„ debitis conditionibus. Ita enim calor
„ nativus, clauſis poris cutis intus cogi-
„ tur,

„ tur; & per accidens abſumitur morbi „ materies, ſeu a ſubita aquæ frigidæ affuſione corpus frigore concutitur, & materies nervis adhærens excutitur. Etſi „ vero *P. Æginetæ* hoc remedium improbatum eſſe ſcribit a poſteris, quod & ipſe rejecit, tamen reperti ſunt, qui poſt „ eum id uſurparunt; inter quos eſt *Valeſcus*."

8. *Cucurbitæ* tam ſiccæ, quam ſcarificatæ, a multis medicis eventu ſæpe fortunato adhibitæ ſunt; at vero cum id, quod avellendorum humorum gratia fit nonnunquam tenſos nimium nervos irritare queat, eventum aliquando ſiniſtrum ſortitæ ſunt.

9. *Medicamenta acria, aromatica, ac maxime viroſa*, ab ipſo *Hippocrate*, & *Aretæo*, in noſtra uſque tempora, Auctores adhibuerunt tantum non omnes; quæ ore aſſumenda, Clyſtere injicienda, naribus aut inſufflanda, aut attrahenda, ulceribus, quo reſorberentur, affricanda, cuti tandem admovenda eſſent. Caſtoreum, ait „ *Aretæus*, trium obolorum pondere aſſidue bibere expedit. . . . Cæterum ſi ægri „ nihil deglutiant, Caſtoreum cum oleo in „ anum immittendum eſt." Multi poſt Arabes Caſtoreum ore aſſumendum dederunt a doſi ſcrupulorum duorum, ad dragmas duas, in Melicrato, vel Aqua nervina. Caſtoreum intus & extus dare jubet

Proſper Alpinus : *Hollerius* , & *Duretus* confirmant. Curam ſuam fortunatam Viri Patricii , ad 40. diem cum Opiſthotono conflictati , *Benedictus* præſertim Caſtoreo acceptam refert : a quo tunc lacteus humor cum urina prodibat.

10. Oleum multi bibendum dederunt ſummo cum effectu. *Valisnerius*, loco coenæ oleo amygdalino dato , annoſum Viri patricii Tetanum vicit. Multi Auctores oleo ore & ano immiſſo corpus totum perluendum jubent ; imo ore , & gutture , placide continere, quo ſtrictæ fauces laxarentur.

11. Ad Opium & Narcotica multi confugerunt. *Hippocrates* fomenta parabat ex Semine Hyoſciami cocto cum oleo, eique tunc addito Vino. *Aretæus* oleo Crocino partes rigidas involvebat. *Schenckius* Theriacam , Mithridatium *Cardanus* , ore data laudaverunt. Memorabilis *Bontii* textus eſt, quem ne quid contrahendo perdat, exſcribam totum; *ex Libello 2. de Method. med. qua in Indiis Oriental. uti oportet.* Cap. de *Spaſmo* „ Imprimis vero habenda „ eſt ratio , inquit , ſæviſſimi Symptoma„ tis, doloris nimirum , cui omiſſa tanti„ ſper cauſa principali, ſæpe cogimur oc„ currere . Quod commode fiet *Laudano* „ *Quercetani* , *Philonio* , ſive *Euphorbio* , „ ſed præcipue *extracto Croci*, quod infra

„ de-

„ deſcribemus. Fortaſſe Sciolus quispiam „ negabit his remediis, propter vim ſtupefactivam, ac narcoticam, nerviſque inimicam, eſſe utendum. Specioſa quidem „ hæc prima fronte videntur, ſed tamen „ vana ſunt: nam præterquam quod calidiſſima hujus climatis temperies hoc requirat, *certiſſimum eſt in tali neceſſitate* „ *ſine his ægrum evadere non poſſe.* "
Meretur certe Medicus hic fidem haud modicam, eo quod majorem forte experientiam hujus morbi, quam Europaeus quiſque Medicus unquam habere poſſit, ipſe habuerit: videte modo, quomodo hoc caput inchoet. „ Qui apud nos in *Hollandia* rarus eſt Spaſmus, hic in Indiis „ tam familiaris eſt affectus, ut merito inter Endemios, ac Populares morbos numeretur.

12. *Fimus equinus* partibus Tetano affectis ſummopere laudatus *Ambroſio Paræo* fuit. Ter cum illo adhibito felix, ut poſtmodum enarrabo, nihil fere in hoc homine, de quo agitur, lucratus ſum.

13. Ex *Hipp. Libr. de intern. affect.* videmus Tetanos oriri a ſuppuratione κυνάγχης, vel σαφυλῆς, vel ἀντιβραγχίων, vel etiam (Libro de Diebus judic.) ἀπὸ συνάγχης. *Foreſtus* hiſtoriam refert, eandemque obſervatione veterani cujuſdam Medici, haud omnino raram in praxi eſſe oſtendit. *Valſal-*

va & talem Tetanum vidit, egoque in me ipſo, ut deinceps narrabo, expertus fui. In hoc genere Tetani *Foreſtus* damnavit Trochleae uſum ad os diducendum, auctoritate forte *Cœlii Aureliani*, qui tamen Trochleam aut ſimile Inſtrumentum repudiando, de Tetano ex Angina nato non egit. Laudarunt Trochleam hanc, adhibueruntque cum ſucceſſu *Pareus*, & *Hildanus*. Trochlea haec me in hoc morbo mox ſummo periculo eripuit.

14. Curam excitata febre moliti nonnulli ſunt, id ſibi ab *Hippocrate* praeceptum eſſe arbitrati in *Aphoriſmo* 70. *Sect.* 5. „A quartanis correpti, convulſione non „admodum corripiuntur, ſi vero prius „corripiantur, & poſtea quartana ſupervenerit, liberantur. Et Sect. 2. nº *26.* Febrim convulſioni ſupervenire melius eſt, „quam convulſionem Febri." Et maxime Sect. 4. Nº 57. „A convulſione, „& *Tetano* detento, febris ſuperveniens „ſolvit morbum" *Hierophylum* & *Aſclepiadem* febre excitata Tetanum curandum eſſe voluiſſe, *Cœlius Aurelianus* accuſat: invehiturque acriter in *Hippocratem*, veluti idem diſerte praecipientem in his Aphoriſmis; a qua ſententia ſe eſſe alieniſſimum profitetur. Profecto ſi ſedato animo *Hippocratem* pervolvimus, pluribus Operum ſuorum locis de Tetano agentem,

non

non eſt, quod idem prorſus negemus. Quid enim aliud ex textu Libri *de vict. acut.* colligemus? Si enim a natura *febris non excitetur*, ſomnuſque, atque urinae concoctae, *ſudoreſque judicatorii* non contigerint, Vinum creticum vinoſum, una cum internis, externiſque emollientibus, & *calidæ aquæ affuſione*, exhibendum eſſe docet: & Libro *de intern. aff.* Abſinthium, Lauri folia, Hyoſciamum, Thus, in vino albo cocta, admiſto oleo valde calefacta, corpori & capiti adhiberi; poſtea vero diſponere in lecto aegrum *ut ſudet vehementer*. Igitur videtur deficiente febre, febrem excitare voluiſſe. Convenitque idem cum ejuſdem monitis ſapientiſſimis, quibus praecepit nobis attentionem ad ea, quae natura quandoque per ſe facit in morborum curatione, ne hujus ignari eandem ſuo in opere turbemus, neve defectu attentionis illam imitari negligamus. Eodem profecto modo, quo febrem in Apoplexia producendam eſſe Schola Medica jubet; quia Natura ſpontanea febre Apoplexiam curaſſe obſervata eſt. Fatendum tamen eſt, ſimilia praecepta quandoque hoc principio ſolummodo inniti, *ut extremis in morbis extrema tententur auxilia*, ut habet Aphor. 6. ſect. 1.

Ut enim extrema auxilia prodeſſe aliquando apparent mirifice, ſic quoque eadem

dem nocere non ignoramus. Et ejuſdem Scholae doctrina, qua febrim nonnunquam excitare jubemur, diſcimus etiam humores lentos hominem occidere, ſi in vehementiores excitentur motus. Imo enarrandorum ad finem hujus Capitis caſuum alter, Tetanum, ſuperveniente valida febre, letalem redditum docebit. Hinc hanc ſententiam cum Schola Arabica moderari conatus *Avicenna*, Ephemeram duntaxat febrim producere ſuadet. Sed quis febrim producturus, adeo arbiter rerum, verſatuſque in arte eſt, ut non plus febris generet, quam voluerit? Quotidie animadvertimus eodem anni tempore, ab iiſdem omnino cauſis, alios tertiana febre corripi, alios ephemera, alios acuta, vel etiam inflammatoria, prout vis adplicatae cauſae in peculiarem cujuſque Diatheſin agere poſſit. Novimus, ſi candide loquamur, nos tantos in Tetano, & Apoplexia, moderatores non eſſe; praeterquam quod etiam moderata febris poſſit nocere. Nonne levi febre, a natura genita, Apoplecticum *Numeni* filium periiſſe candidus tradiderit *Hippocrates?* Ea itaque omnia, quae, ni juvent, occidunt, nunquam temere, ſed & circumſpecte, & ſi poſſibile, nunquam niſi convocato Sapientium Virorum conſilio, bene perpenſa, & trutinata, admoveantur.

15.

15. Sudoribus curandi Methodum laudarunt hi, illi condemnarunt. Dixerat *Hipp.* Lib. *de Vict. acut.* de Tetano agens, ut ſupra vidimus: „ Huic niſi febris acceſſerit, & ſomnus, & quae conſequuntur urinae coctae, ſudoreſque judicatorii &c." & paulo poſt deficiente natura, aegrum ſic a Medico diſponi jubet, *ut exſudet vehementer*. *Bontius* ſudores cum maxime hic laudavit: haec ab una parte: ſed ab altera veridicus ubique *Hippocrates* narrat *Magnæ navis Præfectum* in Opiſthotonum, tertio a contuſione die, incidiſſe cum *ſudoribus*, obiiſſe tamen ſexto ab illinc die. Scripſit *Coacar*. N. 361. *Funeſtum eſt etiam ſudare in Opiſthotono*. Imo *Aretæus* juſſit cohibere ſudores: *Cœlius* abſtergere eoſdem, ne noceant frigefacti.

Nunquid igitur ad Problematis explicationem facit id quod habet magnus *Morgagni* Epiſt. anat. med. N. X. §. 3., ubi ſcilicet, poſtquam retuliſſet *Valſalvæ* Juvenem die Tetani quinto obiiſſe cum ſudore plurimo, toto morbo profluente, hæc judicioſe ſubjunxit: „ Porro multus „ ſudor, qui perpetuo perfluxit in eo ju„ vene, num id levaminis attulit, ut ma„ nus, pedeſque, nonnihil movere cœpe„ rit? Sane *Bontius*. . . inter cætera com„ mendat, quæ ſudorem moveant. Sed „ hic

„ hic fortaſſe utilior eſt, cum affectio fri-
„ gori ſucceſſit, cui temere calefactum
„ corpus expoſitum fuerit. "

Hinc intelligeremus ſaltem ab Hippocrate, & laudatos ſudores, & damnatos fuiſſe, prout Tetani cauſa eoſdem aut poſceret, aut repudiaret; eandemque ob cauſam *Aretæum*, ac *Cœlium*, eo modo ſcripſiſſe. Sane noſter homo, qui a refrigerato corpore prius calefacto in Tetanum non incidit, cum perpetuis ſudoribus mortuus eſt.

16. *Urinarum excretiones* Medicorum plures in Tetano conſuluerunt, præeunte *Hippocratis* Coac text. 362. πυρετώδεα ὀπισθοτονώδεα γονώδεες ȣ̓ρήσιες λύȣσι. Opiſthotonum, ſi ad eum febris acceſſerit, urinæ genitales, urinæ geniturae ſimiles, ſolvunt. Nondum in Medicina definitum eſt, quid ſignificat τὸ γονοειδὲς *Hippocratis* in urinis. Ad hoc nihil aptius, ac convenientius erit, quam ipſum Auctorem cunctis conſulere in locis, in quibus de hac urina verba fecit.

Epid. Libr. 3. *pag.* 1066. Qui in Dealcis horto decumbebat, priuſquam redderet urinas turbatas, reddidit urinam, quæ habebat ἐναιώρημα οἷον κρίμνα γονοειδέα. Hic nonniſi 40. die poſt multas ærumnas judicatus eſt. *Foeſius* reddidit totum textum ſic.
„ Urinæ tenues, in quibus varia inerant
„ ſuſpenſa quaedam, in medio innatantia,
„ hor-

„ hordei toſti, non exacte moliti, craſſio-
„ ribus fruſtulis, fere ſimilia, *genitaleque*
„ *ſemen referentia*. " An ergo in hac urina enaeorema, & quid ſimile genitali ſemini habebat, & quid craſſius moliti hordei toſti ſimile? hic notemus τὸ γονοειδὲς enaeorema fuiſſe.

Philiſtis Epid. Lib. 3. pag. 1070. die ſecundo habet οὖρα λεπτὰ, διαφανέα εἶχεν ἐναιώρημα γονοειδές: die 5. moritur. Eſt iterum hic, genituræ ſimile illud, enæorema.

Epid. 6. pag. 1170. in *Perintho* τὸ γονοειδές, τὸ τοιοῦτον ὅτι κρίσιμον. „ In *Perintho* genitale idipſum quia criticum. " Hic hypoſtaſin formaſſe videtur, quia judicatorium dixit.

Theodori conjugi die quinto οὖρα ϛρυφνὰ, ποώδεα, οὔρησε τῇ ἕκτῃ ἐν νυκτὶ, ὀλίγον, τὸ οὐρεύμενον τῷ κάρφῳ εἵλκετο, γλίσχρον, γονοειδὲς τὸ γονοειδές. „ Die quinto urinae acerbae,
„ ſucco herbarum ſimiles. Sexto die min-
„ xit paucum in nocte, in quo quid,
„ quod dum feſtuca trahebatur, glutino-
„ ſum, & genitali ſimile erat. " Ergo τὸ γονοειδὲς in urinis *Hippocratis* fuit vel enaeorema, vel ſedimen, quod feſtuca ex urina elevatum, mucoſum quid & geniturae ſimile, referret: in *Philiſco* & *Theodori conjuge*, non laudabile, nam ambo mortui ſunt: in eo, qui in *Dealcis horto* decumbebat laborioſo & diuturno cum judicio fuit: in *Perintho* criticum. Semen autem ipſum genitale non fuit; nam & in

in urina *Conjugis Theodori* erat.

Conſulamus Commentatores, antequam pergamus ultra. *Hollerius* in hunc textum: „ Tales urinae geniturae ſimiles, albam, „ tenacem ſubſtantiam referentes, in fe- „ bre Ardente cum Convulſione, malas „ eſſe, quod ab eliquatione fiant: ſed ſi a „ copia pituitae craſſae ac viſcidae con- „ vulſio, cum febre, materia illa pituito- „ ſa coqui poteſt, excernique. “

Et *Jacotius* τὸ οὖρον γονοειδὲς ait ab *Erotiano* intellectum eſſe τὸ οὖρον λευκὸν, καὶ παχὺ, urinam albam & craſſam. Videatur *Erotianus* ad Litteram T. Laudat autem ille hunc textum *Hippocratis*, ac ſi eundem legiſſet in Libro *de locis in homine*, qui hoc tempore in illo non legitur. Periiſſetne igitur quid de hoc libro poſt *Erotiani* tempora? An vero lapſus *Erotiani* memoriae eſt? Textum autem *Jacotius* explicat ſic. „ Conſentaneum eſt ergo Opi- „ ſthotonon, cujus cauſa eſt frigida, craſ- „ ſa, lentaque pituita, nervos implens, „ urinis ejuſmodi, quae repente, & affatim „ funduntur, aliquando ſolvi humore per „ calorem febrilem attenuato, & ad re- „ nes atque ureteres converſo. ”

Atque haec de eo, quod geniturae ſimile in ſola urina: verum deſcripſit *Hippocrates* idem quoque in materia alvo excreta. Sic ſaltem colligendum eſt ex Textu

Coac.

Coac. 186. τὸ γονοειδὲς δίελθον : porro δίελθον de urina dici apud *Hippocratem* non ſolet, ſed de alvo. Evidentiſſime autem *Coac.* n. 455. Κοιλιὴ ταραχώδης, διαδίδουσα σμικρὰ, γονώδεα, μυξώδεα. „ Alvus turbata, ex„ hibens pauca geniturae ſimilia mucoſa." Quae *Duretus* ibi explicat de „ Colliqua„ mento tenuium Inteſtinorum, quorum „ adeps liquitur, ac dejectiones edit ve„ luti opimas, id eſt, albas & leves. Li„ quitur autem adeps a vi tabifica, tum „ ardoris Hepatici, tum Bilis, abraden„ do Inteſtinis moleſta."

Foeſius in hunc textum commentando, ſic eum exponit, ut hac appellatione deſignetur materies alba, pituitoſa, albuminea, ſive per alvum, ſive per urinas, excreta. Imo *Hippocrates* Prorrhet. pag. 35. apud *Foeſium* (non in textu, nam in eo Foeſius cum *Charterio* legit τόνω εἴκολον, in ſua vero œconomia Hippocratica γόνω εἴκολον.) *Hippocrates*, inquam, γονω εἴκολον vocat flatus crebros, qui ſimul mucoſam educerent materiem. *Galenus* textum hunc per τόνω & γονω, utraque ſcilicet lectione, explicuit.

Tandem & vomitu reddita materies a Filiolo *Hegeſipolis* Epid.7. pag. 1225. hac appellatione deſcribitur. ἐτελεύτησεν, ἐμέσας μικρὸν, βραχὺ, φλεγματωδες, ὥςε δόξαι οἷον γονὴν. „ Moriebatur, poſtquam vomuiſſet mate„ riem

„ riem paucam, brevem, pituitoſam, ge-
„ niturae ſimilem.”

Patere igitur videtur voce hac antiquorum intelligi materiem albam, mucoſam, craſſam, adeoque ſemini genitali ſimilem, ſive urinis, ſive alvi depoſitione, ſive moleſtis cum flatibus, ſive etiam vomitu, emiſſam: in urinis vero eam peculiariter deſignare vel enaeorema, vel hypoſtaſin, albam, mucoſam, craſſam, quae, ut caeterae urinae bonae, cum aliis bonis ſignis, ſalutem; ſine iiſdem nihil boni, nihil niſi κρισιμὸν μὴ κρινὸν ſiguificet. Adeoque haud incongruum *Erotiani*, *Hollerii*, *Jacotii* ſententiam eſſe de tali alba, mucoſa, atque Tetanum ſolvente urina, id exponentium: de genitura autem admiſta ne cogitandum quidem eſſe, cum quod *Hippocrates* id aeque Feminarum, quam Virorum in urinis obſervaverit, tum quod idem non minus in alvo, vomituque, excretis, quam in urinis, ſaepius adnotaverit. Nunquid viri Patricii apud *Benedictum* urina alba lactea, qua judicatus videtur, huc referenda? Vide ſupra ad No. 10.

Tetanodeus noſter homo nnnquam in urinis hoc album, mucoſum, craſſum, ſive enaeorematis, ſive hypoſtaſeos in modum, exhibuit, adeoque neque inde ſpem nobis fallacem dedit: arenoſam vero ejus urinam, ſupra deſcriptam, me non leviter dece-

deceptiſſe ultro fateor. Dudum quippe erat quod advertiſſem, monenti *Boneti* ſepulcreto, arenulas eorum ſaepe urinas gerere: quos aut Calculi aut Nephritidis calculoſae ſigna, nunquam concomitata eſſent; ſaepiuſque ejuſmodi arenulas bono ſane omine ſive febribus jam abſolutis, ſive eisdem declinantibus, ſive etiam vigentibus, comparuiſſe notaſſem.

Ex quo *Viennam* appuli, attentionem meam ad hoc Phaenomenon excitabat *Praeſes illuſtriſſimus*, occaſione cujusdam numeroſae familiae, in qua conſtans idem obſervaretur; ſalutemque prae foribus adſtare, ex tali urinarum arena, mihi certus praediceret.

Elapſo abhinc quadriennio, cum lucem videret immortalis *Morgagni* immortale Opus, vidi demum obſervationibus ejusdem clinicis hanc obſervationem ſtatuminari ſic, ut in regulam practicam converti debeat. Etenim *in Epiſt. Anat. Med. VIII.* §. 10. aegri cujuſquam morbum referens „ Eo „ res, inquit, intra quinque, haud amplius „ dies, deducta erat, ut loquendi etiam „ facultate amiſſa, pro depoſito, & jam „ jam morituro, ab omnibus haberetur. „ Mihi vero, quantulumcunque in praecipiti caſu liceret, neque antea, neque „ tunc omittenti, urinarum quae fluere „ pergebant copia aliquid ſpiculae relin-

„ quebat: quam mox nonnihil auxere ani-
„ madverſae perminutae quaſi arenulae,
„ quae confertiſſimae univerſa vitrearum
„ matularum interna latera propemodum
„ operiebant: hoc enim mihi in aegris
„ pluribus adnotatum felicis morborum
„ ſolutionis indicium, nunquam fallax *ad*
„ *id tempus deprehenderam*. Et ſane ae-
„ ger paulo minus male habere, & jam
„ loqui &c." Epiſtola autem XLIX. §. 21. aſſeverat clarus ille Auctor, ne in unica quidem febre, cujuſcunque demum Claſſis, generis, aut ſpeciei eſſet, ne in ullo quidem ſexu, aut aetate; quin praeterea nec in capitis doloribus acerbis, & apoplecticis quibuſdam affectibus, nonnunquam etiam ſenilibus, Prognoſticum unquam fefelliſſe, niſi forſan ſemel; quando vel in fine morbi, vel in declinatione, vel etiam vigore, adparerent in lotio, praeclara luce conſpecto, arenulae tenues, vitreae matulae lateribus adhaerentes, nonnunquam tamen in urinae ſuperficie natantes, ſubrufae ut plurimum, ſubalbae perraro, quales ſemel in juvene conſpexerat.

Porro aeger noſter arenulas ſubrufas vel ad vaſis latera, vel ad urinae ſuperficiem, vel ad fundum, ſaepe etiam in omnibus his locis ſimul, in una, duabus, tribus, pluribusve de die emiſſis urinis, hoc ordine minxit: die *6.* quo manſit in Noſocomio,

mio, urina unica rufas arenulas ad latera vaſis vitrei depoſuit. Die 7. quatuor vaſa urinaria adhibita hodie, habent leve album que ſedimen, & arenulas rufas, in pellicula ſplendida ſupernatante. Die 8. urinæ omnes colore, odore, copia, bonæ; leve quoddam ſedimen paucas intra horas ponentes, & ad latera vaſis arenam rufam, inque fundo, gerentes. Die 9. urinæ per omnia naturales, ſingulæ & ſediminis quidquam, & tenuem arenam multam habent. Die 10. ipſiſſimæ, quæ heri, urinae. Die 11. urinae depoſitae ſexies, ſolito paulo coloratiores; prior, & altera, pauciſſimas gerunt arenulas; reliquae omnes leve, atque ſubalbidum, ſedimen habent ad fundum: attamen & hae 24. horis ſervatae, arenulas cœperunt hinc inde formare. Die 12. ſemel ſciens comminxit ſeſe; veſpere, & bis nocte, minxit in vitrum. Hae tres urinae coloratiores leve enæorema ad fundum dimittunt, arenaſque gerunt rufas, prioribus craſſiores. Die 13. ut pridie: enæorema verſus fundum gerunt, & arenae quid habent omnes: arenam autem non monſtrant, niſi hae 15., illae 20. horas, conquieverint. Die 14. urinae omni note bonae, omnes brevi enæorema formant, deponunt: jamque intra tres quatuorve horas copioſiorem, quam unquam, arenam, & ad fundum, & ad parietes

vitri, demittunt. Die 15. omnes quatuor urinæ hodiernæ boni odoris, & coloris, cum enæoremate, quod & album, & ſpiculis ſplendidiſſimis, pleniſſimum erat, Etiam ad vitri latera talia ſpicula: ineſt autem multa cunctis arena. Nocturnæ ut diurnae. Die 16. colore, odore, copia, bonæ urinae omnes, multum & arenoſæ, & ſplendidæ, & leviter hypoſtaticæ. Die 17. omnia eadem. Die 18. comminxit ſe nocte. Die 19. in excipulum urinam una cum alvo emiſit; ſed ad 4. pomeridianam libram mediam urinæ reddidit, quæ trihorio poſt jam arenam exhibebat; ſequentes pariter. Die 20. ſuo letali urinas in lectum dimiſit.

Quandoquidem itaque arenularum copiam, per omnem propemodum morbum conſtantiorem, obſervaveram nunquam ſpei nonnihil, fateor, mecum tacitus alebam: quamvis ſecundum regulas artis ex urina, alvoque laudabilibus, nihil unquam augurari meis Auditoribus ſoleam, cæteris ſignis cum illis non correſpondentibus, imo funeſta quæque prænunciantibus. Eventus quoque docuit hujus ultimæ obſervationis veritatem: Quapropter mortuo homine, qui nulla calculoſæ, aut arenoſæ Diatheſios veſtigia in cadavere monſtrando, ſpem ſalutis ex ſua urina, conſtante & abunde arenoſa, facere potuiſſet, Au-

d

itores ſerio monui hunc caſum bene adotarent, utpote nullam dari, citra excetionem, regulam, aperte docentem.

Nec eſt, quod quis vel ideo hanc uriam arenoſam, minoris faciendam in noro ægro fuiſſe, exiſtimet, quia ſpicula lendida ſalina ſæpius in eadem compaiere: etiam hæc ſpicula in urinis acute iborantium, quocunque in morbi ſtadio, on illaudabilia eſſe, conſtanti obſervatioe experimur.

Abſolvi ſic omnia, quæ de cura Tetani mnium Medicinæ ſæculorum promiſeram; ipereſt, ut quænam noſtro in ægro inituta fuerit, paucis enarrem. Profecto orum enarratorum plurima ipſi adplicaimus. Venam ipſi ſecuimus octies, ſumia ſemper urgente neceſſitate; & ultimo uidem 12. morbi die; ſanguine ſemper iflammatiſſimo, ſemel iterumque tanto ictus ſubſultu, ut non venam, ſed arteiam pertuſam eſſe, quis ſuſpicatus fuiſſet, ui ad arteriam immediate venæ ſubjectam, npetuoſeque pulſantem, non attendiſſet. ltimo morbi octiduo, licet celer adhuc ſſet, magnuſque pulſus, cruorem ultra mittere non auſus, reliquis artis auxiliis ſus ſum. Aquæ frigidæ affundendæ caſus on extabat, quoniam nec valde carnoſus rat, nec media æſtas, ſed frigore, varieateque, Martio ſimilis, Majus: quin nec

 ca-

caſus erat, in quo ipſe, ſi adfuiſſet, *Hippocrates*, frigidam affudiſſet, ut paulo ante vidimus. Præterea auxiliis ad febrim generandam, proliciendumque ſudorem, in febre perpetua, perpetuoque ſudore, opus non fuit. Cæterum Caſtoreum, Moſchus, Camphora, Opium, Oleum copioſum ore aſſumtum, & in anum injectum; Fimus equinus; Cataplaſmata ex rebus emollientiſſimis, adjecta copia multa flor. Chamom. parata; Aqua calida forma balnei crurum integrorum, forma fomentorum Ventri, dorſo, collo, maxillis, admota perpetuo; Potus ſubacidi, blandaque emulſa; Veſicantia, & Epiſpaſtica; Peruviani corticis vires in nervos explorandi tentamen, adhibita ſunt.

Si ſimilem ægrum Noſocomium deinceps ſuſciperet, an Vena, ſi id indicaretur, ſecta, ac corpore emollientibus cujuſcunque generis involuto; tuta cura tentari non poſſet plurimo Caſtoreo, uſu Opii prudente, Cortice peruviano multo; ut ſcilicet motu humorum moderato, ut mitigatis doloribus, ut humectatis emollitiſque undique nervis, Cortex peruvianus, quo facilius in Nervos, atque Tendines ageret, aptaretur? Neque enim lubenter iis concederem, qui in caſu, quo cuncta emollienda ſunt, vim corticis peruviani indicationi adverſam crederent; ignota no-

bi

bis ea illius vis eſt, atque facultas, qua & in rigidis fibris & in flaccidis & in humore ſpiſſiore, & in tenuiore, inordinatos nervorum in febribus motus, & tenſionem relaxet, compeſcat, hominemque reddat ſanitati.

Cætera, quæ ad Anatomen ſpectant, Tabula 4. exponet, unaque docebit ex degeneri Coli fabrica, cum hiſtoria anamneſtica collata, hominem hunc vera Pictonum Colica quondam laboraſſe.

§. VII. Subjungam nunc, quas promiſeram, proprias meas Tetani obſervationes.

1mo Annos 20. natus, anginam paſſus ſum, quæ neglecta in ſuppurationem abivit, cum perfecto maxillæ Tetano. Cum ſummas anguſtias ad 14. diem ſufferrem, alius Medicus advocabatur, qui illico largam venæ ſectionem inſtituit; deinde, eo jubente Chirurgus, Trochlea tenui inducta, maxillam magno cum labore ſenſim diduxit, donec tandem ſtrepitum in faucibus perciperem rumperetúrque abſceſſus, unde copia ingens puris putridiſſimi ore proſiliit, & nonnihil quoque in gulam illapſum eſt. Purgante iterato dato, intra paucos dies convalui. Hic ipſe ille ab *Hippocrate* ſupra notatus caſus eſt.

2do Anno 1741. die 9. Aprilis, femina innupta, quadragenaria, me acceſſit, narrans multis ab annis in lævo latere infra

coſtas ſe acerbe dolentem; anxietates præterea, flatus, borborygmoſque continuos expertam; cum undique ſolatium fruſtra quæſiviſſet, ſeſe curæ tradidiſſe Agyrtæ, qui vehementer omnia ſurſum, deorſumque evacuando, dolorem quidem mitigaſſet, verum debilitatem magnam, ſpaſmos, & Catameniorum ceſſationem, ipſi produxerat. Trimeſtri ſpatio ab hac crudeli cura elapſo, ſpaſmus prehendit maxillam talis, ut nihil ore aſſumere, niſi unius olim elapſi dentis foramine, poſſet. Spiritu vini fovebat, fricabatque maxillam; tertio Tetani die me convenit. Pulſus debiliſſimus, ac tardus erat, licet horæ quadrantis iter ut ad me veniret, conficere debuerit. Durities muſculorum Maxillæ magna non fuit. Externe oleoſa penetrantibus miſta applicui, Veſicans ad Nucham latum admovi, & præſcripſi Neuroticam miſturam.

Altero die lecto affixa me vocat. Video Tetanum maxillae rigidiſſimum, faciem & oculos rubros, pulſum fortem, celerrimum, vehementem itaque febrem, lumborum dolores, jumentoſam urinam, deglutitionem adeo impoſſibilem, ut per nares exeant deglutienda. Hic ſane febris ſupervenerat Convulſioni die quarto, & nihilo ſecius in pejus ruebant omnia.

Venam ſecui, & enemate laxante rite ope-

operato, Clysmata nutrientia omni quadrihorio curavi injici. Cataplaſmata emollientia oleoſa tenſis circumdedi partibus. Trihorio poſt Venae ſectionem febris, rubor, calor, remittunt multum. Sanguis nec inflammatus fuit, nec aut tenuis, aut diſſolutus. Quaeque jumentoſa apparuerat urina eadem jam ſedimen album, flocculentum tamen, dabat. Pulſus nunc æqualis, bonus, plenior longe, fortiorque, quam pridie in ædibus meis fuerat.

Sed cum tanta rerum emendatione Tetanus idem, eademque deglutitorum per nares reverſio. Amiciſſimus *Velſe* curam, me hortante, ſuſcepit mecum. Medicinam internam, externamque, in magis neuroticam mutavimus.

Die 11. Aprilis poſt inſomnem pene noctem, ſummo cum labore deglutivit quædam. 12. Aprilis Nox inſomnis. Deglutitio fere impoſſibilis, Pulſus æquabilis, ſed debilior. Enemata nutrientia abſorbentur tota, ſaepiuſque repetuntur.

Aprilis 13. clonicæ convulſiones per noctem frequentes, quibus durantibus maxilla relaxata cum magno oris hiatu fuit; clonica vero convulſione ceſſante, rediit mox tonica colli, dorſique. Pulſus debilis jam & inaequalis. Frigus extremorum. Mentis jugis præſentia. Ad horam 10. diei ſuæ 8. mente præſens expiravit ore

ſpon.

ſponte aperto; ita enim quotquot morti affuerant, nobis teſtati ſunt. Negabatur nobis Anatome. Vidimus in cadavere, octo a morte horis elapſis, ſic clauſam maxillam, ut aperire illam, niſi ſumma cum vi, nequiremus. Ore ſic vi aperto, mali nihil adſpeximus in faucibus. Lingua tumebat. Exterius ad Cartilaginem ſcutiformem & ad os yoidis comparebat tumor. Sed ultra examinare vetabamur.

3. Faber lignarius 22. annorum, procerus admodum juvenis, menſe Decembri 1741. me vocabat, Tetano corporis univerſali afflictus. Narrabat febre tertiana pertinaciore laborantem, cortice peruviano ſe ab ea, elapſis paucis abinde ſeptimanis, liberatum eſſe. Continua febre ſe nunc, validaque Diarrhœa, & univerſo torqueri Tetano. Epidemica Diarrhœa illo tempore cum febre graſſabatur, quæ poſtulabat Emeticum. Fruſtra id ipſi dedi. Diarrhœam nec involventia, nec opiata, nec adſtringentia, compeſcuere. Tetanus quoque univerſalis neque Balneis Aquæ calidae, ejuſdemque fomentis, neque emollientiſſimis unguentis, & cataplaſmatibus, ullatenus ceſſit. Febris autem indies augebatur. Cum nihil juvaret, ob ſummam primarum viarum putrilaginem præſcripſi ipſi hanc miſturam: Rob Ribeſiorum unc. ij. Spir. Sulph. per. Campanam gtt. xv. Aquæ Cort. Citrei unc. vj. Laudani liquidi Sydenhami

nhami gtt. xx. Laudanum addebam, ne acida augerent Diarrhœam. Quovis bihorio quartam miſturæ partem aſſumſit; evacuata illa, renovabatur.

Altero die melius habuit, & unicam tantummodo alvuum putridam depoſuit. Die 3. levamen majus. Die 4. Tetanus ita emendatus, ut lecto movere, ex eodem ſurgere, cum difficultate incedere, imo in proxime inferiorem Contegnationem laborioſe deſcendere poſſet. Putrida alvo utcunque pergente, miſturam continuavi, quotidie minuendo, uſque ad 10. uſus illius diem.

Sanus abinde vixit uſque in Junium Menſem 1742. Incidit tunc eandem in febrem, Diarrhœam, Tetanum; ignarus a qua cauſa ajebat. Vivebat intemperanter. Priorum memor dedi illico eandem miſturam; die altero omnia ſymptomata ceſſabant. Sub ejusdem anni finem tertio rediit idem, ſed levior, morbus; unica miſtura ceſſans. Formulæ copiam tunc ſumſit, ut illico, redeunte morbo, ea uteretur. Cauponarius inde factus, ac Vino, Cereviſia, Vinique ſpiritu abuſus, nunquam in ſimilem morbum relapſus eſt totis poſtea annis, quibus ejus uxori ac liberis medicinam feci.

In recenſendis Tetani cauſis, vidimus illum ab Auctoribus putrilagini hærenti ad

præ-

præcordia, aut in inteſtinis, adſcribi. Præſens hiſtoria hoc confirmat.

4. Anno 1756. ſuſceperam in Noſocomium juvenem, gallico morbo ſic laborantem, ut peſſima ulcera in corpore, potiſſimum vero in capite, proſtarent. Haud diu eum in cura mercurii ſublimati habueram, quin ab acri materia nervos, tendineſque, in ulceribus rodente, in completum maxillæ Tetanum incideret. Dabam emulſum cum Opio & Camphora; de quo tamen multum ſumere, in principio ſaltem, deglutitio fere impoſſibilis vetuit. Maxillas autem & tempora fimo equino calente, ſæpe renovato, involvi. Die altera deglutitio melior, die tertia Tetanus curatus. Mercurio eodem poſthac curatus eſt.

5. Anno 1757 menſe Novembri, ſuſcepi in Noſocomium juvenculam 28. annorum, quae a duobus cum dimidio annis cariem patiebatur Antri *Higmori*, quae ſane multum nobis faceſſit negotii. Cum variis auxiliis internis, externiſque, totum hunc ſinum depuraſſemus, ac patiens belle haberet, incepit anni 1758. die 8. Martii, denuo in eodem dolere; die autem ſequenti adeo vehementer, ut perfectus maxillae Tetanus naſceretur, ſic ut neque loqui, nec deglutire vel minimum poſſet. Cataplaſma emolliens adplicabatur ea veſpera.

De-

Decimo vero Martii, cum Tetanus 28. horis jam perſiſteret, ſimum equinum circumpoſui. Opium lubenter a principio cum Caſtoreo dediſſem; deglutiendi autem impotentia id vetuit. Opio tamen agendum ratus, elutis primo communi Clyſtere Inteſtinis, injici cum unciis ſex juris carnium grana Opii duo curavi. Obdormivit inde, evigilanti autem rigor muſculorum paulo remiſſior erat, nonnihilque coepit deglutire poſſe. Tertio die enemate repetito ſolvebatur Tetanus. Opione an fimo? An auxilio alterum alteri fuit?

Ex illo tempore ſinum maxillarem magis depuravimus, magisque, Cariem autem ejus metuendam Corticis peruviani copioſo, diuturnoque uſu, ſive abegimus ſive averruncavimus. Dolorum recrudeſcentiam opium interea ſedabat. Tandem craſſa, & obeſa facta, exivit 1758. die Julii nona. Reſcivimus diu poſt ipſam ruſticano labore ſe egregie exercere.

6. Anno 1757. die 7. Decembris veſpere, in plena ſanitate, deprehendor ſubita vertigine, cum momentanea mentis abſentia, momento poſt iterum ſaniſſimus. niſi quod ad praecordia nauſeoſum quid obſervarem, levioreſque ventris dolores, Venam mihi tundi curavi, & cubitum petens purgans ſumſi, quod ſequenti die egregie operabatur. Die hac, nempe 8. De-

Decembris, multis convivis gaudens, ſobrie tamen comedi & bibi. Nocte vero inſequente incido in Dyſenteriam crudelem, ſanguineo-mucoſam, cum univerſi corporis Tetano. Convenit ſummo mane die 9. Decembr. optimus, dum viveret, Medicus *Erndl*, qui gravem valde morbum ratus, mox *Ill. Præſidem* adiit. Hic autem brevi poſt ſua viſitatione me honorans, una cum Claro Viro *Erndl*, ſuſpicabatur an non forte podagrica aliqua materies; Podagra enim leviori aliquoties decubueram; vertiginem oberrando excitaſſet, eademque purgante irritata, Dyſenteriam, Tetanumque generaſſet? ſin minus; an primis in viis hærens corrupta materies ejus abundantiæ eſſet, ut poſt actionem purgantis multa adhuc ſuperſtes, atque mota, hunc morbum generaſſet? Porro Tetanus erat non maxillæ, ſed colli, dorſique rigidiſſimus, lumborum paulo minus rigidus; ſic ut aliquid alimenti, aut medicamenti aſſumpturus, ſtatuæ inſtar, erigendus eſſem, lumbis nonnihil ſe flecti parentibus.

Utrique ſuſpicioni ſatisfaciebant (purgans enim prægreſſum erat) primo acrioribus ad pedes, & crura, admotis Epiſpaſticis, quae eo verſus, ſi qua podagrica materies oberraret, illam allicerent. Secundo Decoctis & Emulſis oblinientibus, atque involventibus, tum ore tum enematum

tum ope, aſſumtis; quæ cum adhibito prudenter Opio, dolores ſopirent, tenſa laxarent, acria involverent, nervoſque ab acrium irritatione defenderent. D. O. M. his conatibus opitulante, Tetanus 12. horarum ſpatio ceſſavit, & intra ſeptem dies, citra ullam Podagram, perfecte convalui.

7. Caſum notabilem graviſſimi Tetani in Noſocomio viſum, retuli *Part. VI. probl. 9.*

CAPUT V.

De Febre Miliari, ac Petechiali.

§. I. *Pro more iterum non vidimus hoc anno Petechias aut Miliaria. Idem & alii Medici teſtantur* Viennæ, *in* Hungaria, *in* Sileſia. *Ex ſententia Ill.* Tralleſii *Miliaria & multum factitia ſunt, nunquam critica. Idem evincunt Clariſſimi* Kolderer *obſervata.* §. *II. N.* 1. *in Exanthematum materie Cl.* Pringle *nimis ſero me aggreditur. Enarratio rerum, quæ putatitiam hanc Criſin mihi primo dubiam, tandem falſam eſſe, demonſtrarunt. N.* 2. *Morbi Carcerum, & Noſocomiorum, cum morbis Exanthematicis malignis, maxime cum malignis Miliaribus*

ribus, plurimum conveniunt; iidem tamen minime ſunt. N. 3. Exanthemata non ſemper evitari poſſunt, quia impurus, infectuſque aer, non ſemper poteſt evitari. N. 4. Laus Tractatus Cl. Pringlæi de Morbis Caſtrenſibus. *N. 5. Male Cl.* Pringle *intellexit, quæ* Wratislavienſes, *egoque de Camphora notaveramus. N. 6. Petechiarum ſedem in ſola Epidermide me collocaſſe injuſte accuſor. N. 7. Vindiciæ manium* Diemerbroekii. *Gangræna nonnunquam citra ſeparationem ſaneſcit.* Diemerbroekiana *confirmantur* Tralleſianis. *N. 8. Argumenta quinque adverſus Clariſſimi* Pringle *ſyſtema, de differentia Petechiarum ab omni alio morbo exanthematico. N. 9. Non diſputandi pruritu, ſed inevitabili praxeos docendæ neceſſitate, a Cl. Viri opinione receſſi. Demonſtratur diverſitatem, in morbis obſervatam, non morborum Naturæ, ſed diverſæ Methodo, deberi. Oſtenditur hæc diverſitas, eaque occaſione illud* Turgere Hippocratis *examinatur, quod tantam in praxi diverſitatem non induxiſſet, ſi a ſolo* Hipocrate *legitimus hujus ſignificationis ſenſus petitus fuiſſet: ſenſu quippe Hippocratico raro turget materies; non Hippocratico, turget ſemper, Vomitoria Acutorum principio dari Hippocraticum non*

eſt,

eſt; & fruſtra quidam id ex ejus operibus probare nituntur. Solum Studium Hippocraticum aptum eſt, quod in viam devios reducat.

§. I. TRanſiit cum Bono DEO iterum, pro more, Annus academicus ſine Miliaribus, aut Petechiis; cum in Noſocomio, tum in urbe, & ſuburbiis; apud ægros, qui mihi, ad conſilia vocato, obtemperarunt in toto regimine, in abſtinentia a Medicina, *Cl. Tralleſio* pulverulenta dicta, & præſertim in quotidiana lecti refectione. Vidi quidem Pulicum morſus, quos Petechias; vidi ſudamina, quæ Miliares puſtulas; ſive collegæ expertiſſimi, ſive Medicinæ Tirones, ſalutarunt: tales autem minime fuiſſe, niſi in regimine, vel in medicamentis peccaretur, rerum eventu intellexerunt.

Igitur hæc medicæ artis prudentia effecit, ut id, quod a tot retro annis cum ſcripſi, tum publice docui, undique con firmaretur, ac demonſtraretur abunde: Utque me, ægros ſic gubernantem, propria experientia de hiſce Exanthematibus *ultra* ſcribere vetat; ita & mecum Medici complures, eandem Methodum ſecuti, eorundem in morbis Exanthematum, aut ſua in praxi raritatem teſtantur, aut omnimodam abſentiam. Nominare in hac urbe

I Medi-

Medicos poſſum, qui in multa, eaque honeſtiore, praxi verſantes, ne ſemel quidem ſuis acutis in morbis hæc Exanthemata viderint.

In Hungaria ſi ullibi, hæc Exanthemata famoſa ſunt, & quidem ſic, ut multa praxi exercitati Medici candide mihi faſſi ſint ad illa promovenda ſe cogi, ſiquidem eos officio defuiſſe ſuo plebs clamitet, ægro ex acuta ægritudine citra efflorefcentias pereunte; Petechias, ac Miliaria, ut ſalutaria naturæ molimina ad vindicandum a morte ægrum, arbitrata. Interim clariſſimi in Hungaria Viri, qui Hippocratice edocti, magnam praxin, ſpreta vulgi opinione exercent, teſtantur mihi aeque raras ſeſe ſuis in aegris haſce effloreſcentias obſervare, quam ego eas obſervo in meis. Cum evictum ſit Mortalium millenos ab acutis morbis quotannis perire, qui primario morbo ſuſtinendo apti, ſecundario illi perferendo inepti ſint; Medici profecto illi, de quibus loquor, Medicinam in Beato illo Regno ſic facientes, ſubditos quotannis millenos, alioqui perituros, AUGUSTISSIMÆ IMPERATRICI REGINÆ conſervabunt.

Sed & Potentiſſimus Boruſſorum Rex, quod hac de cauſa gaudeat, habebit. En quae Perilluſtris, & in Medicina practica verſatiſſimus *Tralles*, ad me nuper ſcripſerit

rit 14. Aug. „ Triginta jam anni elapſi
„ ſunt, cum *Hirſelbergæ*, urbe *Sileſiæ*,
„ amoena, & montana, ſita ad Bohemiae
„ confinia, morarer uno omnes ore mihi
„ aſſeverarunt Miliaria in urbe, ejuſque
„ confiniis, Endemicum morbum eſſe,
„ quotannis ſternentem, & perimentem
„ magnam hominum catervam. Hujus ſanæ
„ cauſam tunc temporis in Medicos refer-
„ re non auſus, eam potius refudi in pro-
„ pinquam urbi paludem, potiſſimum
„ *Lancîſii de noxiis Paludis effluviis* ſcri-
„ bentis, auctoritate. Verumtamen aliquot
„ deinceps annis ſymbolam huc Medicos
„ conferre ſuſpicari cœpi; quippe certior
„ factus, quod urbis illius Medici medi-
„ camenta calida aegris offerrent; quod
„ aegrorum, ut ſudores prolicerentur,
„ calefacerent conclavia, eumque in fi-
„ nem aegros altero ſuper alterum pulvi-
„ nari contegerent, quod demum iiſdem
„ non propinarent alios, quam calefa-
„ cientes potus. Cauſam igitur praediſpo-
„ nentem credidi quidem Paludis effluvia
„ eſſe; calidam autem Methodum exci-
„ tantis cauſae vice fungi. Aſt vero haud
„ ita pridem eadem in urbe degenti mihi,
„ aſſeruerunt egregii duo ibidem Medici,
„ Antiphlogiſticae Methodi Patroni, *Lud-*
„ *wig*, & *Hausleutner*, *Miliarem mor-*
„ *bum*, quo toto tempore praxin ibidem

 „ exer-

„ exercuiſſent, *ſibi penitus eſſe ignotum*:
„ ſuos proinde Praedeceſſores morbi Mi-
„ liaris veros artifices, fabroſque fuiſſe,
„ pluſquam demonſtratum eſſe."

Sed audiamus magnum *Tralleſium* in Tractatu in Quarto *de Terreis remediis*, quem quinquennio abhinc edidit, pag. 356. & ſeq. „ Quid, quod ſatis paradoxon mul-
„ tis lecturorum videbitur, ſine omni hæ-
„ ſitantia, contra vulgares, & ad hunc
„ diem valentes medendi regulas, præfra-
„ cte aſſero, poſtulare boni Medici offi-
„ cium, ut, quantum fieri poſſit, pruden-
„ ter *exanthematum geneſin arte ſua caveat*,
„ aut ſi id fieri ſalvis ægrorum rebus ne-
„ quit, ut quam parciſſimam ſaltem eo-
„ rum efflorеſcentiam ſagaci auxilio red-
„ dere allaboret. Quod aſſertum pugnans
„ cum plerorumque Medentum prazi, ut
„ verum eſſe nihilominus clariſſime per-
„ ſpiciatur, pragmaticam quæſtionem inji-
„ cere liceat, an *exanthemata in ulla fe-*
„ *bre ſint ſalutifera?* Clamant omnes, au-
„ dio, *utique ſæpe!* cum iis excluſis tot
„ ægri reddantur ſanitati priſtinæ. Sed pa-
„ ce rogata, & pauco obſtrepentium, in-
„ que me hæreticum debacchantium ſilen-
„ tio impetrato, adhuc ſemel quæro: An
„ cruoris inſpiſſationes, an vaſorum ob-
„ ſtructiones, an capillarium canaliculo-
„ rum inflammationes, an ſanguinis putri-
„ la-

„ laginoſæ corruptiones, an tenuiſſimorum
„ vaſculorum eroſiones, & disruptiones,
„ ulla in febre ſalutiferæ? . . Inſto igitur
„ porro: ſi obſtructiones, inflammationes
„ canalium &c. in febribus non ſalutiferæ,
„ etiam id de exanthematibus non poterit
„ prædicari, cum ſemper ea obſtructiones
„ inflammationes &c. ſupponant: atque
„ quando Medici quidam minus recte aſ-
„ ſerunt, *Multos mori cum febre neminem*
„ *a febre*; ego rectiſſime affirmaturus ſum,
„ *multos equidem ſalvari cum Exanthe-*
„ *matibus, neminem ab Exanthematibus.*"

Si *Auſtria*, ſi *Hungaria*, ſi *Sileſia*, unde gaudeant, habent; habebunt etiam aliæ *Romani Imperii* Provinciæ. *Part. IX. pag.* 45. 46. cum publico communicavi teſtimonium viri eruditi & clariſſimi *Kolderer*, *Memmingæ* in *Suevia* Phyſici ſenioris, & Conſiſtorialis, quo patuit & miliaria nunquam critica ipſi viſa eſſe, & bona Methodo evitari. Beavit me idem digniſſimus Vir Epiſtola, Diſſertationis in forma, data anni, quem vivimus, 11. Maji, digna profecto, quam, ni in longius devolutum opus me brevem eſſe juberet, hic infererem totam. Exordio miratus ille, pravæ doctrinae, methodique, tot inveniri Patronos, quos *Viennæ*, nonniſi inter Barbitonſores aut expectaſſet, aut quaeſiviſſet; in haec demum verba erumpit: „ Profecto

 „ in

„ in tam clara luce magis mirari quorun„ dam Medicorum caecitatem, quam ſa„ nare eandem praeſtaret; ni mentis ae„ quitas ſperare juberet falſam Theoriam, „ ejuſque Culpam, non tam pertinaciae, „ ſed incuriae potius, & commiſſo errori „ in dignoſcendis morborum cauſis, ortum „ debere ſuum." Longus ideo eſt in certo quopiam Miliarium genere deſcribundo, quod vel morbum auferendo criticum nuncupari debeat, vel quod morbo dudum devicto demum effloreſcat; verum idem hoc genus totum ad Miliaria vera non eſſe referendum, multis demonſtrat exemplis: praecipue cum nullam febrem comitem ſibi habeat, adeoque tertium veluti genus morbi conſtituat, quod vel, neque Criticum, neque Symptomaticum ſit, vel ſi ſic velis, ut Cl. *Hoffmannus* docuit, Criticum in quopiam Chronico duntaxat morbo. Dolet autem vehementer Clarus Vir hoc ultimum genus a nonnullis Medicis ad vera Miliaria transferri, quae *ipſi* regimine, aut methodo, aut utriſque pravis, in morbis acutis, inflammatoriiſque, generant. Deſcribit mihi quoque plures hiſtorias Miliarium ejuſmodi, quae ego pluribus hujus Operis Partibus olim oſtendi, dudum ſanato acuto morbo prodeuntia, veluti ſuſcepti olim, aut domi, aut in aliis Noſocomiis, contagii reliquias eſſe; ille

vero

vero cuidam Lymphae ſtagnationi adſcribit.

„ Sed quis, inquit, nunc Medicus hæc
„ Exanthemata, ſilente etiam experientia,
„ diceret *Critica?* ſanæ nullus mentis com-
„ pos. Quis porro Petechias imprimis,
„ quæ non raro Peripneumoniæ, & Pleu-
„ ritidi, aliiſque apertis inflammatoriis
„ morbis, junguntur? Quis Miliaria puer-
„ perarum alba, ubi febrem adeſſe inflam-
„ matoriam omnia docent ſymptomata,
„ & ubi quo copioſiora, & faciliora exan-
„ themata prorumpunt, eo proximiores
„ Leto ſunt ægræ? Aphthæ infantum apud
„ nos morbus eſt endemius, multos in te-
„ nerrima ætate perimens: hunc ſemper
„ multo deteriorem ſum expertus, ſi ſi-
„ mul, quod ſæpius contingit (idemque
„ ſæpius in Anglia contingere *Huxhamus*
„ fidem facit) Miliaria apparent. Quis
„ ergo & hæc? Et quale tandem in omni-
„ bus recenſitis his morbis inflammato-
„ riis venenatum Miaſma, quod expellere
„ debemus, accuſandum venit, ſi, ut ex-
„ perientia docet, Miliaria & Petechiæ
„ perpetui inflammationis ſint comites,
„ hæcque eo pejor fiat, quo largior eo-
„ rum numerus? Et cur non eadem omni-
„ bus iſtis febribus ratio; quæ tam fre-
„ quenter *æque* exanthematibus (ſi mor-
„ bus ſiniſtra; aut plane omiſſa cura, in

„ pejus ruit) *ac* reliquis ſymptomatibus ,
„ inflammationibus propriis ſtipatae ſunt?
„ Nonne ſatis apud eos conſtat, a ſoluto
„ partium ſanguinis nexu & ſeroſa ejus
„ parte a cæteris inde ſegregata, ſuam haec
„ exanthemata trahere originem ? Quid
„ aliud niſi hoc ſibi vult Diabetes, tam ſaepe
„ in his morbis infauſto omine accidens ?
„ Fugitne quoſdam his morbis , praecipue
„ Puerperarum Miliaribus, demum ab eo
„ tempore noſtros comprehendi caepiſſe ho-
„ mines, quo lautiores vivunt , & diaeta
„ calidiore utuntur? Qui ergo iſta regimine
„ calido, tanquam ſalutifera, expellere ſa-
„ tagunt , quid hi aliud faciunt , niſi ut
„ ſtudio diſſolvant nexum ſanguinis par-
„ tium ; inflammationes peſſimas creent ;
„ oleum infundant igni , & ſic morbum
„ neceſſario adaugeant? " Tandem me in
adverſis conſolatus , „ Nova quaevis do-
ctrina " inquit (quam hujus Epiſtolae ini-
tio juſto nomine *Nov-antiquam* appellat) „
„ omni aevo adverſarios habuit comites :
„ at ſortem *Harvæi* mallem tamen ego
„ experiri , quam cum caecis per omnem
„ vitam cœcutire , famae enim mendacia
„ deriſit ſemper conſcia mens recti , veri-
„ taſque triumphavit hucuſque.

§. II. Sufficerent haec omnia ad demon-
ſtrandum , quam clamo a tot annis , pro-
pugnoque , veritatem , adeoque ad hoc ipſum
ca-

caput terminandum, niſi adverſus eandem Clariſſimum *Pringle*, Virum, quem magni ſemper & feci, & facio, dudum inſurrexiſſe intellexiſſem; & ad cujus Animadverſiones dudum reſpondiſſem, niſi ille, more inter eruditos repudiando, vernacula ſcilicet lingua ſua, in altera, & tertia editione ſui, a me ſaepius laudati Operis de *Morbis Caſtrenſibus*, contra me ſcripſiſſet: jam vero cum Vir quiſpiam doctiſſimus, ipſius, meuſque amicus, haec mihi ex Anglico ſermone gallica fecerit, reſpondebo illi hoc Capite, ſiquidem praecipua ejus contra me gravamina circa Miliaria verſantur.

Ac primum quidem cum Viri, in Arte tanti, venia id mihi aſſerere liceat, quod in hac diſceptatione nimis ſero me adgrediatur: utpote qui & ad hanc materiem, & ad illa, quae praeterea hac occaſione mihi objicit, in ſingulo fere novem *de Rat. Med.* Partium; in anteceſſum, ſatis reſpondi, abundeque. Multo ſane labori pepercifſet has omnes Partes pervolvendo, non patrio, ſed latino, ut inter Eruditos decet, ſermone exaratos, quarum ſuſpicor nullam poſt *Tertiam* ipſum legiſſe, neque etiam praeter *Theſes de febribus*, alia Opuſculorum meorum, in quibus tamen omnibus ea dudum refutavi, quaecunque ipſe contra me poſtliminio edit, & repetivit.

Dignetur itaque Vir digniſſimus id atten-

tendere prae primis, quod quaecunque ille, ex conſuetudine *recentiore* ſuae patriae de Miliaribus atque Petechiis, cenſet, nullo modo queant id falſum reddere, id negare, id quominus centies viſum ſit efficere, quod Medici *Hippocratis*, *Sydenhami*, *Boerhaavii* principiis imbuti, in *Auſtria*, in *Hungaria*, in *Sileſia*, in *Imperio*, in *Italia*, haec exanthemata aut nihil omnino, aut vix ſaltem, obſervent. Neque quod credat ipſe Miliaria fere critica eſſe, id meam aſſertionem, qua primo vix, deinde nullos, in Noſocomio aegros, cum iiſdem Exanthematibus, habuiſſe me teſtatus ſum, ullo modo infirmare, ullo modo non veram, non exiſtentem, reddere poteſt. Acta refero, Facta enarro, quorum multis ab annis millenos teſtes numero, eoſque inter nonnullos *Anglos*, quos ipſe de hiſce, ſi lubeat, percunctetur: Acta, inquam, quae nullius contraria infirmet opinio, quæ nullius contraria obſcuret obſervatio; contra quae nulla Scholarum commenta, nulla Patriae praejudicia, praeſcribent unquam.

Haec igitur, cum ita ſe habeant, Vir clarus id male interpretari non poteſt, quod ita de veritate earum, quas narro, rerum convictus, ut eſſe convictior nequeam, cum ipſum, tum quotquot cum ipſo ſentiant, minus recte opinari credam. Quod autem alii minus recte opinentur,

ut

ut ego ſaltem credo, aliunde proficiſci non arbitror, quam quod, quae in Scholis principia hauſerunt, nondum ad ſeveras artis regulas, ſeu ad Lapidem lydium, probaverint. Profecto ſola Obſervationum frequentia primam mihi ſuſpicionem formavit, ne res ſic, ut credebatur, ſe haberet. Suſpicio haec reddidit me propriae opinioni diffidentem: diffidentia ad maturius compulit examen. Videbam quippe, idque in Civitate magis, quam in Noſocomio, die quopiam Critico Miliaria oriri, morbum levari, & haec eadem Miliaria die vere critico cum febris ceſſatione ſiccari, ſanitatemque hinc conſequi perfectam. Sed 2. videbam haec exanthemata ſaepius die non critico, quam critico naſci, & nihilominus alio bono die critico morbum cum exſiccatione exanthematis perfecte judicari: id quod intellectu mihi paulo difficilius videbatur, non ideo quod plane inſolitum eſſet, verum eo, quod nonnihil cum conſuetis obſervationibus repugnaret. Videbam 3tio idque frequentius, ſive die bona, ſive mala, exortum exanthema cum morbi, eouſque benigni, incremento tanto, ut aeger vel ſummopere periclitaretur, vel ad plures abiret. Saltem nunc excretionem Miliarium, utut ſalubrem aliquando mihi creditam, & criticam, longe crebrius vidi ſymptomatica fieri, ac letiferam; idque fre-

frequenter iis, qui morbum primarium ad uſque excretionem Exanthematis ſic tuliſſent, ut ſpem perferendi, emergendique, probabilem facerent. Itaque ad omnia attentior, inque caeteras morbi excretiones animum advertens, vehementer dubitare cœpi, utrum iis in morbis, quos eo uſque Miliaribus judicari credideram, judicium Miliaribus, an aliis evacuationibus, adſcriberem. Quippe ſemper in ejuſmodi Criſi, aut urina hypoſtatica erat, aut erat flava, ac pulti ſimilis alvus, aut haemorrhagia quaelibet, aut perſpicuus obſervabatur ſudor, aut recidiva erat febris, novae Criſeos indiga, aut peribat aeger.

His obſervatis, & cum frequenti morte aegrorum, quam Miliaria illa, quae omnium ore ſymptomatica erant, inducebant, collatis, in eam ſententiam facile abivi, quod conſuetae Evacuationes criticae, non vero Miliaria, morbum ſolverent; quodque, ſi non perpetuo, paſſim ſaltem Miliaria ſymptomatica eſſent, tum in illis, qui ſervarentur, tum praeſertim in his, qui perirent. Confirmavere autem hanc ſententiam obſervata confertiſſima.

Verum me aliud torquebat. *Viennam* appuleram, de horum exanthematum frequentia perſuaſus; nec me opinio fefellerat, ſiquidem in quovis fere acuto morbo aut adeſſe exanthemata viderem, aut a

Me-

Medicis expectari: meque etiam utpote Climatis ignarum, de hac critica excretione endemica, ad quam promovendam, nutriendamque quivis Medicus intendere animum deberet, Medici perhumaniter commonefaciebant. Interim ego aegros acutos in Noſocomio publico tractare orſus, haud inveniebam hanc criſin ita endemiam eſſe, quandoquidem inter centum priores aegros unicus modo afficiebatur Miliaribus, qui per imprudentiam meam eadem cum duobus aliis aegris communicabat. Quo nunc acutos morbos in Noſocomio frequentiores demonſtrabam, eo pauciores, quibus exanthemata prorumperent, obſervabam; & ſi quandoque uni, alterive prorumpebant, quos Regimen, & medendi methodus, antea ad illa diſpoſuerant, hi nullam in obſervatione mutationem inferebant. Quid porro inde concluderem? Niſi, cum alibi tot homines, apud me vix ulli, exanthemata acquirerent, Regiminis ac Medicamentorum tam aliorum, quam meorum, exactam inter ſeſe comparandam eſſe rationem.

Conſtitit tunc luce clarius, bonos complures, imo optimos Medicos, patria opinione abreptos, regimen, ac medicamenta ſic dirigere, ut ægri Acutorum exordio in ſudorem, ejuſque opera in exanthemata prorumperent; alios vero, quibus meliora finxerat præcordia Titan, haud ita numeroſa,

ſa, numeroſiora tamen, quam apud me, in ſuis acute laborantibus exanthemata habere. Sollicite & hujus cauſam rimatus, detexi 1mo contra Medicorum mentem, imo clam illis, ægros ex præjudicata opinione operoſe cooperiri; id quod & mihi in ægris urbanis, inexpectato quandoque intranti, obſervare contigit. 2do Pulverum teſtaceorum creberrimum uſum, methodo antiphlogiſticæ præponi. 3tio *Viennæ* nullatenus laudabilem obtinere morem ægros quotidie, ſemel ſaltem, vel reponendi in lecticam, lecto ſic admotam, ut ægri debiliores videantur tantummodo in eodem lecto loco moveri, vel, ſi id vires ferant, in ſedili collocandi; & ſordida induſia nitidis tepefactiſque aliquoties permutandi: quæ profecto omnia ad exanthemata averruncanda inevitabilis eſſe neceſſitatis, certa experientia affirmo. Tandem 4to Petechias & Miliaria, quandoque contagioſa reperta, poſſe cum ægris, nolente ea medico, communicari ab advenientibus ad ſe amicis, Neceſſariis, Confeſſariis, Medicis; dum ab his, qui pravo exanthematum genere laborant redeuntes, ægros alios necdum affectos conveniant. Adeoque quamdiu noſtra Methodus non fiet ea cunctorum, mirari minime oportere aut me, aut alios, exanthemata nonnunquam in ægris obſervare: præterquam quod in Regione, quæ iisdem ita

ſca-

ſcatet, aegri illi, in quibus jam magna adeſt humorum corruptio, in Petechias, vel Miliaria, facile incidere ante mortem poſſint.

Atque hæc ſufficiant, ut Digniſſimus *Pringle* cur ita ſcripſerim, ac ſcribere debuerim, clare intelligat. Transferat animo ſeſe *Londino Viennam*, cogitetque attentionem in res meam, totque annorum experientiam, cum propriam, tum eorum, qui, quo ego modo, medicinam faciunt: an non clare perſpicit rem illius mihi evidentiæ eſſe, ut aſſerere intrepidus auſim; errare eos, qui Petechias, qui Miliaria, & inevitabilia, & critica eſſe, ſtatuminent? Errare proinde quoque, qui cum ipſis ſentiat. Cl. *Pringle*? Animadvertat Vir ſincerus non levem, non heſternam, non precario aſſumptam, quam tuear, ſententiam eſſe; ſed potius talem, quæ oppoſitiones non metuat; cogitet quantæ evidentiæ hæc mihi debuerit ſententia eſſe, quod primum contra omnes ſolus, quod unicus, quod homo inermis, promere eandem auſus fuerim; egregiorum Medicorum oppoſitiones, ineruditorum calumnias, ingratorum diſcipulorum deliramenta, omniumq; ardiorem, ac meæ, ad ſenium jam vergentis, vitae tempore vix ſperabilem convictionem, animo praeſago bene auguratus; concludat potius ſalutem populi, quam tueri

tueri, promovereque munus id, quod *Auguſtiſſima noſtra incomparabilis* mihi imponere, quoque me honorare dignata eſt & mentem veri conſciam, eo me impuliſſe: quo profecto modo non eum in publicum prodire poſſe per ſe novit, qui *vaga opinionum commenta*, quæ dies deleat; qui *Cerebella hominum & potentes nugas*, quas Veritas vix exortas diſpellat; mundo obtrudere ſatageret.

Reſpondere præterea debeo ad peculiares quaſdam Viri Clariſſimi ejuſdem accuſationes. Primo inducit me veluti *Anglos* ſuſpicantem in aere puro, ſereno, renovato, ſuis ægris conciliando, incurios. Profecto nec ſcripſi talia, nec cogitavi. Provoco Virum Celeberrimum, ut mihi vel Verbulum, quo id inſinuaſſem, monſtret: ſi vero quae de prava *Germaniæ* conſuetudine notavi, haec veluti de *Anglia* dicta ipſe putet, proprio id tribuat, non meo errori.

2do Accuſat me Vir doctiſſimus, quod *Miliaria* & *Morbos* dictos *Carcerales*, Morbos ex ipſius ſententia maxime a ſe mutuo diſſimiles, turpe confuderim. Negare profecto ipſe non poteſt morbos carcerales ab hominum multitudine anguſto in carcere, diuturno in tempore, in ſua ſpurcitie, incluſa natos, multam cum illis Petechiis & Miliaribus gerere ſimilitudinem

qua

quae ab aere non renovato, multorum hominum, arctiore ſpatio incluſorum, propria tranſpiratione fere peſtifero, gignuntur: neque ego paritatem produxi ultra. Quod vero eundem eſſe morbum hunc utrumque non credam, potuerat ex Tractatu *de Febribus*, ex *Ratione medendi*, ex *Vindiciis meis* adverſus *Ill. Halleri* Apologiam, intelligere; utpote qui ibidem Miliarium in Europa nativitatis Epocham ſive ad medium, ſive paulo ante medium XVII. Saeculum fixeris Epocham utique longe poſteriorem, tempore illo, a quo Cl. *Pringle* ſuam morbi carceralis hiſtoriam orditus eſt.

3. Dum Cl. Vir hæc Exanthemata negat impuro ab aere apud *Anglos* Medicos naſci, non ſatis attendit ad impuritatis aeris frequentem inevitabilitatem; tam in Noſocomiis, quam in Caſtris; quando numeroſiſſimi ægri, malignis morbis affecti, una decumbunt; nec advertit ad ea, quae ſcripſerit ipſemet, narrando quo caſu peruviani Corticis in Gangræna detexerit efficaciam; ſcilicet dediſſe ſe corticem 39. Militibus maligne decumbentibus, quorum 35. aere prius depurato ſervaſſet; aere vero non depurato, numero duplo minores homines ſe duntaxat potuiſſe ſervare. Ergo etiam Medici *Angli*, velint, nolint, debent quandoque exanthemata ſuis in æ-

gris ab hac cauſa videre, quemadmodum nos illa, ab eadem cauſa, videre nonnunquam cogimur.

4. Minus æquum de me judicium fert Vir Clariſſimus, dum me ſugillat, veluti de ipſius Libro de *Morbis Caſtrenſibus* inique judicantem. Ni tertiam Partem meam ab ipſo lectam eſſe ex ipſius ſcriptis certo ſcirem, minime lectam eſſe aſſererem; nunc, non bene lectam, ſed extremis modo labris delibatam eſſe, conqueri debeo. Scribendo enim vol. 1. pag. 162. *Doctiſſimus Pringle Febres Caſtrenſes nervoſe deſcribens*: & ibid. pag. 151. *Merito clari in arte Viri, tot nominibus laudandi, Huxham & Pringle apud Anglos --- qui Methodum ſuam cum publico communicarunt, debitasque ob id gratias eis referimus:* an ſic, inquam, ſcribendo, veluti de ipſo, ipſiusque opere, minus aeque judicaſſe ſugillandus fui? Vel ne ſugillarer, oportuiſſetne me in omnia ejus verba juraſſe? Quantumcunque *Hippocratem* veneramur, Veritas tamen, & producta magis experientia, jubent nos ab eodem recedere quandoque: ideone iniquum de ejusdem operibus judicium ferimus?

5. Stomachari in me Vir egregius videtur ob verba mea ejuſdem *tertiæ Partis* quae habentur *vol. I. pag.* 150. „ Quantiſ-
„ ne effertur laudibus in Malignis Cam-
„ pho-

„ phora, veluti collapſas vires blande re-
„ ſtaurans, & ſomnum ipſo opio tutius ad-
„ ducens? Conſulite modo egregios Viros
„ *Huxham*, & *Pringle*. Aliud tamen ex-
„ perti in epidemia anni *1699*. eruditi Me-
„ dici *Vratislavienſes*" acſi illum vel erroris incuſaſſem, vel alienam affricaſſem doctrinam. Profecto horum me neutrum intendiſſe, ex ipſo eodem contextu palam fit.

Primo enim ſi Clariſſ. *Pringlæum* laudaſſem unicum, poſſem videri tale quid ipſi affricaſſe; ſed cum & ipſum laudarim, & *Cl. Huxhamum*, quorum hic poſtremum de Camphora, ille primum docuerit, profecto debuiſſet duntaxat ex textu meo arripuiſſe id, quod ſuum eſſet, quodque eſſet *Huxhami Huxhamo* relinquere.

Sed ſecundo, Camphoram hac virtute pollere, & eruditus *Pringle*, & clarus *Huxham*, & ego cum illis, & nobiſcum ipſi *Breslavienſes* Medici ſupra laudati, firmiter, niſi me animus fallit, credunt omnes. Quapropter quando Medici *Breslavienſes* in ſua graſſante Malignitate plus a Camphora detrimenti, quam emolumenti, obſervaſſent, me profecto alio fine haſce eorum querelas non attuliſſe, quam ſtupendæ malignorum morborum varietatis oſtendendae gratia, omnes aequi lectores judicabunt, qui ibidem pag. 152. vident me ſuas Camphorae vindicaſſe laudes, adſcriptasque

eidem tum a *Pringlæo*, tum ab *Huxhamo*, nec non a me, cunctiſque per orbem Medicis, vires blande reſtaurantes, atque pacantes, malignis in morbis, qui maligni morbi ab illis *Vratislavienſium* indicati anni *1699.* omnino differrent: aeque atque ibidem vindico Venae ſectionem frequentem in ea Pleuritide, quae omnino ab illa differret, quam anno *1676. Sydenhamus* obſervaverat: æque ac eodem loco Hæmorrhagias varias laudo in morbis illis, qui eſſent ab iis diſſimiles, in quibus *Toloſates*, & *Lugdunenſes*, eaſdem eſſent experti letales. Itaque non Camphoræ laudibus quid detrahendi, non eos, qui eadem in Malignitate uterentur, vituperandi, animus mihi aut fuit, aut eſſe potuit; ſed unice id demonſtrandi, quod morbi ſic nonnunquam varient, ut quibus remediis alias obtemperarant, jam iisdem potius exaſperarentur. An Viri Clariſſimi ſententia alia a mea eſt? Cur ergo ob eandem me male habet?

6. Eſt quoque novæ accuſationi reſpondendum: Nec ſola macularum (Petechia„lium) ſcribit Vir Cl. *ſedes cuticula* „*eſt*, ait *Haenius*, nihil ad cutim adten„dens ac ſi cutis non eſſet, ſed cuticu„la, vera Petechiarum ſedes: miror id „vehementer: quandoquidem nec cellulis, „nec vaſculis, quod ſciam, cuticula „gaudens, rubicunda ab inflammatione

„ reddi

„ reddi nequit : neque poteſt effuſus hanc
„ inter cutemque cruor has maculas gi-
„ gnere , quibus epidermis elevetur; id ,
„ quod in hac eruptionis ſpecie videre mi-
„ hi contigit nunquam. ”

Raptim nimis mea Virum Cl. legiſſe eſt quod doleam. Si ſic ſcripſiſſem „ Nec ſo-
„ la macularum ſedes cuticula eſt. *Pon-*
„ *tius*, *Fernelius*, *Morellus*, ſedem quoque
„ in *cute*, in adipe, & carnibus, imo in
„ ipſo detexere Perioſteo ; ” ſi inquam , ſic ſcripſiſſem , jure meritiſſimo me carpere debuiſſet, ſedem morbi nonnunquam in ſola Epidermide ſtatuentem ; verum cum nulla cutis in ſequentibus mentione facta, ſic pergo: „ Nec ſola macularum ſedes cu-
„ ticula eſt. *Pontius*, *Fernelius*, *Morellus*.
„ ſedem quoque in *adipe*, & carnibus, imo
„ in ipſo detexere Perioſteo; ” utiquè Vir egregius concludere debuiſſet , me cutem cum cuticula intellexiſſe , cum deinceps nullam amplius cutis mentionem faciam , quam coeteroquin inevitabiliter facere debuiſſem . Cum ſententia itaque mea clara eſt, genuina eſt, eademque cum ea Cl. Viri eſt, an gravem adeo Virum decuit, ob unicam forte grammaticalem, quæ irrepſiſſet, mendam , mihi ſeriam adeo litem intendere?

7. Non approbat Vir Cl. quod iis adſtipuler Scriptoribus, qui ſedem Petechiarum in adipe quoque ac carne quærant; quod-

que alienus non videar a *Diemerbroeckii* ſententia, qui ſibi imaginatus eſſet, eaſdem uſque ad Perioſteum proſequi ſe poſſe, atque a Perioſteo, ſeu de baſi lata, illas paulatim verſus cutem extenuari: „ Si itaque *Diemerbroeckius* viderit, inquit doctiſſimus *Pringle*, haſce ſubſtantias pyramidales, ſic gangraenoſas; quantane earundem gangræna ad baſim fuerit neceſſe eſt, dum earum apices integram fere cutem contegant! Quid, quod etiam tunc æger ſaneſcere poteſt? Neque hoc modo, verum etiam ſaneſcere citra gangrænoſarum partium ſeparationem, id quod tamen in gangræna fieri conſuevit? Evidens igitur eſt, aut erraſſe *Diemerbroeckium*, aut diſcrepaſſe Petechias ejus tum a meis, tum ab *Haenianis*."

Reſpondeo primo, quamquam cadaverum Petechiis mortuorum anatomen, veluti utcunque forſitan temerariam, nunquam inſtituerim, me nihilominus cum ſupra laudatis Scriptoribus, tum præſertim *Diemerbroeckio*, Anatomico ſane audaciſſimo, plenam ſemper fidem adhibuiſſe: maxime cum hic rei licet apprime gnarus, in gratiam tamen increduli Chirurgi nova inſtituta demonſtratione, convicerit Chirurgum. Nulla itaque ratio exigebat Claro huic cum Anatomico, tum Practico, imaginationem in re, erroremve, adſcribere.

Si

Si enim ea quæ vel nos latent, vel captu difficilia cenſemus, ob id ipſum, ſine contrariis experimentis, aliorum imaginationi, aut errori, tribuamus; de Auctoritate in Medicina actum eſt, ſortemque propriis noſtris demonſtrationibus expectemus eandem.

Secundo dico, ni cavillare velimus, eouſque ſaltem geometram fuiſſe *Diemerbroeckium*, ut ſi in quovis cutis puncto Petechiæ extarent, ſaltem ab earundem ſingula, ſeu ab apice, ſingula pyramis duci non poſſet, cujus inſideret Perioſteo baſis: adeoque obſervationem hanc ſæpius ab eo factam fuiſſe videri in Petechiis, quæ in cute rariores, quæ a ſe mutuo comparebant remotiores.

Tertio ajo Petechias adeo Profundas a *Diemerbroeckio* nonniſi in Cadaveribus eſſe obſervatas, ideoque inde concludi id non poſſe, quod etiam in reconvaleſcentibus tantæ fuerint profunditatis: ut proinde illa, circa defectum ſeparationis gangrænæ facta difficultas, ſponte cadat.

Sed Quarto & in reconvaleſcentibus Gangrænam adeſſe poſſe notabilem, & citra ejuſdem ſeparationem poſſe curari, expertus affirmo. Ex multis, quibus id edoctus ſim, unicum memorabor exemplum. Sclopeto manu vulnerata, & gangrænoſa, digitiſque hinc inde ſemipendulis; homo

in meum Noſocomium ducebatur, a viro clariſſimo *Jaus*, Chirurgiæ, dum viveret, Profeſſore dexterrimo; qui mecum curam conſtanter ad finem proſequutus eſt. Epoto decocto Corticis peruviani, ſiſtebatur pars gangrænæ præcipua. Sumtibus Noſocomii parciturus, Corticis Pulverem dedi; aſt brevi, quae antea ſanae comparuerant, purpuraſcebant nunc partes, livebantque. Aucta pulverum doſi, crevit livor, gangraena proſerpſit. Reddito decocto Corticis, intra triduum livor diſparuit omnis, cute, adipe, carne, ſanis. Repeto tamen experimentum cum magna copia Extracti corticis, at vero livor mox varia vulnera defœdabat, proſerpebatque confeſtim: Decocto reddito, Gangraena ſtabat, ac ſine ſeparatione mutabantur lividae partes, etiam quaedam a vulneribus remotiores, in ſanam conſiſtentiam & colorem. Ter, quater, ſpatio ſex ſeptimanarum hoc experimento repetito, eventus idem ſemper fuit. Igitur praeterquam quod inde diſcamus, ſolo experientiae tentamine modum corticis variis aegris exhibendi conſtare; abunde patet homines, ut a lividis, purpureiſve in cute Petechiis, aliquando citra cutis ſeparationem, epidermide forſan in ſquammas hinc inde fatiſcente, perfecte ſanantur; ita pariter a Petechiis ejuſmodi profundioribus, citra partium gangraeno-

ſarum

ſarum ſeparationem, ſanitati reddi poſſe. Puto ſimilia hiſce obſervata in 3. & 7. Parte hujus operis, circa deſperatum Ileum morbum me communicaſſe.

Denique Quinto ſi egregius *Pringle* dignetur lectu digniſſimum opus *de terreis Medicamentis* Clariſſimi *Tralles* conſulere, arbitror ex factis ibidem demonſtrationibus, minus eum alienum fore a Petechiis, praeter cutem etiam in intimioribus corporis partibus, copioſe reperiundis *Diemerbroeckiana* egregie confirmantibus.

8. Clariſſimi Viri *Pringle* ſententia eſt, quemadmodum Variolæ, Morbilli, Scarlatinæ, Eryſipelas, & Miliaria; utpote omnia generis inflammatorii, animoſiore humorum circulo pulchrius prodeunt, extantque, verſus mortem autem magis concidunt; Petechias e contrario, ut putrefactionis prolem, lentiore ac debiliore circulatione erumpere foras. hincque haud raro easdem ſub mortem, imo poſt mortem, prorumpere: nec unquam vidiſſe ſe a regimine calido, datiſque ſudatoriis, petechias communibus in acutis prorupiſſe; Petechias ergo a Miliaribus *eſſentialiter* differre: eandemque ob cauſam ſe *Sydenhamo* adſtipulari non poſſe: qui Petechias *ſponte ſua* raro effloreſcentes, in Peſte tamen & Variolis confluentibus, ex vehementiſſima ſanguinis inflammatione prodeuntes deſcripſit. Mul-

Multa hic reſpondenda habeo. Primo quod Vir Cl. *ſolas* excipiat Petechias, ut quæ calido regimine & medela in acutis non prodirent, an hinc ſaltem tacite cum *Sydenhamo* non concedat pleraſque Miliarium eruptiones, poſito tali regimine, contingere?

Secundo, vidit Auctor exiſtimatiſſimus ſupra, teſtimonio Viri Cl. *Kolderer*, Miliaria eo copioſiora prorumpere, quo major adſit in corpore putrefactio, quo homo interitui proximior. Quod hic Vir ille expertiſſimus teſtatur in *Suevia* fieri, id in *Auſtria* frequentiſſimum fit. Ergo neque hinc à Petechiis differunt Miliaria.

Tertio nihil in *Germania*, in *Auſtria*, nihil *Viennæ* crebrius, quam hominem utraque hac eruptione, eodem tempore ipſum invadente, in ſummo periculo verſari, morique: ita ut, ſi nonnulli inde convaleſcant, plebs, ac praecipue Matronae, illos Medicos *Æſculapio* pares clament, qui exanthema utrumque generando, promovendoque, malignum quodcunque de corpore eliminarint: ſin vero moriantur, Medicos nihilominus culpa quavis abſolvant; utpote qui & unam & alteram excretionem promovendo, nihil eorum, quæ ad ſalutem potuiſſent conferre, intentatum reliquerint.

Quid, quod *Huxhamo* teſte, uno, eodem-

demque Epidemiae tempore, & Petechiæ malignae, & maligna *Miliaria*, & malignae *Aphthæ*, una quandoque prodeant? Imo eodem in homine, ſic ut Petechiis Miliaria ſuccedant? *Huxhami* profecto obſervationibus junctis cum iis, quae in *Germania* obſervari mox dixi, non diverſiſſimam Petechiarum, Miliariumque naturam eſſe, ſed idem corruptionis, idem circulationis vitium, aperte evincitur.

Et quid aliud evincunt Eruditiſſimorum Virorum *Donckers*, *Glaſs*, & *Allioni* experimenta; quibus *hic* Miliaria, *illi* Petechias, purgantibus præverti & poſſe, & deberi, demonſtrarint? Sane nullus video hoc Cl. *Pringlæi*, de eſſentiali horum binorum exanthematum differentia ſyſtema defendi poſſe, eo ſaltem modo, quo ipſe defendere id, atque propugnare, ſatagit.

Hucuſque tacite præterii ea, quæ Cl. *Pringle*, & alii eruditi Viri, de ſanguine putride diſſoluto in morbis malignis, deque eodem in inflammatoriis phlogiſtice ſpiſſo, diſſeruerint: verum hæc experientiæ refragari docuerunt experimenta numeroſa, quæ retuli *Tomo I. Capite VI. XI. XXV. & XXXIV. Parte V. Cap. I. pag.* 2. & 3. & *Part. IX. a pag.* 32. *ad* 36.

Inde ſcilicet conſtitit in Febribus malignis, in Petechiis, in Miliaribus, in maligniſſimis Variolis, in Ægris, qui uno eodem

eodemque tempore & Petechias haberent, & Miliaria, ſæpius ſanguinem de Vena ſecta prodiiſſe ſive concretum, ſive inflammatorium; & aliquando inflammatorium quidem ſic, ut cruſtæ moles eam rubræ inſulæ aut æquaret, aut ſuperaret: conſtitit præterea, per eadem experimenta, ſanguinem eodem in morbo nunc diſſolutum prodire, nunc inflammatorium; imo eadem in Venæ ſectione illum uno in vaſculo diſſolutum, phlogiſticum in alio, conſpici: Epidemias praeterea dari, in quibus ægri non prius febre liberentur, quam, ubi poſt denſum antea ſanguinem, demum is diſſolutus prodeat, ut teſtis oculatus vidi: imo in Angina, Peripneumonia, Rheumatiſmo, inflammatoriis, qui morbi anno 1747. & 1748. graſſarentur, ſanguinem in quacunque ejuſdem Miſſione pelliculam tenuem habuiſſe, mollemque eandem, & ſubalbidam, pellucidam fere, & gelatinoſam, ſub qua puls atro rubra, non cohærens, ſerum vix ullum a ſeſe ſeparans, inventa ſive ſanguis talis in multis ſtillabat de vena potius, quam fluebat: in non paucis tamen bono jactu exſiliens, nihilominus ſub tenui illa pellicula diſſolutus erat; haud raro tamen alio atque alio in vaſe diſſolutior.

Si dignetur Cl. *Pringle* ad hæc omnia adjungere Clariſſimorum *Valſalvæ*, & *Morgagni*

gagni Obſervationes in *Epiſt. anat. med.* 49. videbit ea, quæ a 12. fere annis *Viennæ* docui, & demonſtravi, a magnorum illorum Virorum obſervatis confirmari.

Conſtat enim ex iis omnibus 1mo Sanguinem craſſum & phlogiſticum ſæpe eſſe in febribus malignis; in malignis adeo Variolis, ut maculæ rubræ, ut ſputum ſanguinis, ut mictus cruentus, ſeſe iisdem jungant; denique æque in Petechiis, quam in Miliaribus.

2do. In febribus epidemicis, cum vehementi viſcerum inflammatione, ſanguinem a principio ad finem diſſolutum apparuiſſe.

3^{ito}. In morbis omnium conſenſu inflammatoriis, ſanguinem uno die inflammatoriam ſpiſſitudinem exhibuiſſe; paucis autem horis, dieve, elapſis, ſummam diſſolutionem: inflammatione interim creſcente.

4to. Imo morbos acutos dari, qui non judicentur, niſi ſanguis in ultima V. S. diſſolutus appareat.

5to. Miliaria & Petechias eodem tempore corpus obſidere, adeoque non ex diverſa ſanguinis conditione oriri.

6to. Æque putridis, quam inflammatoriis in morbis, in eadem Venæ ſectione, ſanguinem æquali vi exeuntem, in vaſa ejuſdem formæ, & capacitatis exceptum, uno in vaſe vere pleuriticum, in alio penitus

nitus prodire ſolutum; idemque phæno-menon in pluribus V. S. eodem in morbo ſenſim augeſcente factis obſervari.

7mo. Homines ſanos bene multos eſſe, quibus ſanguis ex conſuetudine quotannis miſſus, craſſitiem phologiſticam perpetuo referat; pluribusque gravidis, Venam ex prophylaxi ſectis, apparere ſimilem.

Quæ ſi ita ſe habeant, ecquis demum eſt, qui, ex ſoluto, denſove cruore, aut morbi naturam definiat, aut methodum condat medendi? Numquid *Hippocrates* hanc de ſanguine judicandi incertitudinem ſubolfeciſſet? Miramur ſaltem eum in Urinæ, in Alvi, in ſudoris varietate notanda, adeo accuratum, & ſcrupuloſum, tam altum circa Varietatem ſanguinis obſervare ſilentium.

Sunt profecto pulchra nonnulla, quae Phyſiologi, & Pathologi, de noſtro vitali liquore commentati ſint; expeditque ejuſdem in morbis naturam, variationemque contemplari, an forſitan aut ex multorum Medicorum obſervatione annoſiore, eaque chartis, ne memoria excidat, mandata, ad Diagnoſin, Prognoſin, & Curam, certius quidquam adornari; aut ſaltem an ab erroneis principiis avocari Medicina poſſet? Poſtremum hoc mihi hucuſque videtur priore ſperabilius. Ex quo enim memorata experimenta publici juris

feci,

feci, fateri non erubeſco me, indies quamvis ad omnia attentiorem, vix tamen in iisdem quidquam profeciſſe, &, ut unquam proficiſcar, vereri; eoquod clare videam naturam humoris, quem noſſe geſtio, ab omnibus notis in rerum natura liquidis alieniſſimum, eundemque in omni, cui a tot annis inſudavi, examine, potius quid non eſſet, quam quid eſſet; mihi indicantem: examine tandem Chemico; in quo maximi Viri exercuerint ſe toties, liquorem noſtrum vitalem ſic inverti, mutarique, ut id, quod fuerit, evaneſcat; id vero, quod nunquam fuerit, aut eſſe potuerit, ſubſtituatur. Et quid liquidum memorem? Admirandæ Machinæ, hoc ipſum liquidum ex rebus alieniſſimis conficiuntis, conſervantis, reparantis, natura nos latet, ſtructura intima nos fugit, idque unice nobis, ſi aures audiendi habeamus, occlamat, OMNIPOTENTEM ARTIFICEM, arcana & imperſcrutabili lege, ſic Machinam noſtram, ſolidis, fluidiſque conſtantem, condidiſſe, ut talis ſit, qualem ipſe velit, ſolusque intelligat; haud vero talis, qualem limitatiſſimum ingenium humanum ex paucis, iisque imperfectis, principiis ſibi conetur fabricare, & in fabricando ſuam fateatur, velit, nolit, imbecillitatem.

Quar-

Quarto etiam Generalis nimium ſententia illa Viri Cl. eſt, quam hac occaſione de neceſſitate circulationis majoris ad Variolarum eruptionem neceſſaria, protulit. Profecto & *Sydenham*, & *Boerhaave*; & omnes mecum Practici obſervarunt, vel ob id ipſum non prodire Variolas, quod circulus humorum ſat moderatus non eſſet. Deinde vidiſſe me homines a Variolis mortuos, papulis pulcherrime extantibus, *Rat. Med. Tom. I. cap.* 10. teſtatus ſum; *Viennæ* & Miliaria a morte pulchre extantia plus ſimplici vice vidi. Unde etiam ſponte concidit, quod de modo generationis Petechiarum, ab eo Variolarum, & Miliarium diverſo, inde conatur concludere.

Quinto *Sydenhami* ſententia, quam amplecti ſe poſſe eruditus *Plingle* negat, videtur tamen cum ab ipſo *Sydenhamo* ſufficienter adſtructa eſſe; tum omnibus, quæ hic ſcripſi, confirmari: Naſci ſcilicet Petechias, quando expulſis crudo in morbo ſudoribus, ſanguis inſpiſſatur, Febris vim auget, ſenſimque demum corrumpitur; ut etiam hinc Petechias majoris cruoris inflammatione generari evincatur, quod autem ea in parte ultra *Sydenhamum* ſe progredi dicat, ne in Peſte quidem Petechias *Criticas* eſſe credendo, eadem ſane in parte, ſi tamen conſtat Petechias in Peſte *vere* criticas *Sydenhamo* viſas eſſe

al

ab ipſo *Pringlæo* diſſentire vix auſim: cenſeoque ſi, relicta in Peſte altera *Sydenhami* methodo, alteram abundantiſſimæ Venæ ſectionis ſequeremur, atque in ſumma ejuſdem malignitate Corticis Peruviani locupletem uſum faceremus, nos in Peſtis curatione, DEO dante, fore fortunatiores.

Sexto. Longus Vir Doctiſſimus eſt in proferenda Methodo, quam in Petechiis, Miliaribus, Febribus malignis, communibus Febribus, obſervat, ejuſdemque egregios effectus laudat. Inde vero concludere ipſi placuit, quæ adverſus ipſius methodum protuliſſem ego, ſive ſimplicem Theoriam, ſive coactam aliis cum febribus, quæ tota natura inter ſe differunt, Analogiam, ſive præcepta tantum quædam generalia, tum *Hippocratis*, tum *Sydenhami*; hæc omnia aptiora eſſe ad Scholarum diſputationes formandas, quam ad Medicinæ Tyrones in praxi erudiendos.

Cum Viri præclari venia reſpondeo primo, ex illis, qui æque, atque ille, tum in caſtris, tum in urbibus obſeſſis, medicinam in Noſocomio feciſſent, me convenientiam inter ſeſe magnam morborum Noſocomiorum, communiumque malignorum, didiciſſe: deinde eam horum differentiam; quam *Pringlæus* ita urget, haud ita *Huxhamo* viſam eſſe: Tandem Petechias & Miliaria plurima inter ſeſe conſi-

 milia

milia habere, nec in multis ab his ad malignitatem converſis, differre morbos Carcerum, Navium magnarum, Noſocomiorum, ſupra ſatis, abundeque probatum. Similitudo hæc aut probata, aut negata, Methodum in omnibus aut conſimilem rogat, aut abſimilem. Ergo quæ contra Viri doctiſſimi peculiarem de tanta horum morborum differentia ſententiam attuli, non tricas, non Scholarum diſputationes ſapiunt, ſed ad Medicinæ Tirones in praxi erudiendos faciunt ſummopere.

Verum acrior hæc in me animadverſio clariorem reſponſionem urget, ad quam adornandam Operæ pretium erit, noſtram utriuſque praxin intueri; & inquirere, an demum inventa in eadem diverſitas, in Morborum quoque Phænomenis aliquam inducat forte diverſitatem?

Ut itaque, quæ animo cogito, libere proferam, certiſſimum eſſe judico, Regiones eſſe, quæ pravis hiſce exanthematibus plus minus perpetuo ſcatebunt; quaſdam rarius; alias rariſſime: quamdiu certa morbos acutos tractandi Methodus, ſingulis in Regionibus aut conſueta, aut cum effectu nunc inducta, obtinebit principatum. A magno meo praeceptore *Boerhaavio* ſtudium *Hippocraticum* & *Sydenhamianum* edoctus ſum; edocti eodem tempore mecum idem ſtudium Beatarum *Brittanniæ*

In-

Inſularum medici numeroſi ſunt. Horum multi acriter, laudabiliterque, hoc ſtudium proſequuti, cum iis tamen, quae in Schola *Boerhaaviana* didicerant, patrium medendi morem, quem in *Mortono*, *Leyſtero*, aliiſque, non approbaverat *Sydenhamus*; rectene, an ſecus, poſtea conſtabit; plurimum commiſcuerunt. Hoc qui fecerint, forſitan inde alia obſervant febrium phaenomena, quam puri puri *Boerhaaviani*: *Boerhaavium* preſſe ſecutus ego in praxi, *Sydenhamum* legi perpetuo, conſuluique, praeprimis vero *Hippocratem*. Ea, quae ad aerem tum purum, tum tepidulum; ea, quae ſpectant ad intermiſſam nunquam lectorum refectionem, quam ex praecipuis cauſis eſſe cenſeo, cur morbos malignos raro videam; ea, quae ad abſtinentiam a medicina teſtacea, & pulverulenta, cujus inanitatem, & damnum, ſole meridiano clarius demonſtravit illuſtris *Tralles*; ea tandem, quae ad abſtinentiam ferme perpetuam ab Emeticis acutorum principio, niſi genius morbi peculiaris id juberet pertinent; puto ex tribus, quos mox laudavi, Medicinæ totius principibus Viris, me hauſiſſe, cauſamque præcipuam eſſe, cur minus infelix in praxi fuerim, morboſque malignos, atque exanthematicos viderim rariores. Felicitatem meæ in Acutis praxeos nuperrime Auctor *Anglicus* Melli,

Aceto, ſimpliciorumque, aut herbarum, aut cerealium Decoctis, quibus *Hippocratis* ad exemplum impenſe utor, adſcripſit.

Itaque quæ *Tomo I. Rat. Med.* publice teſtabar, idem conſtanter hucuſque obſervavi; obſervare autem effectuum præſtantia debui. Unde ejuſmodi pulveres nunquam ægri mei aſſumunt, niſi rariore exemplo ſit orta ab acido febris, & niſi infantum, gravidarum, ac quarundam puerperarum morbi, poſcant eoſdem.

Deinde ab *Hippocrate* edoctus ſum, Emetica raro, imo rariſſime, quocunque Acutorum in genere, indicari, imo prohiberi ab Eodem, cum exemplo proprio, tum doctrina toties repetita in *Aphoriſmorum* Sectione I. N°. 22. & 24. Sect.4. N°. 17. & præcipue in genuini ejuſdem libri fragmento *de purgantibus*. Edoctus idem ſum a *Sydenhamo*, qui licet hac in re patrio mori paulo *indulgentior*, emetica in acutis minus parce, quam *Hippocrates* dedit, attamen propria, eademque triſti, experientia monitus, nos quoque ſerio monuit ad Morborum naturam attendere, eoſque Acutos, qui emetica ferant, ſtudioſe indagare, & internoſcere ab iis, qui eadem minime tolerent. Edoctus a *Boerhaavio* ſum, nunquam Emetica in febribus Acutis, niſi urgente quapiam neceſſitate, præſcribere, ſic quidem, ut neceſſitatem illa dandi

dandi clare expoſuerit, *Cap. de Vom. febr.* §. 658. & 659. eadem cæterum dare vetuerit Cap. eodem a §. 653. ad 657. & abſolute prohibita declaraverit in omni ſive febre, ſive inflammatione, licet etiam os fœtidum & amarum; licet ructus, nauſea, morſuſque Ventriculi adeſſent, *Inſt. Med.* §. 1202. N. I. & ſeq. Ab hoc, inquam, Venerabiliſſimo Triumviratu talia edoctus, talia in praxi obſervavi, & in *Hollandia* caſus rariſſimos, *Viennæ* necdum ullos habui, neceſſitatem in Acutorum principio indicantes Emetici.

Oppoſuerunt aliquando mihi Viri *Anglici* clari ſummam ſuæ carnivoræ gentis Voracitatem, ſtrenuorumque vinorum ac cereviſiarum ingluviem; ſed in hiſce *Angligam* gentem, *Auſtriaca*, Nobilioribus quoad potum exceptis, ſi non exſuperet, an ſaltem non æquat? Attamen Medici qui ſecundum horum Virorum Principia Medicinam in *Germania* exercent, caſum emetica porrigendi perraro offendunt.

Conantur, fateor, Emetica in pleriſque hiſce morbis dandi neceſſitatem *Hippocratis* firmare Auctoritate; hoſque inter egregius *Thomas Glaſs* in Libro, cujus titulus: *Commentarii duodecim de Febribus ad Hippocratis diſciplinam accommodati*, prolixum ſuum ſeptimum Commentarium huic materiei diſcutiendæ integrum dicans. Laudo

ſummopere eruditi & experti hujus Auctoris, ut Commentarios omnes, ſic & hunc ſeptimum; omniaque adopto, quæ omnium fere *Hippocratis* operum quam plurima, *Galeni* multa, *Celſi* ſelectiora, *Sydenhami*, *Borelli*, *Ballonii*, *Hoffmanni*, *Donckerſii*, & *Huxhami* egregia, in unam veluti tabellam congeſſit, ut totum cum Veterum tum Recentiorum doctrinæ conſpectum, unico nobis intuitu darent. Simile quidpiam & ego quondam molitus ſum *Cap.* 23. *Tom. I.* hujus operis.

Utrique ergo, eodem ſcopo, noſtros labores expoſuimus publici judicio, haud tamen idem exacte utrique concluſimus. Cum itaque nobis ambobus doctrina *Hippocratis* fundamentum ſtruat, utrique etiam noſtrum magna clarorum Virorum adſtipuletur caterva, omnino neceſſe erit in cauſam inquirere tam differentis concluſionis.

Qui ſententias *Hippocratis*, ejuſque ſequacium, a *Cl. Glaſs* collectas conſulit, mox detegit illum Virum clariſſimum in omnibus morbis, ſive inflammatoriis, ſive exanthematicis, ſive communibus febribus, ſive acutis illis febribus lentis, quas alii nervoſas, alii malignas, alii meſentericas, nominibuſque iterum aliis alii inſigniunt, illud *turgere materiem* τὸ ὀργᾶν *Hippocratis*, fere univerſale reddidiſſe; interea dum ego in mea Auctoritatum recenſione *Tomo primo*

primo perrarum idem ſtatuam. Numquid forſitan extrema arripuimus ſinguli, interea dum medium tenuere beati? Id autem credere vetat numeroſa utriuſque experientia, qua æque hujus turgeſcentiæ raritas, quam crebritas, luculenter confirmari videtur. Quæ igitur tam portentoſæ cauſa diſcrepantiæ?

Eſt certe Methodi medendi varietas. *Hippocrates in Libro de Purgantibus* ſcribebat §. 19. *Qui validis febribus decumbunt, his non ante febris remiſſionem pharmaca dare oportet.* §. 20. *Sin minus cunctandum ſaltem ne citra* 14. *diem* §. 26. *Quare per validas febres de pharmacis purgantibus vereri oportet.* §. 27. *Sed tamen ubi res alvi ſubductionem poſtulat, Enematum uſus quotieſcunque viſum fuerit, tuto initur magis.* Hæc ille ibi: jam Aphoriſmorum Sect. I. N°. 24. *In acutis affectionibus raro, & in principiis, purgante utendum, atque hoc* (ſi tamen faciendum eſt) *diligenti prius adhibita cautione faciendum.* *Eſt equidem* Aph. 4. N°. 10. *purgandum in valde acutis, ſi turgeat materia, eadem die; morari enim in talibus malum eſt.* Verumtamen Aph. I. N°. 22. *Concocta purgare & movere oportet, non cruda neque in principiis, niſi turgeant.* Exceptionem itaque in lege de crudis non movendis fecit, ſi nempe turgerent.

Hanc nunc exceptionem an frequentem, an ipſa lege ordinaria crebriorem, credidit *Hippocrates*? Neutiquam: tunc enim convertendo omnia, exceptionem in legem generalem mutare debuiſſet, legemque in exceptionem. Quod autem ſecundum generalem legem crediderit evacuantia non eſſe in Acutis, eorumque principiis, danda; clare expoſuit ultimis laudati mox Aphoriſmi verbis, *plurima vero non turgent*.

Quare, dum Aph. 4. N°. 17. emeticum petentia ſymptomata deſcribit, ut *appetitum dejectum, oris Ventriculi morſum, tenebricoſam vertiginem, & os amareſcens*, diſerte tamen vetat, ne emeticum demus præſentibus licet hiſce, emeticum alias poſcentibus, ſymptomatibus, ſi febre laboret, ſed Ἀπυρέτῳ ἐόντι.

Dum *Heurnius*, qui quantae experientiae Vir, quantique in praxi nominis fuerit, neminem latet, in *Hippocratis* fragmentum *de Purgantibus* commentatur, *Scripſit*, inquit, *Hippocrates raro initio purgandum eſſe; nam raro orgaſmo concita fertur materies morbifica*: & in haec verba *Hippocratis*: „ Quare per validas febres „ de pharmacis purgantibus vereri oportet. *Nondum coctionis ſignis apparentibus*, ait, *ut tenſis hypochondriis; flammea urina nc tenui, contumaci in obſtructione, aut Vi-*

Viſcerum in Phlegmone, in eſſentialibus etiam febribus, dum æſtus adhuc plena ſunt omnia: ne rapidi potentia pharmaci conflagrantia Viſcera Phlegmonem concipiant, parteſque ſanæ colliqueſcant. Quanti autem Clysmata ab *Hippocrate*, vetitis pharmacis, commendata *Heurnius* fecerit; Clysmata videlicet ex *malacticis & leniter ſubducentibus*, ſic teſtatur. *Ita enim ſubducitur fuliginibus ex Inteſtinis focus, & ſqualor alvinus madeſcit, & conſequio ſuccorum* ἔυπνους *redditur æger, bonis ſuis rebus: nàm a mole alvina premi ſolebat Diaphragma.*

Quando nunc in *Hippocratica* Methodo conſidero a Venæ ſectione ardorem, copiam, vimque ſanguinis minui; totum corpus emollientibus, refrigerantibus, ſolventibus, ut puta, melle, aceto, hordei decocto, intime perfundi, ac penetrari; dolores, anxietates, Ventres tumidos, emolliente epithemate aut cataplaſmate calente, large appoſito, miteſcere, ac conſidere; excrementa & impuritates primarum viarum, quæ tumefaciendo Inteſtina Thoracem arctaverant, vitalemque interturbaverant functionem, ac præterea humorum circulum per Aortam, Venam cavam, innumeraque oriunda ex iſtis vaſa, impediverant comprimendo; hæc, inquam, excremen-

menta, impuritateſque, datis melle, aceto, decoctis, emendari, ſolvi, reddique mobilia, & aut ſponte ſua copioſe ſatis ac quotidie, aut enematum ope, de corpore eliminari: ſi tunc ad hæc omnia Medicorum omnium Sæculorum numeroſa teſtimonia, experientiamque; ſi quæ a *Boerhaavio*, nec non a Magnis mei temporis Medicis fieri vidi; ſi denique quæ propria 30. annorum experientia didici, adjungam; convincor penitus, methodum medendi dari, qua materies caſu duntaxat perraro in Acutis turgeat; imo qua ſicubi turgere videtur cœpta, brevi haud ultra turgeat.

Quid, quod ſæpiſſime obſervaverim, materiem veluti turgentem iis in ægris, qui vel in aliis Noſocomiis, vel propriis in ædibus ſuis, bis, ter; ſive emeticum, ſive purgans, ſive utrumque, aſſumſiſſent, antequam in meum Noſocomium inducerentur? Hancque tamen turgeſcentiam ab Hippocratica Methodo continuo ad moderamen, & brevi ad integram quietem perduci? Crudam profecto materiem, necdum aut vix, turgentem, violentia evacuantium turgidam reddi, ex *Hippocrate* & *Heurnio* mox evictum eſt. Alii ægri poſt aſſumtum Emeticum, quod, ut Emeticorum fere omnium natura eſt, æque per inferiora, quam per ſuperiora egit; dum in noſtrum Noſocomium inferuntur, conqueruntur nihilo-

hiloſecius appetitum proſtratum, vertigines, nauſeas, os amarum, flatus, & borborygmos. Et plerumque plus de hiſce conqueruntur, quam qui, nec Emetico, nec purgante aſſumto, in Noſocomium inferuntur: utrique tamen hi ad normam Hippocraticam tractati, ab his incommodis, ni aliquando morbus ſit natura ſuperior, brevi liberantur.

Simplicem hanc Medicinam continuamus ad Criſin uſque, imo aliquantum adhuc poſt eandem. Notarunt toties Medici & Medicinæ Studioſi, ægros noſtros acutos, præter Miſſiones ſanguinis, & Enemata; præter Epiſpaſtica & pediluvia; præter Mel, Acetum, Nitrum, hordeique decoctum; aſſumſiſſe nihil niſi Miſturam, quæ quotidie renovabatur, compoſitam ex unc. ij. Rob. Sambuci, Dragma Nitri, & unc. vj. Aquæ Sambuci. Adverterunt hiſce omnibus auxiliis urgentia primum ſymptomata deleri, vires inſurgere, appetitum redire, obrepere ſomnos, corpus molli tranſpiratione humescere, ſigna utique omnia coctionis, Criſimque blandam, ſæpius ſine, quam cum, notabili perturbatione, contingere. Dedita opera formulam, quamvis plurima variatione eandem, eidemque Indicationi ſatisfacientem, mutare poſſim, minime muto, ne Auditores mei ſuſpicarentur mutationem a neceſſita-

te

te indicari. Poſt Criſin autem bis, ter, purgans blandum, alterno, tertiove die, datum, cum paregorico ſingula purgationis die, omnem paginam abſolvit. Ne autem quid Tironibus quondam deſit, dum apud ejuſmodi ægros facturi Medicinam ſint, qui ob hanc ſimplicitatem & Artem, & Artificem floccifacerent; ſoleo iis innumeras dictitare formulas, quas, data opportunitate eidem indicationi aptatas, nunquam vero pulverulentas, præſcribere queant.

Porro repeto materiæ turgeſcentis, in morbis inchoantibus acutis, Raritatem talem apud nos obſervari, qualem *Hippocrates*, meo ſaltem judicio, ſuis in ægris obſervavit, deſcripſit.

Objiciet mihi quiſpiam ab ipſo *Hippocrate* Epid. 7. pag. 1238. emeticum in principio Acutiſſimi morbi datum fuiſſe: præterea in Libris Epidemiorum ab ipſo morbos conſcribi complures, qui hanc turgentis materiæ raritatem negent, qui ejuſdem frequentiam palam clamitent: quæ cum ita ſe habent, textus *Hippocratis* priores eſſe ſecundum *Epidemiorum* obſervata explicandos, non vero hæc ſecundum illos.

Reſpondeo primo Hiſtoriam ex 7. *Epid.* Pueri *Epicharmi* hic nihil demonſtrare: ſic enim ſcribitur: „ *Epicharmi* puero ex deam„ bulatione & potu cruditas, *ἀπεψίη*, conti-

tigit. „ Poſtridie autem mane, ſuborta anxietate, epota aqua cum aceto & ſale, „ pituitam vomuit, poſteaque rigor pre„ hendit, in febre lavit, pectus doluit. „ Tertio die ſub ipſum crepuſculum ſopor „ exiguo tempore detinebat, delirabat, & „ febre acuta vexabatur, morbum grava„te ferebat. Quarto pervigil mortuus eſt." Dico hanc hiſtoriam nihil demonſtrare; vel aqua cum aceto & ſale data fuit, ut Medicamentum ad corrigendam putridam ad præcordia materiem; vel ut emeticum. Si prius, nihil ad rem noſtram facit; ſi vero poſterius, conſtat & blanda quoque emetica Veteres dediſſe, contra id, quod plerumque creditur; & emeticum tale *ante febris invaſionem* propinatum fuiſſe: qui legit attente hiſtoriam, id clare cernit. Probatur itaque inde nihil.

Reſpondeo ſecundo, me quoque ſimiles epidemicorum morborum rationes, ſpatio 30. annorum obſervaſſe, inque chartulas conjeciſſe meas; minime tamen me inde dictorum concludere ſubverſionem. Dudum in *Tomo* hujus operis *primo*, a Veneranda Antiquitate, Mediciſque celebrioribus ſubſequentibus, & modernis, Regulam mutuatus eram, ſecundum quam in hiſce ſe gerere deberent Medentes: ſic quidem, ut conſuetae obſervationes quaſi ceſſarent, novas ſubminiſtrante recens nata Epidemia;

no-

novae tamen hae, ceſſante Epidemia; cederent antiquis, conſuetiſque. Sic quidem, ut aeque male, aeque magno aegrotantium damno, & hi agerent, qui, juxta nova recentis Epidemiae obſervata, omnes deinceps febres communes tractandas eſſe autumarent, quam ii, qui more febrium communium, quamcunque novam Epidemiam gubernandam eſſe ſtatuerent. Ingenuus, ac candidus *Sydenham*, exemplo ſui Emetici, Matronam occidentis, mutationem neceſſariam Methodi, epidemia aut mutata, manifeſto docuit.

Poterunt itaque ex univerſa cunctorum ſaeculorum Medicina volumina craſſa componi, quae morborum multorum, in quibus turgida materia fuerit, denſum referant agmen. Latent haec neminem. Sed nemo rerum gnarus, ex hiſce ullam contra conſuetas naturae leges, contra conſuetam tractandorum morborum Methodum, concludet praeſcriptionem.

Proinde ſi Regulae Exceptionis demum Regulae omnium tractandarum aegritudinum fiunt, univerſa praxis ſuſque deque vertitur; Natura turbatur; ſimplices morbi redduntur compoſiti, alieni; errabundi; confuſi; ſymptomata ſubnaſcuntur; quae morbus alias ignoraſſet; & medicatio redditur aeque oneroſa Medentibus; quam Ægrotantibus damnoſa.

Ani-

Animo profecto moveor, quotiescunque mihi, ingentem *Baglivium* pervolventi, hæc ejus nota occurrit: *Prax. Med libr.* 1.
„ Quando ego ſolus, inquit: ægrorum
„ meorum curam ſuſcipio, raro tales ma-
„ lignas febres obſervo: ſed incepta ab
„ aliis curatione, neque ſecundum oracu-
„ la Naturæ, neque divini Senis præcepta;
„ mille differentiæ, & gravia accidentia
„ occurrunt, quæ frequenter ſoboles ſunt
„ methodi depravatæ, non vero Naturæ
„ morbi, licet hæc paſſim, ac quotidie,
„ in praxi ſuccedant.

Dum proinde aliis in regionibus *Hippocraticæ* medendi ſimplicitati ſupponi videam, quovis acuto in morbo, remedia longe alia, & fortiora, emetica, Catharſes, Pulveres omnis generis teſtaceorum, Contrajervam, Serpentariam Virginianam, Myrrham, Camphoram, Crocum, Spiritum Cornu Cervi, Spiritum Mindereri, Theriacam Andromachi, &c. dum ſub horum exhibitione notem catervam Symptomatum, quæ Hippocratica Methodus deprehendit longe rariſſima; materiem frequenter ibidem turgere, cum in principio, tum in morbi decurſu, quam raro nos cum *Hippocrate* turgentem obſervamus: dum ibidem quoque triſtis intueor Naturam ipſam a tali agendi ratione coactam, cum in coctione, tum in criſi, violentia qua

quadam agitari, turbarique; ſic ut morbi acuti quicunque ingentem mortalium turbam orco ſemper immolent; interea dum Morbi iidem hic *Hippocratica* methodo tractati, & longe pacatiores tranſigantur, & numero longe pauciores necent; abeſſe nequeo, quin cauſam hujus in morbis differentiæ in Methodi differentiam conjiciam.

Hinc quamvis *Anglorum*, Nationumque aliarum, medendi conſuetudinem directe non damnem, nemo tamen mihi malam partem vertere poteſt, quod cum *Baglivio* Divina Senis præcepta conſuetudini illorum præferam. Nec quis vitio mihi vertet, ſi, quod toties feci, vel ideo doleam Medicinae ſortem, quod *Hippocratem* aut male interpretando, aut turpiter negligendo, tantopere a vero Naturae tramite receſſerit, quantopere ad illam, tanto ſub Magiſtro, acceſſiſſet. Tandem nemo mortalium jure me reprehendet, concludentem hoc ſimplex *Hippocraticum* Studium unice aptum eſſe, quod, unde turpe receſſeramus, ad id nos feliciter reducat, efficiatque ut ſalutarem artem, qualem ab *Hippocrate* & germanis ejus ſequacibus, accepimus, novis poſteriorum ſæculorum inventis, perficere, ditare, ornare, valeamus.

Supereſt in animadverſione Cl. *Pringle* contra me Conamen refutationis eorum, quæ *Tom. I. Rat. Med.* de variis Alcali-

um,

um, cum Urina & ſanguine commiſtorum, effectibus diſſerueram ; addiditque Clarus Vir cauſam, cur ab ipſo diſſentiam, ſitam in errore quopiam ſe deprehendere, quem contra chemica præcepta commiſiſſem. Profecto multoties errare me fateor: attamen ab hoc erudito Viro non expectaſſem, ut ex ſcrupuloſa mea in experimentis meis capiundis, edendisque attentione, quam adhibere ſoleo, ſi quem forſan errorem commiſiſſe me crederet, hunc cauſæ adeo craſſæ attribuiſſet. Verum grandeſcente hoc Volumine nimium, non reſpondebo ad novam hanc quæſtionem, quæ praeterea a materie, quam nunc tractamus, aliena prorſum eſt; alia data opportunitate ad eandem reſponſurus, & ſimul demonſtraturus, ni fallor, haud ita tutum Alcalinorum in Acutis uſum eſſe, quam quidem Clariſſimi Viri experimenta id innuere videantur.

CAPUT VI.

Varia.

§. I. *Recenſio Scriptorum, qui uno, alterove abhinc anno, de* Uva urſina *ſcribere cœperunt, multiſque in caſibus ejus vir-*

tutes mecum laudarunt. De modo, quo hoc Medicamentum agat. §. II. *Nova experimenta, quæ Syſtema* Irritabilitatis *&* Senſibilitatis, *penitus ſubvertant. Inconſtantia hujus generis experimentorum. Cordis thalamus uterque vacuus haud raro invenitur, ſive a defectu ſanguinis, ſive cum ejuſdem abundantia. Ruberrima Pleura univerſa ſe eſſe vaſculoſiſſimam, adeoque Inflammationi aptiſſimam, oſtendit. Nova Clar.* van Dœveren *in hanc rem, experimenta.* §. III. *Laus Collyrii ex Liquore Hepatico Muſtellæ fluviatilis.* §. IV. *Kermes minerale, & Antimonium Diaphoreticum non ablutum, crudam in pectore materiem ad coctionem diſponere, coctamque expellere, neque cum acidis emetica fieri; probatur ex* Boerhaavio, *Scriptoribus* Viennenſibus, *& obſervatione propria frequentiſſima.* §. V. *Laus Gelidæ aquæ in Hemorrhagiis. Regulæ in Hæmorrhagiis obſervandæ: De ſputo ſanguinis Hepatico.* §. VI. *De Viperarum cura.* §. VII. *De Inoculatione.*

§. I. UVa urſi multis experimentis dedit occaſionem, pluresque ut aliquid conſcriberent, excitavit. In *Novellis* dictis *Salutaribus* annuntiatum anno proxime elapſo Tractatulum vidi in quo Au-

Auctor experimenti infelicitatem conqueſtus, *Vaccinium Buxi foliis* Uvae urſinae praefert. Certe ſi hac planta illam praeſtantiorem expertus ſit, ipſius erit experimenta pandere, ut univerſum genus humanum debitas ipſi gratias rependat.

Vir Clariſſimus, improbo labore ſuo ad amplificandam Medicinam natus, *Michael Girardi* Patavinus Medicinae Profeſſor, edidit finiente anno 1764. Opuſculum, cui Titulus: *De Uva urſina, ejusque, & Aquæ calcis, vi Lithontriptica, Novæ Animadverſiones, Experimenta, Obſervationes*: Hiſtoriam Botanicam praemittit, deinde Analyſin Chemicam, tum liquoris ab hac planta parati, in immiſſos Calculos efficaciam, denique vires ejus in corpore humano enarrat. Extat ibidem Epiſtola Cl. Viri Praxeos Medicae in Schola Patavina Profeſſoris, *Jacobi de Scovolo*, quae duos caſus; & Auctoris ipſius Obſervationes, quae caſus ſex referunt: in quibus Uva urſi nonnullis multum, aliquibus plurimum, profuiſſe demonſtratur.

Doctiſſimus Gottingenſis Profeſſor *Murray* diſſertationem in quarto edidit, cui titulus: *Commentatio de Arbuto, Uva urſi, exhibens deſcriptionem, ejus Botanicam, analyſin Chemicam, ejusque in Medicina, & in Oeconomia, varium uſum*. Ad uſum medicum refert primo aliquot

experimenta Viri, in arte praeſtantiſſimi, univerſis Medicis acceptiſſimi, *Werlhoff*, nec non Cl. Virorum, *Vogel*, *Tauber*, *Pallas*, quorum alii inſigniores, alii debiliores, ſubinde nullos, obſervarunt effectus: deinde duo propria experimenta habet, notabilis efficaciae.

Litteras varias ex variis Regionibus excepi, quarum aliae nullum remedii effectum notant, quamvis diu, conſtanterque uſurpatum eſſet; aliae vero praeſtantiſſimum.

Tribus hominibus idem hoc anno incaſſum dedi, duobus autem effectu inſigni.

Frequens nunc hujus Arbuti uſus per omnem Europam dabit brevi exactam ejuſdem, determinatamque hiſtoriam. Viribus enim planta iisdem ubique pollet, ſive fuerit in *Styria* collecta, unde primam habui, ſive in *Auſtria*, in *Suecia*, in *Italia*, in *Gallia*.

Occupantur nunc, ut video, animi multorum, inquirendo, qua demum facultate Uva urſi ferat opem? Examen Chemicum ad id laudabile admodum eſt, modo attendamus 1mo partium vegetabilium naturam operationibus chemicis ſæpe ita mutari, invertique, ut id, quod tunc referant, a Chemia potius, quam a Natura, poſſidere videantur. 2do Carere Chemiam admiranda, neque ullo modo imitanda, tali Machina, qualis corpus

pus animale eſt ; adeoque effectum medicamenti cum hujus , tum alius cujuscunque, Analyſi chemica vix leviter adumbrari . Si in liquore quocunque Calculus intabeſcat, ac diſſolvatur , Spiritus Nitri dudum docuit menſtrua dari , quæ Calculum ſolventia , ab humano corpore , non niſi diluta , ferantur ; diluta vero ut ferantur a corpore humano , vix in calculum agant : præterquam quod etiamſi a corpore ferri poſſent, ut ſunt , dum Calculum ſolvunt ; tamen humoribus noſtris ita diluantur, & immutentur, ut vix eundem referant liquorem . Qui tandem ex ſapore , odore , analogia , ratiocinando , vires ſimplicium determinare auſint ; ut præter propter ſuccedunt conjecturando in nonnullis , ita in aliis , ut in Cortice peruviano , v. g. oleum , operamque & perdidere, & perdent perpetuo . Equidem ſi cauſam caperemus , quae efficiat , ut homines complures, quibus calculus certo certius in Veſica eſt , nonnunquam per plures intermedios annos , ſæpe ne per omnem quidem vitam , eosdem præſentes percipiant; ut Hiſtoria medica , per Anatomen confirmata, toties docuit, forte virium Uvæ urſinae facilitaretur explicatio. Sed & prius , & poſterius, nos aeternum, opinor , latebunt.

Neque hucuſque conſtat cur aliae, prae

aliis Regiones, aut careant fere, aut ſcateant, hominibus in urinoſo Syſtemate calculoſis. *Auſtria* sane iiſdem abundat: *Italia* minus. Peragranti quippe mihi, ab elapſo retro quinquennio, amoenam illam Regionem, conquerebatur celeberrimus Lithotomus nullum invenire ſe poſſe, & ne *Mediolani* quidem, populoſa urbe, in quo ſuam exerceret artem: affirmantibus itidem Medicis hujus morbi ibidem raritatem. *Venetorum* potentiſſimam Rempublicam eadem felicitate gaudere, *ex Epiſt. Anat. Med.* 42. Clariſſ. *Morgagni* evincitur. Et *Poloniæ* Regno inſolitum morbum eſſe teſtabatur mihi haud ita pridem Dexterrimus magni Regis *Poloniæ* Chirurgus primarius; cauſamque, rectene an ſecus? eſſe rebatur, quod uvae urſi baccae frequentiſſimo in uſu eſſent, a Ruſticis quotidie venales in Foro expoſitae. *Hanoveriana* Ditio videtur beatitudine eadem perfrui. Clariſſimus *Haller* inter 230. cadavera, quae in *Gottingenſi* Theatro ſecuit. duo modo narrat ſe inveniſſe, quorum ſyſtema urinarium calculos referret; addendo tamen ſyſtematis bilioſi ſibi tanto frequentiores apparuiſſe. Nec minus *Schafhuſianus* ager ab illo malo immunis in N. C. Eph. Dec. I. anno 2. Obſ. 39. notatur.

Vina, aqua, lac, caſeus, praeprimis inter cauſas nnmerantur. Et certum eſt

Vi-

Vina alia aliis prona magis eſſe ad dolia, quibus conſervantur, craſſe incruſtanda; Aquas fluviatiles ob id ad cibum potumque praeſtare, prae fontanis, ac putealibus; cum illae vix, plurimum hae cruſtas lapideas ahenis, in quibus frequenter bulliant, affigant; Caſeum quoque edulium eſſe Calculoſorum tormentis excitandis, augendiſque, aptum: ac nihilo ſecius ſuppeditat nobis hiſtoria Medica exempla bene multa hominum, maxime, infantum, qui citra ullum Vini uſum calculo laborent; variarumque beſtiarum, quæ ſola aqua uſæ, urinoſos tamen calculos geſſerint. Quantum ad Aquas, certum quidem eſt, ejuſmodi dari puteales, ac fontanas, quæ ahenum incruſtent craſſiſſime; id quod *Viennenſium* ahena teſtantur, ad fabros, qui cruſtam vi depellant, toties mittenda; at vero haud minus certum eſt, teſte laudato ſupra *Murray*, & ahenis *Gottingæ*, aquæ decoquendæ dicatis, enormes innaſci cruſtas, ut fabri ferrarii cebro debeant eas malleis excutere ſuis, & morbum ibidem rariſſimum eſſe. Caſeum adamant omnes Nationes: Lacte Mortalium plerique, ex quo in lucem prodierint, utuntur, Matris, Nutricis, Animalium: cur tamen integræ Nationes, aut Civitates adeo præ ceteris fortunatæ?

§. II. Plura hoc anno Noſocomium obſer-

ſervanda dedit, quæ ad *Irritabilitatis*, & *Senſibilitatis* quæſtionem pertineat. In Spina ventoſa tecta plurium puerorum, ſimiliter affectorum, alii vehementer doluere, alii minus, alii nihil omnino, licet multum contrectares partem: argumento incertitudinis experimentorum, quæ in animali, ad partium ſenſibilitatem explorandam, inſtituuntur.

Vidimus Cap. I. §. I. Cordis thalamum utrumque grumoſo ſanguine æqualiter fere repletum. §. II. Cordis dextro in ventriculo gangrænoſi, utrumque Ventriculum ſanguine vacuum ſic, ut ne guttula quidem, grumulusve, inveniendus eſſet: copioſo tamen ſanguine in illius ſinibus venoſis, in pulmonibus, & alibi, præſente. §. III. Cor utrumque poſt Hæmorrhagiam vacuum. Cap. III. §. I. Cordis ventriculus perfecte vacuus uterque fuit, pulmonibus plurimo ſanguine ſcatentibus. Hoc anno unicum modo Canem vivum aperui, ejusque morientis attente ſum phænomena contemplatus: iterum in hoc cane, quod toties antea, clare vidi, ſanguine haud ultra per pulmonem tranſeunte, cor tamen ſiniſtrum multo ſanguine repletum. Undenam, quæſo, pulmone penitus ad mortem obſtructo, copioſus ſiniſtro in corde ſanguis? Et cur tanta cauſa irritante præſente, quievit tamen? Pulchra

Pro-

Proſperi Martiani obſervatio hic addenda eſt. Reverendus Juvenis Dominicanus, curatus a *Proſpero* ab Hæmoptoë ſpumoſiſſimi ſanguinis, poſtmodum incidit, ſuſcepto frigore, in Peripneumoniam, die 20. letalem. En hujus anatomen. „ Pulmo totus ſanguine repletus, mirum in „ modum tumidus apparuit, ita ut non „ vaſa tantummodo turgerent, ſed per „ totam ſubſtantiam ſanguis conglobatus „ Scirrhi duritiem æmularetur, Nulla alia „ tamen læſio in eo adparebat. Cor, & „ circumſitæ Venæ, ſanguine mirum in „ modum repletæ inventæ ſunt, & in latitudinem immodicam diſtentæ, *imo &* „ *ſiniſter cordis Ventriculus ſanguine repletus erat*. Turgebant pariter venæ „ omnes, quæ per Coſtas diſſeminantur; „ & in ſumma totum malum in ſanguinis plenitudine conſiſtere videbatur. In „ *Sect. V. Aph. n.* 12. *pag.* 458. *Edit. Rom.* *1626.* " En iterum pulmonem, cætera ſanum, cruore autem replente induratum, adeoque transmittentem nihil, nihilominus cor ſiniſtrum ſanguine adeo repletum. Undenam, rogo iterum, adeo repletum id? Et cur irritatione præſente tanta quieſcere potuiſſet, ſi ea vera forent, quæ Cl. *Haller* ſuis experimentis eviciſſe ſe ſcribit? „ ſcilicet ſiniſtram auriculam, & cor ſiniſtrum, ideo Citius mori, quod pul-

„ mo-

„ monibus nihil ultra ſanguinis transferen-
„ tibus, haud amplius a ſanguine irriten-
„ tur. Deinde ſenſim Ventriculum dex-
„ trum, noviſſimeque dextram auriculam,
„ quoque quieſcere, eoquod non accipe-
„ rent ultra a cavis venis, quo irritaren-
„ tur, ſanguinem. Econtrario ſi venas
„ cavas, Aortamque ligaſſet, deinde vul-
„ nere lato aperuiſſet pulmonalem Arte-
„ riam, tunc Cor ſiniſtrum, utpote irri-
„ tatum ſanguine, qui ex Auricula in
„ Ventriculum, & ex Ventriculo in Au-
„ riculam moveretur, diutius, imo per
„ horas, in mortuo animali vivere: in-
„ terea, dum cor dextrum, ejuſque Auri-
„ cula, deſineret vivere: expulſo omni ſan-
„ guine per pulmonarem apertam arteriam,
„ nec novo per ligatas affluente Cavas. Opor-
„ tere autem Ventriculum dextrum integre
„ eſſe evacuatum, ſi, ne ſe ultra moveat,
„ velis: tantam enim eſſe irritabilitatem
„ Cordis, ut relictum in eo vel pauculum
„ ſanguinis non ſinat Ventriculum quie-
„ ſcere." Profecto ſubvertitur enarratis
ſupra obſervationibus omnis per irritabili-
tatem tentata Vitæ, Mortiſque, explica-
tio. Phænomena in vivis animalibus aper-
tis conſpicua, factaque in cadaveribus
obſervata, circa Vitalium Viſcerum, ſive
impletionem, ſive vacuitatem, adeo incon-
ſtan-

ſtantia ſunt, ut nulla Phyſiologiæ ſuperſtruendæ fundamenta inde peti poſſint.

Vidimus Cap. I. §. II. Pleuram totam quantam, utroque Thoracis in cavo, a ſummo jugulo ad Diaphragma, etiamque tota ſua, qua Diaphragma ſuccingit parte, inſtar ruberrimi panni rubram, a coſtis facile avvellendam: ut hi, qui vaſa aut multa, aut ulla, Pleuræ adeſſe negent, præſentes, quo de contrario convincerentur, optaſſem: quamquam anno præterito, ut ſuo loco monui, ſimile quid in Noſocomio demonſtratum ſit. Eſt ſane hæc Hiſtoria adjungenda ad 4. *Caput Partis IX.* in quo de Senſibilitate Pleuræ ex profeſſo egi, iiſque in anteceſſum reſpondi, qui ex hac recenti obſervatione Pleuræ inflammatiſſimæ, Pleuritidis tamen ſigna in vita non teſtatae, ſenſibilitatem eidem negarent, tribuerentque Pulmoni. Etenim ex hujus Cadaveris Anatome patuit, ambos quoque Pulmones & a lateribus, & ad integrum dorſum, inflammatos fuiſſe ſic, ut prae rubedinis intenſitate inciperent nigricare. Cum igitur neque Peripneumoniae ſigna, ſed fugacis tantum ſub finem Aſthmatis, citraque dolorem, affuerint, ſenſibilitas aeque Pulmoni, quam Pleurae, negabitur. Senſibilitatem porro ex ejuſmodi Phaenomenis nullatenus poſſe aut affirmari, aut negari, eodem *Capite*

Part.

Part. IX. argumentis ab *Aretæo Cappadoce* ad noſtra uſque tempora petitis, ſatis abundeque probavi.

Sed quid de hac re plura? Certamen hoc, quod ſolius veritatis ſtudio animatus inivi, facile nunc aliis cedere poſſum, qui eodem ducti principio, idem inire cœperunt. Prodierunt in *Diario Eruditorum anni* 1752. quod tantum nuperrime reſcivi, experimenta Cel. Viri *Grandelas*, & ibidem 1756. & 1757. ea Clariſſ. *Lorry.* De eadem quæſtione ſub idem tempus ſcripſerat Clariſſ. *Van Delli*, Medicus Patavinus in Epiſt. I. Anno 1756. in II. & in III. anno 1758. Inſurrexit anno 1764. in novum ſyſtema Experimentis ſuis contrariis Medicus Pariſienſis tractatu peculiari.

Hoc vero ipſo, quem vivimus, anno, prodiit Opus in Quarto omnis generis doctrinæ medicæ præſtantiſſimæ pleniſſimum, graviſſimum, Auctore ſuo, pulcherrima *de Vermibus* diſſertatione præclare noto, digniſſimum, hoc tituto: *Gualtheri van Doeveren ſpecimen Obſervationum Academicarum*. Caput XIV. Auctor dicavit experimentorum ſuorum, de hac quæſtione editorum, Hiſtoriæ. Sane ancipites hæremus, quid in eadem impenſius miremur; an accuratam attentionem ad omnia, quæ experimentum minus fidum reddere poſſint? An diffidentiam ubique ſui? An in experi-

ri-

rimentorum difficultate patientiam? An in his, quæ pluries ſuis oculis viderat, quæ multi cum ipſo clare conſpexerant, enuntiandis ſcrupuloſitatem? An denique generoſum animum ad experimenta eadem, haud laborioſa non minus, quam tædioſa, ad undecimam uſque vicem repetenda? Etenim *quater Lugduni Batavorum*, ſemel *Pariſiis*, ſemel *Trajecti ad Rhenum*; *Groningæ* autem, in cujus alma Academia Profeſſoris munus & occupat, & ornat, quinquies. Undecies itaque repetita ab illo experimenta eadem, luce meridiana clarius vindicarunt Irritabilitatem iis omnibus partibus, quas vel cum Ill. *Hallero* ab omni ſæculo omnes Medici irritabiles eſſe agnovere; vel *Ill. Haller* aut dubitanter illam tantum aſſeruit, ut *Veſiculæ felleæ*; aut negavit, ut *Hepati*: *Cordi* ſcilicet, experimentis novem; *Diaphragmati*, ſeptem; *Muſculis rubris*, tribus; *Oeſophago*, uno, *Ventriculo*, quinque; *Inteſtinis*, tredecim; *Veſiculæ felleæ*, duobus; *Veſicæ urinariæ*, tribus; *Venæ cavæ inferiori & ſuperiori*, duobus; *Hepati*, unico; *Pulmonibus*, duobus; *Cuti* quoque, duobus. Vindicarunt autem eadem experimenta ſentiendi facultatem *Duræ Matris* vicibus decies & ſepties; *Tendinum*, ipſorumque *Apeunoroſeon*, bis in homine, in Brutis vero trigeſies & nonies; *Pericranii*, quater; *Pleu-*

rae,

ræ, bis; *Hepatis* evidentiſſime ſemel.

Sic denique hæc Chimæra, quæ, quod vix ſeri nepotes credent, millenorum Medicorum animos permovit, pellexit, faſcinavit; quæ eo provecta erat, ut fundamentum Phyſiologiæ, ac Medicinæ firmum, inconcuſſum, immutabile, atque æternum, ſtruere crederetur; quæ prolixioris illuſtris *Halleri* Operis totam baſin facit; hæc, inquam, more demum omnium hucuſque fictorum ingenio ſyſtematum, fatiſcit in auras, & pudore ſtupendæ ſui animi levitatis ſuos aſſeclas confundit, mœſtitudineque vel ideo explet, quod cunctos hoſce labores & irrevocabiles annos, *Hippocratico* Naturæ ſtudio, cujus unica cultura artem ſalutarem promovere, augere, ornareque potuiſſent, inconſideranter ſuffurati ſint.

§. III. Quæ anno proxime præterito notavi, de admiranda virtute Liquoris Hepatis piſcis, quem *Muſtelam fluviatilem* vocant, in oculorum maculis, & albugine; ea experimentis, admodum repetitis, hoc anno confirmare gaviſi ſumus. Unde abeſſe nequeo, quin hoc præclarum remedium etiam atque etiam commendem.

§. IV. In morbis pulmonicis multis maxime autem in inflammatoriis, experimenta cum *kermes minerali*, & cum *Stibio diaphoretico non abluto*, vicibus innumeris in-

inſtituta, Noſocomium feliciſſima experitur, in duodecimum jam annum. Qui clinices ignari, in ſuis Muſæis, aut apud Furnos ſuos, vires Chemicorum præparatorum arroganter determinant, hæc præparata chemica, ob majorem vim irritantem, in cruditate Acutorum noxia, ob vim emeticam quoque ſuſpecta, habent.

Magnus *Boerhaave*, qui, ut de viribus cæterorum Chemiæ præparatorum, ita quoque de horum efficacia, certo, tutoque ſcribere poterat, eoquod ſententiam non pronunciaret, niſi effectibus eorum in humano corpore bene exploratis; de hiſce medicamentis alia profecto cogitavit, & promulgavit. Chem. part. ult. Proceſſ. 116. ſic ſcripſit de Antimonio Diaph. non abl. *Materies hæc ſi ita rite parata, ſemidragmæ copia hauſta; vix aliquid ſenſibilis mutationis adfert; niſi quod reſpectu Nitri fixantis, adhæreſcentis, moderate aperit, hinc in acutis boni quid præſtat. Et paulo poſt: Non facit anxietates, nauſeas, vel vomitus, ſed benignam ſtimulationem: plus mali a calce abluta.*

Saltem, ajunt, nocet, ſi vel acidum in ventriculo eſt, vel acida una deglutiuntur: tunc enim emeticum fit, acidis Regulum denudantibus, eumque a ſulphure liberantibus.

Conſulamus præter Cenſores hos theoreti-

ticos, iterum practicotatum *Boerhaavium.* En formulam ejus in anxietate, periculoſiſſime ſuppreſſis ſputis peripneumonicorum orta. ℞. Laudani puri gr. ij. Flor. Sulph. Sperm. ceti, Stib. Diaph. non abl. a dr. j. M. f. pulv. tenuis, dividendus in xij. partes æqual. Capiat æger omni trihorio unam, cum unc. i ij. miſturæ acidæ mox deſcribendæ.

Facile prævideo fore, qui ſuſpicentur Opium, ne vomitum excitet, Stibio a *Boerhaavio* additum eſſe: ſed legant, quam ille priori mox ſubdiderit, formulam. *Vel* ℞. Flor. Sulph. dr. ij. Olibani Scrup. j. Sperm. cet. dr. ſemis. Stib. Diaph. non abl. dr. j. M. f. pulv. divid. in XII. doſes ſumat unam omni hora cum unc. j. hujus Miſturæ: ℞. Oxym: ſimpl. unc. iij. Sir. V. rad. aper. unc. ij. Decocti Hederae terr. unc. x. Nitri puri dr. j. M. Aſſumta fere tota miſtura erit cum ultima pulverum formula; ſic ut aeger ad dr. j. ſtibii diaph. non abl. dragmas decem aſſumat Aceti, & unc. j. cum dr. vj. mellis aceſcentis: qui autem pulveres Stibio adduntur, ii ſane illud ab aceti actione non defendent.

Ergo videmus a magno hoc, & in practicis verſatiſſimo Viro, Stibium diaphoreticum non ablutum in Acutis morbis laudari, & neutiquam emeticum praedica-

cari, idque ne tunc quidem, quando cum acido miſtum aſſumitur.

Confirmarunt *Boerhaavii* experientiam Medici illi, qui hac in urbe Noſocomiorum ſuorum clinicam Hiſtoriam publici juris fecerunt: omnes enim hoc ipſum remedium una cum acidis & praeſcripſerunt, & laudaverunt.

Sed quid plura? Anno 1762., Aprili menſe per acuta Pleuroperipneumonia tali decubui, ut, præ indomabili morbi cruditate, die morbi ſexto ſpes eſſet interciſa omnis, egoque ſputorum defectu jam jam viderer ſuffocandus. In hac rerum anguſtia *Illuſtriſſimus Præſes*, qui amore pluſquam fraterno mei curam gerebat; & expertiſſimus *Schreibers*, qui obſervantia plus quam filiali, mihi diu noctuque aſſiſtebat, præſcripſere mihi has formulas: Oxym. ſquill. unc. ij. Stibii diaphoretici non abluti dr. j. Aq. Hyſſopi unc. vj. Miſce. ℞. Kermes mineralis gr. xij. Sacchar. alb. dr. jj. M. F. inde pulv. Quorum quovis bihorio unum ſumſi cum uncia miſturæ. Nec tantum dabant mihi Kermes minerale, Stibiumque non ablutum, cum acida miſtura, ſed cum potu dicto *Limonada*, cujus v. vi. Libras hauſi quotidie, & cum jure carnium, plurimo Citrei ſucco ſaturato, quo nutriebar. Abſque ulla intermiſſione hiſce remediis uſus ſum quinque dierum

rum ſpatio, ac deinde paulatim imminutis, per octiduum. Simulque Veſicans dolenti lateri admotum eſt. Effectus horum omnium fuit, ut *nunquam nauſearem, aut vomerem*, ut ſputorum maturorum ejectione, alvo & urina criticis, ſomno, appetituque ſenſim reſtitutis, die undecimo perfecte judicarer. Omnibus hiſce toties inſtitutis, & confirmatis experimentis, evincitur, tum Kermes minerale, tum Antim. Diaph. non ablutum, & crudam materiem ad coctionem diſponere, & expellere coctam: vomitum autem aut nauſeas, ſi rite parata fuerint, excitare nunquam, etiamſi cum acidis miſceantur, imo potius ſalutarem eorum vim ab acidis adjunctis animari & augeri. Nœ riſui ſe exhibent, qui experientia practica deſtituti, de medicamentorum viribus ſententiam ferant, eoſque, qui ex praxi meliora norint, publice condemnare auſint. Utinam Chemici imitarentur exemplum Clariſſimi. R. Laugier, Viri inter Principes Chemiæ & Botanices noſtri ævi facile numerandi, qui quantumcunque Vegetabilium, Foſſiliumque effectus, in corpore humano, eminenti ſua ſcientia ſæpius determinare poſſit; id nihilominus moris habeat, ut rerum multarum aut efficaciam, aut inertiam, aut etiam nocumentum, a ſedulis, attentiſque practicis, inquirendum eſſe, ſuos moneat Auditores?

§. V.

§. V. Curam Hæmorrhagiæ Pulmonis & Ventriculi, Gelida aqua egregie promoveri, hac hieme Auditoribus demonſtravi; utriuſque hujus exemplum uno, eodemque tempore, Noſocomio præbente.

Joannes N.. a cantu validiore Haemoptoen puer paſſus, nunc trigenarius in eandem relabitur. Quae cum bis jam vena ſecta non ceſſaret, aegrum quarto die in Noſocomium ſuſcepimus. Mox tertio venam tudi, & brevi poſt, ſanguine copioſius profluente, quarto, ſimulque dedi frigidae aquæ libram, brevique poſt alteram hauriendam: frigidum præterea emulſum, frigidam miſturam, quæ compoſita erat ex Boli Armeniæ dr. ij. Sang. Drac. dr. j. Sirup. Roſ. rubrarum unc. j. Laudani puri gr. ij. Aq. Plantag. unc. vj. cujus cochleare ſumſit quavis dimidia hora. Octies vena ipſi tuſa fuit, minus ob hæmorrhagiam, quam ut ægrum ab omni calore, ardore, tuſſi, titillatione gutturis, ac febre præſervando, phthiſin pulmonalem, alioquin hic metuendam, averruncaremus: id quod etiam, dante DEO, feliciter ſucceſſit. Sanguinem Vena eductum primo craſſum, deinde ſemper vehementer inflammatum, reperimus: Urinas autem principio rubras, ac fere ſubjugales, ultimis diebus perpetuo hypoſtaticas. Ita ut, cum ſanguine, & urina acuti febrilis morbi, nunquam, niſi forte mo-

mento ante Venæ ſectionem, febricitaverit.

Maria Anna, Cuſtos ægrarum, Vidua quinquaginta & aliquot annorum, maciléntiſſima, a 20. ad 30. Januarii doloribus ad præcordia cum diarrhœa cruenta vexata, incidit morbi die undecimo in ſubitum trium librarum ſanguinis vomitum. In lectum depoſita, quæ pallida ſemper, nunc erat pallidiſſima, extremis frigida, pulſu debiliſſima. Nulla proinde Venae ſectio hic facta eſt, ſed intra pauca minuta duae gelidae Librae datae. Medicamenta etiam eadem, quae viro Haemoptoico, & potus, & omnia frigida, praeſcripta ſunt. Enemate bis mediam Libram ſanguinis non multum concreti, alvo eduximus, Haemorrhagia hiſce factis non rediit; debilitas, frigus, vertigo, a nimia jactura humorum orta, intra 14. dies ceſſaverunt.

Igitur 1mo in Haemoptoico Vena ſecta octies eſt, in femina ne ſemel quidem: quot enim hanc in illo ſigna indicabant, tot in iſta vetabant eandem. Neque ſolum ſputum ſanguinis nos ad Venae ſectionem determinabat, verum metus tum futuri ſputi, tum febris; qua praeſente, Phthiſis ſemper metuenda eſt; qua abſente integra ſperatur ſanitas, quam & noſter adeptus eſt. Eſſe tamen haud raro ex Haemoptoe in

in *Phthiſin* diſpoſitionem plane inſuperabilem ultro fatemur.

2do Haemoptoico alvum non movimus unquam, feminae autem pluries. In vomitu quippe ſanguinis corruptio, ac peſſima febris, metuenda eſt a ſanguine eo, qui ex Ventriculo ad Inteſtina delatus, moram in illis trahit: in Haemoptoe autem nulla ejuſmodi ratio occurrit. Eſt praeterea alvi deponendae conatus Pulmoni, quam Ventriculo, hoc in caſu periculoſior, ut leges Phyſiologicae docent. Quin in Haemoptoe raram non nocere alvum, tam ex Diaeta, cunctiſque aſſumtis, vix ſtercora generantibus, colligimus, quam ex iis, qui crura fracti, aut Aneuriſmatis operationem paſſi, alvi depoſitione integras haud indigent ſeptimanas, animadvertimus.

3tio In hoc genere morborum, in quo motus nocet omnis, facile quiſque videt, quotidianam lecti refectionem, quam alias tantopere neceſſariam eſſe ad exanthemata praecavenda, monui, locum habere non poſſe: ſed & metum exanthematis morbus, febris expers, non facit; ſi vero febris invincibilis, Haemoptoes comes, generaret Miliaria, augeret quidem periculum, ſed ad periculum majus, aegrum intempeſtive movendo, incurrendum, nos permovere non debet. Unica vero hic timenda a de-

cubitu perpetuo eſſet ad Nates, & ad Os Coccygis, excoriatio; niſi haec ignota plane nobis eſſet, has partes in omnibus aegris unguento, ex albumine ovi, cum ſpiritu vini parato, quotidie ſemel biſve adverſus excoriationem munientibus.

4to. Utriſque aqua gelida data fuit, utriſque Medicamenta eadem, eademque Alimenta; ſed omnia frigida: ſolum jus carnium tepidum, ac fere frigidum: Viro lac frigidum dabatur cum gelida aqua miſtum; feminae autem ob acidum Ventriculi non dabatur. Utriſque humeros ac femora ſollicite ligavimus ſic, ut ſanguine in artuum arterias intrare valente, per venas autem redire impedito, minor fieret ad apertas arterias humorum impulſus. Aere ſub tepidulo fruebantur utrique. Viro omnia quae aſſumere debebat, majori copia dabantur ad ſingulas vices, quam Feminae; erat enim in hacce cavenda omnis Ventriculi ſauciati expanſio, ne trumbi, ad vaſorum extrema nati, ſolverentur, a quo metu in Viro liberi eramus: ſic nihilominus ut in eo caveremus, ne nimium nutrimenti una vice in ſanguinem admiſſum, pulmoni oneri eſſet.

Rogabit forte quisquam, an a gelido, eoque copioſo potu, metus inflammationis non adſit; ſiquidem a gelido potu Pleuritis, Peripneumonia, Gaſtritis &c. toties na-

natae obſerventur; praecipue vero quando ſanguis, quod in Haemoptoe frequenter ad inflammationem diſpoſitus, actuve inflammatus eſt?

Reſpondeo morbos inflammatorios recenſitos haud contingere a gelido hauſtu, niſi quando curſu, cantu, ira, vino, humores valide moti, ac condenſati ſunt; unde eadem aqua gelida non nocebit multis, qui citra validum humorum motum, momento antea excitatum, ſanguinem ſpuunt, vomuntve: ſed & Venæ ſectiones, motum humorum refrænantes, in cauſa erunt, cur frigidus potus minus noceat; præterquam quod ipſa Hæmorrhagia motum humorum nimium jam in nimis debilem, ut in Femina noſtra, commutaverit. Multis etiam Hæmoptoicorum ſanguis per ſe tenuior, condenſatione quadam emendaretur, & ad continuandum ſputum redderetur ineptior. *Multis Hæmoptoicorum* dico: nam Viro noſtro perquam ſpiſſus erat ſanguis.

Atque hæc de metu inflammationis: ſi quis autem metueret, ne ſaltem gelidae actione polypoſus ſanguis fieret, adeoque polypos ad vitalia loca, letaleſque alibi generaret obſtructiones; hic non videretur attendere ad Adſtringentia, quorum ſane effectus idem præſtaret. Hæc enim, quamvis theoretice difficulter in ſanguinem in-

trare admittentes, practice autem certo certius intrare concedentes, omnes uno ore in Hemorrhagiis laudamus, & praeſcribimus, absque eo, quod ejusmodi nocumenta inde adnotemus. Videtur gelida primo, univerſo corpori horrore incuſſo, vaſa omnia corporis conſtringere, apertaque claudere; id quod Gelida omnia, in quavis Haemorrhagia, ſive interne, ſi externe, applicata ſint, praeſtare ſolent: ſed ſecundo, eadem frigida aqua, Ventriculum refrigerando, ſuum frigus communicat cum Diaphragmate, cum ſubjecta Aorta, & Cava vena, cum Corde, ac Pulmone, motumque proinde ſanguinis moderari, & quominus qua data porta exilire poſſet, ſalubriter condenſare videtur.

Sexennium & plus eſt, quod hocce experimentum iu Haemoptoe, aliisque Hæmorrhagiis incitantibus ad id me Medicis Italis, laudare frequenter debuerim: cujus, qui hiſtoriam integram noſſe avet, adeat *Ill. L. B. van Swieten* Comm. Tom. IV. a pag. 38. ad 42.

Haud abs re erit animadvertiſſe, feminam noſtram ſpatio plus quam undecim annorum, quo Ægrarum mearum Cuſtos fuit, acutis, imo inflammatoriis morbis *ſepties* in Noſocomio decubuiſſe: ab acuto autem morbo, quem abhinc quadriennio paſſa eſſet, perpetuum pondus, levio-

rem-

remque in Hepatis Regione dolorem eſſe conqueſtam; hac vero Hæmorrhagia, a Ventriculi & dolore, & pondere, penitus liberatam eſſe.

Hippocrates ſputum ſanguinis, & a Pulmone deduxit, & ab Hepate. *Coac. N.* 408. *&* 450. In hanc rem meretur legi *Proſper Martianus* pag. 457. 458. & *Ballonius* Epid. j. pag. 41. Si Hepatitis ſalubriter Hæmorrhagia naris dextræ judicetur, inſalubriter ea naris lævæ, non video, cur etiam Hepar non poſſet ſe Pulmone, aut Ventriculo exonerare. Eſt equidem difficilior, ſimulque periculoſior, exitus morbi, ita ut *Hippocrates* priore textu dicat: *Quicunque ſpumoſum ſanguinem ſpuunt, dextrum hypochondrium dolentes de Hepate ſpuunt, & multi pereunt*; in altero vero textu abſolute *mori* teſtetur; attamen & tales evadere experimenta practica docent, magis autem ſi Ventriculo ſeſe Hepar exoneret, quam ſi Pulmone. Saltem cuſtos noſtra ab antiqua Hepatis labe per Vomitum ſanguinis trium Librarum, Libramque quartam alvo egreſſam penitus liberata eſt.

§. VI. Curæ Viperarum, proxime præterito anno, memini, ejuſque numeroſiora promiſi experimenta, in Morbis cutaneis pertinaciſſimis, inque ſumma Debilitate. Plurima equidem hoc anno expe-

perimenta feci, ſed, defectu copioſarum Viperarum, non tot, quot volui, ac debui. In nonnullis minime profui, in aliis ad ſtuporem uſque: Curabo in annum ſequentem copiam Viperarum tantam ex *Italia* adſerri, ut curam hanc magis elucidare queam.

§. VII. De Variolarum inſitione, ejuſque incertitudine, atque periculo, ſat ſuperque Parte XI. egiſſe videor; nec forte ſcriptis ultra opus erit; cum exempla jam loquantur ubique. Eo jam deventum eſt, ut Viri in arte graves, ac venerandi, inoculationem non amplius profuſis, ut quondam, encomiis, propagare nitantur; ſed potius ipſius incertitudinem, & infortunia palliando, mitigandoque, a præcipiti ruina præſervare; ſi fas ſit, ſtudeant. Qua ſane in re candore ipſis innato, candore ubique ſcriptorum ſuorum reſplendente, Hiſtorias bene multas, minimeque ſuſpectas, infelicioris inſitionis cum publico communicant. Inter alia Typis prodiit nuperrimo menſe Aprili ſcriptum, Auctore integerrimo, honeſtiſſimo, atque ad augendam Medicinam nato, confirmans *Roterodamenſem* Hiſtoriam nobilis Angli *Manſon* (errore ſcripſi in Parte XI. *Anderſon*) qui cum duos ſuos Filios veneno varioloſo, ab eruditiſſimo, atque inoculandi expertiſſimo Medico, infici curaſſet, junio-

rem

rem peſſimis variolis, peſſimiſqae earundem ſymptomatis, die 14. ab inſitione, & 7. aut 8. ab incepto morbo, lugubri morte amiſit; nullo interim in Cadavere ab Anatomes Profeſſore vitio partium invento, præter nonnulla, (& quaenam illa?) vermium indicia. Relatum & ibidem video id, quod Medicus ingenuus, teſtis obſervaverit autoptes, Puero ſcilicet quadrienni ab ipſa peracta inſitione pejus ſolito fuiſſe, brachium ab ipſo ſuppurationis exordio incredibiliter doluiſſe, idemque ab inflammatione tumuiſſe inſigniter, ac vehementi cum dolore gelatinoſi humoris magnam exſudaſſe copiam, dolores exinde minores quidem fuiſſe, attamen per integras perſeveraſſe hebdomadas; quamvis hoc in brachio nihil eſſet, quod non in altero, factum: Pari ingenuitate refricatur nobis ibidem memoria quinque filiarum Viri clariſſimi *Schuſter*, quæ ab inſitionis periſſimo *Roederer* inoculatæ, ſingulæ deinceps variolis naturalibus laborarunt.

Afferuntur, fateor, quibus inoculationis infamia utcunque veluti tegatur, ratiunculæ: verum in quantum horum Virorum mihi perſpicua ſinceritas eſt, judicare debeo eoſdem haud ultra velle inoculationem inde propugnare, ſed ad tetras has Hiſtorias id omne adhuc adferre, quod vel præoccupatiſſimus animo homo ad cau-

ſam

ſam deſperatam defendendam proferre poſſet. Id, quo firmius credam Epiſtola me cogit ab egregio Viro, inoculationis recentiſſimo, ſimul ac candidiſſimo Propugnatore, ad me his diebus data; in qua ingenuus fatetur ſe lapſu temporum erga inoculationem minus fieri præoccupatum, lubenterque eandem inutilem totam eſſe habiturum, ſi Variolas naturales tractandi Methodus ea, quæ in præſentiarum obtineat, inveniretur fortunatior. Quis autem clarum Virum non miretur, quis illum ſibi, quod in litigioſis imitetur, exemplo non proponat, dum ipſe ad feliciorem Methodum obtinendam viam pandere ſtudeat, attentionem poſcendo ad id, quod ſibi a clariſſimo Profeſſore *Petropolitano* ſcriptum eſſet; nimirum *Petropoli*, inter 116000. cives Ruſſos, anno 1764. decem modo homines a Variolis periiſſe, eo quod Balneo vaporis, cutem molliſſimam & tranſpirabilem, reddente, in variolis utantur quotidie: Balneum autem ſic parari, ut fornaci ingenti, ad determinatos gradus ferventi, gelida aqua adſpergatur copioſa, quæ in vapores confeſtim reſolvitur: Variolas hac arte & commode erumpere, & feliciter matureſcere: cæteris vero aliarum nationum civibus urbis, qui ejuſmodi balneo non utantur, obſervari variolarum eandem, quam alibi lugeant, mortalitatem.

Gra-

Gratiis ipſi de communicata adeo memorabili obſervatione actis, rogo ut Diſſertationem legat *Jenæ* anno 1745. a Doctiſſimo Viro *Daniele a Raaſveld* editam, in qua pag. 34. hæc verba leguntur: „
„ Ipſo hoc anno decurrente *Clariſſ. D.*
„ *Daniel Fiſcherus*, *Hungarus*, *Ill. ac Rev.*
„ *D. Nicolai Comitis Epiſcopi Cſaky de*
„ *Kereſtzech Archiater*, *&* *Ac. N. C: Col-*
„ *lega &c.* elegantem edidit commenta-
„ tionem, *Erfordia Thuringorum* impreſ-
„ ſam, de remedio ruſticano, Variolas
„ per balneum primo aquæ dulcis, poſt
„ vero ſeri lactis, feliciter curandi, in
„ comitatu *Arvenſi*, Hungariæ ſuperioris,
„ cum optimo ſucceſſu adhibito. In hac
„ commentatione Doctiſſimus Auctor pag. 11
„ recenſet, qua ratione varioloſos tracta-
„ verint ad imitationem incolarum comi-
„ tatus *Arvenſi*, anno 1727. & 1728. Scri-
„ bit: Graſſabantur quoque apud *Scepuſien-*
„ *ſes* variolæ epidemice, cumque & te-
„ nuioris ſortis homines auxilium ſæpe do-
„ meſticum, ut hic loqui amant, expe-
„ terent; auctor illis fui, ut varioloſos
„ ſuos balneo tractarent, & quidem ſta-
„ tim quam primum ægrotare inciperent,
„ cum ſtricto obſervato regimine mox de-
„ ſcribendo, & cautelis ſequentibus, do-
„ nec vigori priſtino varioloſi reſtitueren-
„ tur. Regimen quod penes uſum balnei

„ ob-

„ obſervabant, erat temperatum, idque
„ nec calidum nimis, nec frigidum, ut
„ *Thomas Sydenhamus* poſtulat *Obſ. med.*
„ *circa morb. acut. Hiſt. & Cur. acut. Sect.* 3.
Videt itaque Vir humaniſſimus ex praxi civica *Petropolitana*, & ruſticana *Hungarica*, certiorem, tutioremque Methodum Variolas naturales curandi inventam eſſe; adeoque non defectu ejuſdem exiſtentiæ, ſed applicationis, plures mortalium a naturalibus Variolis occidi, qui alias ſervarentur.

Præterlabi hic nequeo occaſionem monendi eos, qui Methodum *Tomo I. Rat. Med. Cap.* 12. traditam, aut difficulter admiſerint, aut ſuſpectæ habuerint fidei, ut attendant, an Balnea crurum, manuumque, aquæ calidæ, aut aquae calidae cum lacte, bis die, ab ipſo exordio febris varioloſæ, ad uſque varioloſarum papularum exſiccationem; quibus etiam balneis tota humeſcat Conclavis Athmoſphæra, interea dum corpus tepido aut calente, ſed diluente maxime potu, in perpetua ad tranſpirationem diſpoſitione ſervatur; cura interea religioſe habita ne præ calidiore athmoſphæra, loco materiæ tranſpirabilis, ſudores, qui corpora exſiccent, ob idque tranſpirationem inhibeant, proliciantur? videant, inquam, illi, an noſtra Methodus ob id ipſum etiam non po-

potuerit, debueritque eſſe felix, ob quod ea *Hungarorum* & *Petropolitanorum* feliciſſima habeatur? Et an cura eadem, curae cuicunque alii praelata, eandem caeteris Nationibus non pareret felicitatem, quam calidiore in climate *Hungaris* & in frigidiore *Ruſſis*? Sperandum eſt fore, ut *Galliæ* Regnum, quod Inſitionis incertitudinem, ac pericula, iteratis exemplis experitur; ad ejuſmodi methodum ſtabiliendam animum ſerio advertat. *Batavis* dudum hæc res & cordi fuit. & ſucceſſit: maxime cum inoculationis incertæ, infidæ, homicidaeque, plura apud ſe exempla luxerint: ſic quidem ut Ampliſſimus Senatus *Haganus*, hoc ipſo elapſo vere, Inoculationem, cui ea in urbe nonnullæ exteræ familiæ ſuam prolem ſubmittere decreverant, publico Edicto vetuerit. *Amſtælodami* pauci admodum inoculati hoc anno ſunt, quos inter puella nobiliſſima, quæ, nulla Variola ad inſitionem rite, ſi qua unquam, peractam ſuccedente, ſe per omnem vitam fore ab hoc morbo liberam certo certius credere juſſa erat, attamen in naturales variolas demum incidit. Atque hæc de hac materia ſatis.

EXPLI

EXPLICATIO TABULARUM.

TABULA I.

Explicans Caſ. I. Cap. I.

A. Cœcum Inteſtinum.
B. Flexus ejusdem primus.
C. Ejus ſub Hepate progreſſus.
D. Flexus alter prope Lienem.
E. Ejusdem coarctatio ſiniſtro in latere ad curvaturam pone Os Ilii usque.
F. Flexus tertius.
G. Inſignis ejusdem dilatatio.
H. Coarctatio ejusdem alia, multis cellulis conſpicua.
I. Abitus Coli in Rectum Inteſtinum.
K. Rectum Inteſtinum admodum dilatatum.
L. In medio vero anguſtiſſimum, iterumque dilatatum.
M. Inteſtinum Ileum, una cum Meſenterio lumbis firmiſſime annexum, ope peculiaris membranæ.

CA

TABULA II.

Pertinens ad Caſ. II. Cap. I.

FIG. I.

A. Ingreſſus Inteſtini Ilei in Cœcum, quod hic penitus difforme apparet.
B. Antrum Ingens Cœci Inteſtini.
C. Flexus Coli primus.
D. Flexus Coli alter.
E. Coli amplificati deſcenſus ex regione lienari.
F. Prima Coli arctatio.
G. Saccus ejuſdem amplus.
H. Coarctatio altera.
I. Saccus major, in quem Colon abivit.
K. Coarctatio tertia ad Coli in Ilei oſſis regione flexum.
L. Novus ejuſdem in Saccum abitus.
M. Coarctatio Coli quarta, cellulis pluribus inaequalis.
N. Inteſtinum Rectum.
O. Os Ventriculi ſiniſtrum.
P. Linea punctis notata, indicans ſiniſtrum Ventriculi latus, poſt Coli ſiniſtrum flexum.
Q. Ventriculi fundus.
R. Ventriculi os dextrum punctis notatum cum pyloro, arcum dextrarum Coſtarum pene contingens.

FIG. II.

S. Inteſtini Ilei inſignis amplitudo.
T. Complanatum idem ſub alia ſui portione, ſeſe ſuperſcandeſcente.
V. Portio Inteſtini Ilei, aliam ſuperſcandens, eamque comprimens.
NB. Menſenterium abſcidi, ne figuram turbaret.

TABULA III.

Referenda ad Caſ. III. Cap. I.

A. Coecum Inteſtinum.
B. Coecum Inteſtinum ex ingenti amplitudine mox abeuns in anguſtum valde Canalem, qui ad B. circumflexus, mox ante membranam D. iterum vehementer lateſcit.
C. Colon ampliſſimum.
D. Fortis membrana quæ ſaccum Cœci A. & ampliſſimum Colon C. ad ſe mutuo arcte colligabat.
E. Flexus Coli primus infra Hepar.
F. Colum tranſverſum.
G. Colum in ſuo altero, eoque admodum alto, flexu: unde ſe reflectit, & pro parte ſub ipſa ſui portione decurrens, emergit in H.

H. Co-

H. Colum hic emergens, & adſcendens ad I. ubi cartilaginem mucronatam in anteriora ſic flexit, ut haec, ventre adhuc clauſo, curvi hami inſtar, antrorſum prominerет.

I. Colum idem ex dicto mox loco replicatum, & ad ſiniſtra reflexum; ſubducens ſeſe ſub priore ſui parte, ad K.

K. Colum hic ſua adſcendente portione ſubdens ſe, in ſummam anguſtiam ad L. abit.

L. Puncta notantia anguſtiam, in quam abit Colum ex K. veniens; amplitudinemque, in quam mox poſt hanc anguſtiam dilatatur.

M. Colum mox iterum ampliſſimum.

N. Idem longo tractu arctiſſimum.

O. Poſt flexum ad os Ilii Colum denuo abit in dilatationem tuberoſam primam.

Pp. Altera ſimilis dilatatio minor.

Qq. Tertia adhuc minor.

Rr. Quarta, & minima.

S. Rectum Inteſtinum.

T. Duodenum hic a Pyloro incipiens: unde ſimul liquet hoc praeternaturale Colum ſic Ventriculi ſitum turbaſſe, ut hic ſuo dextro orificio infra Colum prodeat.

U. Ingens antrum; in quod Duodenum abivit.

V. Idem antrum ſubducens ſeſe ſub Coeco A. & ſub Colo C. tegens, comprimenſque anguſtam Coli portionem B. ideo tantum antro hic ſuperpoſitam, ut conſpiceretur.

W. Duodeni in Jejunum exitus.

TABULA IV.

Pertinens ad Cap. III.

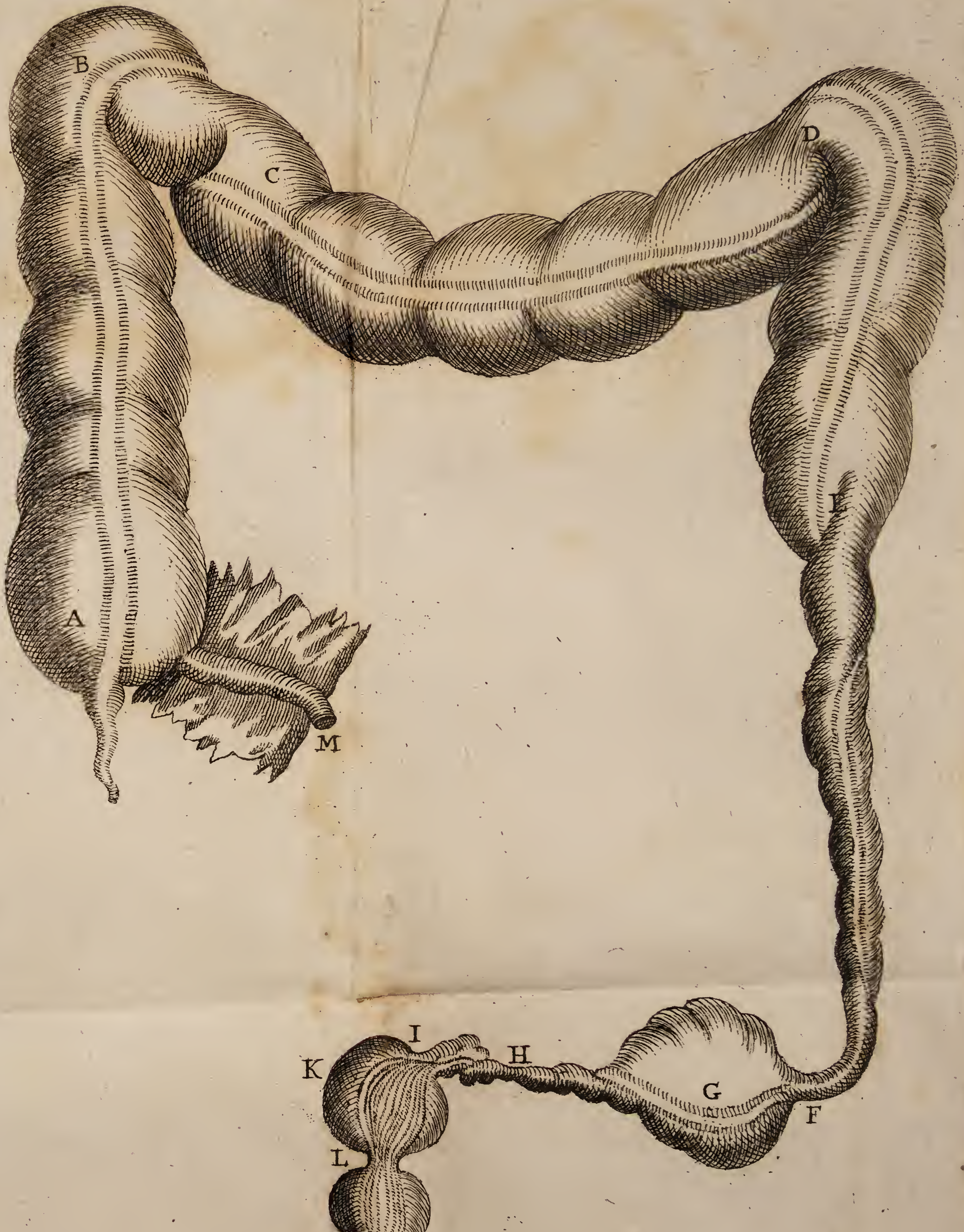
A. Cœcum Inteſtinum.
B. Prior Coli flexus.
C. Deſcenſus ejus obliquus ad umbilicum.
D. Flexus ejusdem alter.
E. Flexus ad criſtam Ilii tertius.
F. Anguſtia prima.
G. Subita amplitudo ex hac anguſtia.
H. Anguſtia altera.
I. Antrum Coli ingens inter binas anguſtias.
K. Anguſtia tertia.
L. Inteſtinum rectum, ante anum abſciſſum, ut in omnibus figuris præcedentibus.

NB. Sola nimia repletione Inteſtina poſſunt reddi naturali dimenſione longiora. Si quis quemadmodum pluries feci, longam Inteſtini portionem in Plano, ſive rotundo, ſive anguloſo; exporrigit ſic, ut undique ad Plani hujus margines vallo quodam coerceatur, & a ſuperiore parte mol-

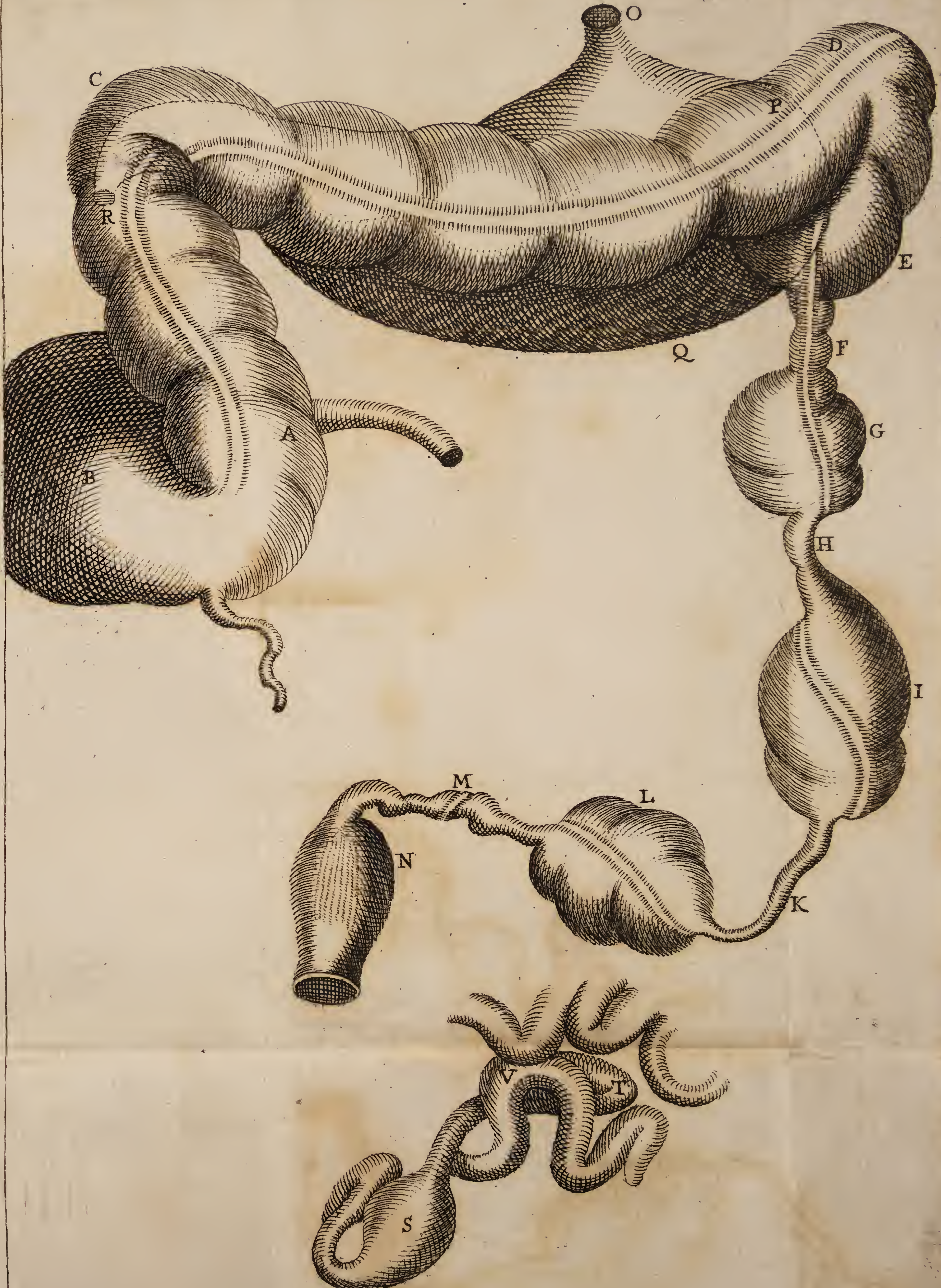
molliter, ne aſſurgere poſſit, tegatur; tumque uno Inteſtini extremo ligato, aerem per alterum extremum diu, multumque inflet, videbit Inteſtinum non modo inflari, ſed elongari autem productis miris verſus Centrum plani gyris, & flexibus; cum verſus exteriora extendi nequeant.

An non ſimile ſpectaculum alii in corpore tubi exhibent nobis? Certe pluries inveni Ureteres, quemadmodum *Tom. I. pag.* 49. deſcripſi, vel quod Calculus in fine ad Veſicam hæret, ſi unus; vel quod Veſica, ad magnum Calculum contracta, urinam vix ultra admitteret, ſi uterque, urinam in Veſicam aut vix, aut nullatenus poſſet transmittere: vidi, inquam, eosdem factos cum ab urina accumulata ampliſſimos, tum Inteſtinorum in morem varios in flexus & anfractus convolutos eſſe, ut duplam, eaque majorem, adepti longitudinem eſſent; externam Peritonaei telam celluloſam, Meſenterii inſtar, ſecum ducentes. Unde veriſimile fit, a repetitis conſtipata cum alvo Colicis, ipſa inteſtina & elongari, & in mirificos flexus abire. Tamen etiam citra morbos Inteſtina ſic eſſe ab ipſa natura poſſe non eſt quod negem.

TAB. I.

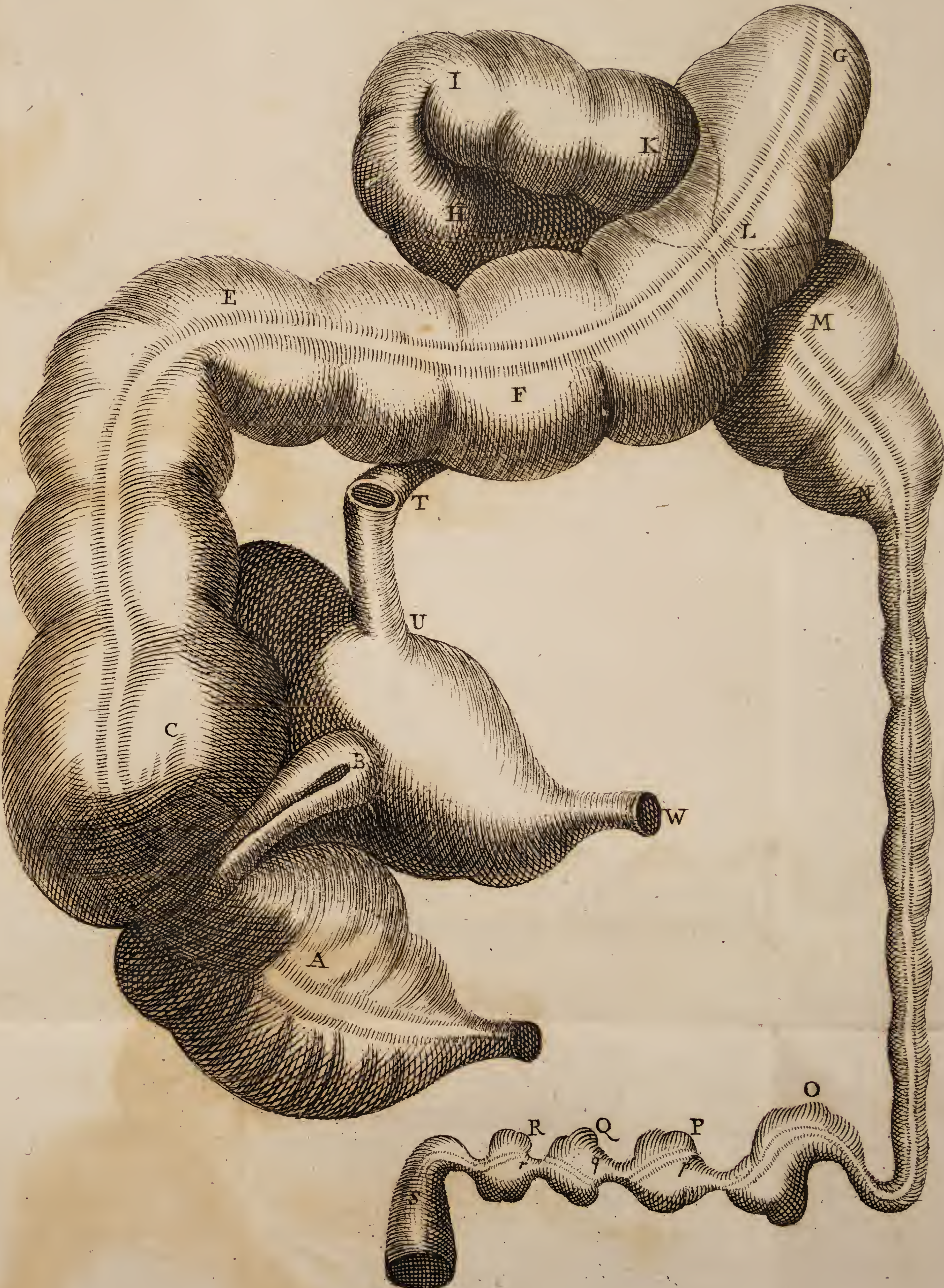
TAB. II.

TAB. II.

TAB. III.

TAB. III.

TAB. IV.

TAB. IV.

ANTONII DE HAEN

S. C. R. A.

MAJESTATIS CONSILIARII

ET

ARCHIATRI

DE IRRITO USU CICUTÆ IN CARCINOMATUM, ALIORUMQUE MORBORUM CURATIONE.

EPISTOLA

NEAPOLI MDCCLXXI.
Apud VINCENTIUM ORSINUM,
Expenſis Stephani Manfredii.

Superiorum permiſſu, ac Prilegio.

VIRO PRÆNOBILI AC CELEBERRIMO

BALTHASARO
LUDOVICO TRALLES
MEDICO URATISLAVIENSI

ACADEMIARUM CÆSAR. N. C. ADJUNCTO ET ELECT. BOICÆ SCIENTIARUM SOCIO, &c.

MEmineris, Vir Celeberrime, quum in ultimo Tuo de inoculatione opere ſcripſiſſes, obſervationes Viennenſes de cicutae praeſtantia etiam Vratiſlaviae comprobatas eſſe, quod, datis mox ad Te litteris, humaniſſime petiverim, ut curatorum illorum hiſtoriam, quos cognoviſſes aegros ante datam cicutam, quibus praeter cicutam

tam datum nihil admotumque fuiſſe noſſes, quoſque poſtea aut egregie emendatos, aut perfecte curatos, lætus ſalutaſſes, mecum communicare dignarere: me quippe tum fore, qui eandem publica luce donaturus, cicutaeque futurus encomiaſtes eſſem. Æternum enim numen veneror, quod eam mihi mentem benignus inſeverit, ut ſalute humana nihil acceptius, nihil unquam haberem antiquius; ad quam profecto de qua lis eſt planta, plurimum conferret, ſi, quas illi vires ineſſe perhibent, revera poſſideret.

Eandem poſſidere illas, nullus principio dubitabam. Pilulas inde paratas, ultra ſexennium eſt, dederat mihi illuſtriſſimus noſter praeſes *L. B. van Swieten*, ut in ſcirrho & cancro earundem vires explorarem, ſuppreſſo quamvis plantae nomine, quod publicare necdum ſibi licere ajebat: quo autem audax in experiundo eſſem ſuam ille fidem, ſuam interpoſuit experientiam. Neque profecto vel hilum hæſitavi, fide munitus tanta, atque auctoritate. Imo gratias divinæ providentiæ venerabundus egi, quod denique ſummarum maximeque formidandarum generis humani, in eoque amabilis præcipue ſexus, calamitatum medelam propitius revelaſſet.

Experimenta igitur actuum inſtitui, eaque bene multa, antequam, qua uterer, cicutam

cutam eſſe, noſcerem. Quod autem experimenta illa minus favebant, ego inſtituebam eadem auctiora, ratus, ne ab optimo quidem medicamento expectari poſſe, ut omnes ex æquo ſanaret: & forſitan eos, qui penitus incurabiles, meas hucuſque in manus incidiſſe, in caſuros tandem, qui ſaneſcerent, qui comprobarent medicamenti virtutes, qui eadem me qua caeteros, lætitia perfunderent.

Interea aliorum recenter evulgatis experimentis tamquam propriis meis gaudebam, & ubique laudabam cognitæ tunc mihi cicutæ vires. Eramque ejus in Italia præco. Et, ſi quem cupido tenet noſcendi, cur nobiliſs. comes *Roncalli Parolino* in epiſtola ad *Cl. Bianchi* conqueratur: *che io non foſſi troppo corteſe*; cauſſa eſt, quod cum Mantuæ 1760., menſe Septembri, ille me officioſa ſalutatione honoraret, & in cicutam acriter inveheretur, ego forſan paulo acrius ejusdem efficaciam propugnarem.

Atque ita fere biennio egi. Tandem quum ea experimentorum meorum infelicitas eſſet, ut quibus cicutam ſpatio anni dimidii, anni integri & ſeſquialterius, dederam, eorundem nulli ſaneſcerent, unus periret alterque; quum præterea ſimiles querelæ aliorum aures circumſonarent, penitus, fateor, animus vacillavit.

Interea obſtupeſcens inaudio *libellum* de cicu-

cicuta alterum prelo mendari. Itaque *Ill. præſidem* adire ego, ipſi infortunia mea exponere, diaria 23. ægrorum, quos ab initio in curam ſuſceperam, monſtrare, obteſtari per omnia ſacra, nihil ultra publici juris fieri permitteret, donec quæ a pluribus caperentur experimenta numeroſiora omnem amoviſſent hæſitationem. Quippe ſi, quæ ego infortunia mœrebam, eadem & aliis contingerent, eoſdem his praepoſteris laudibus indignaturos, noſtramque facultatem de fama, quam celebrem, quam venerandam, apud exteros conquirere cœperat, periclitaturam. Interea me non quidem ultra in Noſocomio, in quo prae locorum anguſtia fœtor cicutae, cæteris, eadem non utentibus, permoleſtus eſſet, ſed foras, eadem, qua antea, ſedulitate experimenta proſequuturum.

Non expedit, enarrare, quis fuerit hujus colloquii finis. Noſſe ſufficiat indictum mihi bellum ab eo die fuiſſe, idemque hucuſque non continuare duntaxat, ſed ingeminare.

Quum interim, quo in experiundo frequentior, eo eſſem in curando infortunatior, experimentis meis vel ideo fidem eſſe denegandam contenderunt, quod non ultra in Noſocomio eadem ſub oculis meis inſtituerem: Homines, ac praeſertim quidem pauperculos, a medico medicamenta

acci-

accipere, ſaepe eadem aut negligenter, aut nihil omnino aſſumere, vendere aliis, & ſic porro.

Quamvis experimentis in Noſocomio captis aeque fuiſſem quam extra illud infelix; quamvis etiam in libellis de cicuta plura experimenta extra quam intra Noſocomium capta legantur, tamen inani hoc prætextui adhuc ſemel obviam ire volui. Septendecim aegros, quos ſimiles varii morbi affligerent, quique in *libello primo de cicuta recenſentur*, in Noſocomium meum induxi, cicutam iisdem omnimodo applicui, & bis in ſeptimana cunctis Medicinae ſtudioſis, proficerent, nec ne, examinandos produxi.

Emanante in urbem cicutae apud hos omnes inertia, accuſarunt me, quo fundamento neſcio, ignorantias methodi verae cicutam exhibendi. Qua de cauſa humaniſſimis litteris *Illm. Præſidem* hortabar, ut hora ſibi commoda vellet examinare aegrotos meos, tum qui in Noſocomio degebant, tum etiam qui extra illud cicuta utebantur, ad datam quippe horam omnes illi ſiſtendos: nihil mihi gratius fore, quam ex ipſo diſcere, non vitio cicutae, ſed meo, qualiacunque infortunia conquererer, contingere. Sed neminem vidi, & ne reſponſum quidem. Experimenta nihilominus auxi ad numerum CXX.

Quum

Quum tandem cancroſarum feminarum octo mihi periiſſent, caeterorumque & nemo curaretur, & multi pejorarentur; quumque ex *Bohemia*, ex *Imperio*, ex *Gallia*, *Anglia*, *Belgio*, *Italia*, ſimilia infortunia aut litteris perciperem, aut diſſertationibus intelligerem impreſſis, ab experimentis novis deſiſtendum eſſe arbitratus ſum; cicutam & inertem eſſe & noxiam a praegreſſis convictus.

Interim videas, quanti faciam Tuam, optime Tralles, auctoritatem, dum vix lectis in ultimo Tuo opere *Breslavienſium* experimentorum encomiis protinus & eorundem hiſtoriam abs Te peterem, &, ſub narratis ſupra conditionibus, me evulgaturum illam, tum laudaturum cicutam eſſe ſponderem. Qui hiſce meis adeo aequis atque ſinceris votis ſatisfaceret, Tu, amice candidiſſime, unus eſſe debuiſti, unus eſſe potuiſti, qui, veri amore raptus, & Tua propria, obſervata ex Diariis depromere, & cunctorum Breslavienſium Medicorum, Chirurgorumque, qui cicuta uſi erant, teſtimonia, proprio ipſorum nomine conſignata, colligere, & ad me tanta cum diligentia & attentione tranſmittere dignabare.

Vix accepta, legi eo, ſancte teſtor, quo promiſeram animo. Reperi catalogum undeſeptuaginta ægrorum. Vidi clarorum viro-

virorum, qui cicutam ipſis dederant, alios aliis eſſe huic plantæ favorabiliores; Teque, Vir egregie, minus quam expectatam: vis probe a me notari, non ſcripſiſſe Te, pag. 234. vexatiſſimi argumenti; Vires ejusmodi cicutæ abs Te viſas, & comprobatas eſſe, verum ejuſmodi de illa laudes percepiſſe, quæ illis!, quas Tu novo huic invento decernere poſſes; majores eſſent.

Horum undeſeptuaginta ſcirrho vel cancro ſive occulto ſive aperto 36 laborarunt, omnium ergo media parte plures. Laborarunt 6 colli tumoribus, Vomica 1, Fluore albo 3, Aſthmate 1, ventris duritie ac tumore 3, teſte indurato 4, venereis denique malignisque ulceribus 15.

Ex illis, qui ſcirrho aut cancro laborarunt, periere 30. miſerrime, & incurabiles 6 manſerunt, colli tumoribus laborantium 2 curati, 4. minime!, Vomica curata, Aſthma levius inde creditur, 3 leguntur ventris duritie ac tumore curati, 3 curati a duro teſticulo, 1. non. Tandem a malignis ulceribus ac fiſtulis 11. curati, 4. non curati.

Liceat, Vir eruditiſſime, hæc ſingulatim examinare. Deprehendimus primo ex eis, qui vero ſcirrho aut cancro laborarunt, nullum ſeu nullam (pleræque enim

feminæ ſunt) curatum eſſe, earundemque $\frac{5}{6}$ miſere periiſſe. Advertimus quoque hoc peculiariter a practicis *Breslavienſibus* eſſe notatum. Scilicet egregium Chirurgum *Hauptmam* aperte fatentem legimus, *apertum cancrum nunquam ſe cicuta curaſſe, nec curatum a quopiam noſſe*. Dexterrimum Chirurgum *Beer*, a nemine curatum ſe vidiſſe, nec ſe unquam illum curaſſe. Exper. Medicum *Wicke*, cancro nunquam profuiſſe cicutam. Experti itaque idem ſunt *Breslavienſes* quod ego, quod Viennæ multi mecum, quod centeni Medici *Galli*, *Itali*, *Germani*, *Angli*, *Belgæ toties* experti ſunt.

Si cum hiſce adeo univerſalibus obſervatis, omnem omnino excludentibus exceptionem, conferamus libellos de cicuta, *primum*, *alterum*, & *ſupplementum neceſſarium*, deprehendimus nihil frequentius a cicuta, quam cancros & ſcirrhos aut curari, aut emendari inſigniter. Libell. I. pag. 6. „ In ſtrumis ſcirrhoſis, in „ indurationibus glandularum, mammarum, & peſſimis cancris non exiguos „ effectus vidi, & expertus ſum. „ — „ Pag. 103. „ Indurata & ſcirrhoſa in iiſdem etiam caſibus reſolvit, ubi alia „ medicamenta maxime penetrantia nihil „ efficiunt „ Pag. 104. „ *Cancro ponit li-*

„ *mi-*

„ *mites &c.* Acre cancroſum emendat, „ fœtorem diſpellit. Ichorem cancroſum „ in bonum Pus convertit. Pag. 100. „ Dexter *F. Leber* pertinaciſſimos ſcirrhos in diverſis corporis partibus reſolvit. Cancros plurimos non modo in „ mammis, ſed & in facie, ad oculos, „ naſum &c. emendavit, & quoſdam integre curavit „ ſunt tot fere ſcirrhorum aut cancrorum curationes, quot capita libellus habet.

Libellus alter ſic infit: „ Quo ſaepius „ cicutam aegris exhibeo, eo majorem „ ſemper in hac planta virtutem & efficaciam admiror. — Pauloque poſt, opus „ non eſſe ſcribit eam ornare encomiis, „ quum eadem accuratiſſime capta experimenta eloquantur „. Nec mirum, quum „ libellus integer, innumeros pene referat „ a cancro aut ſcirrho cicutae perſanatos „ efficacia. Quare & pag. 287. legitur. „ „ *Cicuta cancrum curat. Id, multiplici* „ *experientia convictus, vidi.* — Et pag. „ 291. *ſi feminæ ſtatim in principio mala ſua detegant, & ſi Medicus debito* „ *tempore cicutam adplicet, certus ſum,* „ *nos intra aliquot annos raro viſuros mammarum cancrum. Et ſupplementi neceſſarii.* Pag. 37. „ *Cicuta fundit ſcirrhos* „ *etiam antiquos.* P. 40. *Cancrum curat* „ *aut emendat ejus acrimoniam, Puſque*

„ *bonum inducit, ſopit dolores.* „

Libello de *ſtramonio* &c. p. 111. & 112.„ „ *Cicuta diſſipari, ait, veros inveteratoſ-* „ *que ſcirrhos; & cancros exulceratos* „. Libello de *Colchico autumnali* p. 77. eaſdem canit de cicuta laudes additque: „ „ *Balneum ex cicuta infuſa paratum, cui* „ *totum ægrotantis corpus immergitur,* „ *multum ſubinde juvat, efficitque ut ex-* „ *tractum interne datum longe citius ſcir-* „ *rhos & tumores ſolvat, ſanetque ulcera* „ *cancroſa ſanioſa*. P. 92. „ *Medicus ...* „ *propriam uxorem cum omnium ſtupore* „ *ab ingenti mammæ cancro liberavit*.„

Quid ad haec omnia, Vir cariſſime? Viennae, ejuſque ſingulari in vico cicuta multiplici experientia *ſcirrhos veros, antiquos, inveteratos, pertinaciſſimos reſolvit, curat, cancros ingentes, exulceratos ſanat.* — Dum interim Breslaviae. Pragae, Mediolani, Pariſiis, Londini, Amſtelodami, tam ii, qui cæterum laudant cicutam, quam qui eandem vituperant, illam in cancris unanimi voce inanem clamitent, in ſcirrhis vanam reperiant. Quid, inquam, ad hoc? Cicutam Viennenſem, ais, palamque ajunt tecum omnes *Breslavienſes*, Tui collegae, miranda haec ſolam patrare, indigena aliarum regionum curari nullos.

Sed *Viennenſis* cicutae libras, ultra 500., *Viennæ* emptas, cæterae regiones devora-

runt,

runt, nec unquam ſcirrhos cancroſve veros ſe inde curaſſe, vel ipſi fatentur ſponte, vel veritate convincuntur. Nonne veſtri id unanimi voce clamant? nonne idem plures nationes?

Verum urgebis *ex Libello 2. de Cic. p. 3.* amaras querelas, in hæc verba erumpentis ſcriptoris. „ Doleo ſummopere, centenas aliquot libras extracti cicutæ, ex „ erba ſicca parati, me inſcio, *Vienna* in „ alias regiones eſſe tranſmiſſas „ Quod nonnulli id ſemel ex recentis penuria fecerunt, dum ad externas regiones plus mittendum eſſet, quam de extracto ex recenti herba parato mitti poſſet, inficias non ivero; aſt vero Pharmacopœos ſequentibus poſtmodum annis ex recenti planta extractum paraſſe, cum certiſſimum eſt, tum ex eo patet, quod ejuſmodi nihil unquam poſtea ab auctore expoſtulatum ſit.

Si ergo unico anno id contigit, id annis poſterioribus viribus non potuit derogare cicutæ: quin etiam quo anno id contigit, ſi minores magnas tamen, vires ejuſmodi extractum poſſidens effectu bono apud extraneos laudatum fuiſſe.

Obiicies mihi ſecundo auctoris querelas in *ſupplemento neceſſario* p. 8. & 9. „ Extractum vero non ubique ad meam mentem paratur. „ Sumunt enim ſucci expreſ„ ſi ingentem copiam, eam in vaſe cu-

„ preo igne ſatis forti coquunt, fœtor in-
„ de ingens longe lateque ſpargitur, avo-
„ lat, quod eſt optimum; praeterea ni-
„ mium ſollicite ſuccum & extractum pu-
„ rificant. „ Subterfugium hoc aeque aegre quam ego, Praeſtantiſſime Tralles, admittes, ſi mecum cogites, herbae fœtorem, qui nunc optimus a conquerente auctore vocatur, maxime avolare, dum ad fomenta & injectiones aqua coquatur; & tamen hujus decocti egregias celebrari, in ejus operibus, vires: deinde nec fœtorem in extracto parando avolare, cum mures perpetuo redoleat. Et ſi a vaſe cupreo nocumentum pateretur, id profecto ſymptomata a cupro genita demonſtrarent.

Sed quid immoremur ejuſmodi excogitatis ſubterfugiis refutandis, dum auctori urbique univerſae notiſſimum ſit, extractum cicutae, quo ego mea infelicia experimenta cœperim, quod ille, egoque ad exteras regiones, ubi nil effecerit, miſerimus, eſſe plane idem, eſſe de eadem maſſa, ex eademque area petitum, ex qua petitum ſit illud, quo ipſe in Noſocomio ſuo, quo alibi admiranda illa perficere ſe dicat, quibus cuncti ejuſdem ſcatent libelli. — Ceſſent itaque aliarum nationum medici experimenti defectum in cicutam ſuam patriam refundere: ceſſet ipſe auctor, de cicutae praeparatione conqueri,
dum

dum conſtet ; eodem cicutae extracto , & me & multos exteros , quo ille uſus fuerit , uſos eſſe.

Sed hoc pacto conquereris , Vir expertiſſime , non ſolvi ſed amplificari magis , quod explicandum mihi ænigma propoſueras , cur ſcilicet tot *Vinnenſium* ſcirrhi , cancrique curæ laudentur . interea dum *Viennenſium* medicorum plurimi, dum reliqui per univerſam Europam Medici atque Chirurgi , cicutam deprehendant eſſe ad hoſce morbos curandos ineptam ?

In rem ingratam atque odioſam me inducis , Optime Tralles : quum urgeas tamen expedire eam conabor . Ac quidem, ſi repetas mecum , cancri , ſcirrhi , ſcrophulæ &c. definitionem , & quanam in re horum tumorum ſinguli a ſingulis diſcrepent , mox defectum inſignem reperies *in cicutæ libellis* , qui hæc nomina ſic commiſcent confunduntque , ut ad ſingulam fere hiſtoriam indigeant correctione . Hoc ſemel admiſſo , ænigmatis Tui ſolutionem pro parte habes.

Miſſa ad me fuit , ad convincendum me , die 3. Jan. 1760. Femina , quæ cicutæ uſu a peſſimo exulcerato cancro liberata dicebatur . Feminam videram antea nunquam , ideoque num vero cancro laboraſſet ab eoque biennali cicutæ uſu curata eſſet , aliorum fide & teſtimonio cre-

dere poteram; ex enarratione autem mulieris haud ita fuiſſe ſuſpicabar.

Biennio poſt urgebantur cicutæ patroni, ut curatis per cicutam ſuis me pervicacem & obſtinatum hominem, erroris convincerent tandem. Porro hi, qui integro quadriennio cicuta uſi, jam numeroſum jactabant curatorum catalogum, aptum hominem, quem ad me mitterent, non habuere, niſi eandem hanc feminam. Et quod abs Te, Vir Clariſſime, notatum velim, ipſa hæc femina, quæ biennio elapſo in laudem cicutae ad me miſſa fuerat, quae poſt illud biennium adhuc unica erat, quam ad convincendum me, mandato coacti, aptam credebant, haec, inquam, ipſa toto hoc ultimo biennio ob novam mammae duritiem cicutam ſumſerat. Pulchrum profecto ad convincendum exemplum! Quo autem hanc ignominiam a cicuta amoverent, & in me (quis crederet?) converterent, ſchedulam dederant mulieri, in qua monebar, mammam manſuetius examinare; quandoquidem eadem, ante duos annos rudius a me contrectata, induruiſſet ſic, ut toto hoc tempore cicuta de integro indiguiſſet. Capis facile inane commentum. Itaque examinavi denuo, ſed manſuete, feminam, & accuratius repetita cum illa morbi hiſtoria, convincebar, eandem nec cancro unquam laboraſſe,

raſſe , nec quo morbo laboraſſet curatam eſſe. Eſt femina caſus ſecundi *Libelli primi de cicuta*. Tumores ambulantes, ſcrophuloſos, illa geſſerat per annos, varias corporis glandulas, alias poſt alias, afficientes; loco ſaepe motos emplaſtris, ſponteve; renatos ac mole aliquando duriores, cutimque nonnunquam inflammantes. Horum adhuc unum notabilem ſub axilla gerebat. Repeto itaque, ſi conſideres, illos, poſt millena experimenta, nullum mihi exhibere, praeter hanc mulierem, potuiſſe; ſi attendes eandem ſcirrhoſam cancroſamque fuiſſe nunquam, aenigmatis Tui tenes ſolutionem.

Secundo, praecox gaudium de aliqua ſub cicutae uſu mutatione, quam etiam a natura factam cernimus, in cauſa fuit, ut curari jam, imo ut curatum clamitarent, quod tale minime erat. — Sic nuperrime iterum contigit, ut feminae Comœdae, a cancro per cicutam curatae, fama aulam expleret urbemque, eaque tamen ipſa, elapſis abinde 14. diebus, cancro mortua ſepeliretur. — In *libello ſecundo* integra cancri cura totis tribus paginis deſcripta habetur mulieris, cujus maritus lignum jam aptaverat, unde ſtatuam Æſculapio ſuo conditurus eſſet, quam condituram mors brevi, ut privatis litteris novi, inſequuta prohibuit.

Et, ſi legas in eodem *libello ſecundo* a Pag. 262. ad 277. ovantem de curato pene cancro hiſtoriam, an crederes, Vir doctiſſime, cancrum paulo poſt adeo malignum fuiſſe, ut fuerit ferro amputandus? Nec dubites: in trophaeum cicutae excellentiſſimus comes maritus, nunc Princeps a rege fratre creatus exciſam mammae portionem *Praga Viennam* miſit. Vidi, contrectavi, menſuravi illam. Tres pollices Viennenſes tumor, jam ſpiritu, quo ferebatur, contractior, quacunque menſuraretur in parte, in diametro latitudinis habebat; in ea altitudinis duos. Prudens Chirurgus una abſtulerat papillam, & pollicem latum ſubſtantiae mammae ab altero papillae latere, utpote ſcirrhis minoribus refertam.

Tertio, defectus memoriae (cur enim odioſiore verbo utar) in cauſa fuit, ut, in aegrorum tradenda hiſtoria, cancrum exulceratum vocarent, ubi v. g. inflammatio in ſuppurationem octidui ſpatio abiverat; & ut ambos pedes fœdiſſimis ulceribus exeſos ſcriberet, ubi non niſi parvae puſtulae duae uni pedi aderant, quas prurientes puella ſcalpſerat, & ubi tertia demum naſcebatur a candelae ſcintilla, quae in idem crus, Chirurgo id examinante, infortunate exciderat. Convictus hac de re fui, quando anno forte ſeſqui alte-

altero, ab illa ita dicta curatione, elapſo, eadem puella me conveniens, ejuſdemque mammæ novam inflammationem exhibens, præteritam dabat hiſtoriam ſuam. Curante me illico Chirurgum vocari, qui in *libello ſecundo* de cicuta hanc ut exulcerato cancro & cruribus exeſis laborantem deſcribi curaverat, juvencula eum de memoriæ lapſu convicit ſic, ut defendere ultra ſe non poſſet.

Id generis hiſtoriæ plures exſtant. Lapſus memoriæ fuit, quando curatas a cicuta ſcripſerunt duras viſcerum obſtructiones; interea dum ex formula, quam mihi tradi curaveram, paullum extracti cicutæ, cum copioſo ſapone Veneto, & gummi admiſtum, datum fuiſſe intelligerem.

Lapſus memoriæ fuit, quando, cicuta in ulcere gangrænoſo nihil proficiente, cortex Peruvianus miranda præſtitit, & nihilominus non huic, ſed illi, egregiæ emendationis laus adſcripta fuit.

Lapſus memoriae erat, inter integre a cancro curatos recenſere, eorumque curationis famam undique ſpargere, quos, diro cancro enectos, dudum recondiderat tumulus. Equidem teſtimonia complura poſſideo.

Sic omnibus ad aenigma reſpondiſſe videbor; Tibi autem, Vir celeberrime, ut ſentio, necdum. Difficillimus enim in
cre

credendo urges me, ut reſpondeam ad innumera teſtimonia cancroſi, v. g. ichoris in pus album bonum mutati, decreſcentis mox doloris, ſedati cujuſvis ſymptomatis, reditus cum ſomni deperditi, tum appetitus proſtrati, univerſique corporis toroſitatis; quae ſub uſu cicutae animadverſa, omnia reditum ſanitatis manifeſte demonſtrant.

Magna profecto narras. Optime *Tralles*, ſed audi & alteram partem. Primo hanc ichoris in pus converſionem id per ſe non demonſtrare probabo; deinde docebo, non omnium obſervatis bona haec ſigna cicutae concomitari uſum.

Primo, bella donna Tournefortii, atropa Linnæi, ſolanum furioſum, ſolanum maniacum, *αρύχνον μελανοκερασν* ex clarorum virorum conſilio & præſcripto, a me data cancroſis, euudem effectum edidit, feminarum cum interitu. Vide experimenta mea hac planta facta, Rat. med. Tom. 2. p. 45. & 46.

Secundo. Neque ego ichoris in pus converſionem obſervavi tam frequentem in his, quibus cicutam dedi ego, nec in illis, quibus per alios eadem data adfui; ulceraque inſpexi; neque idem alii ita obſervarunt. Nonne & id mecum veſtri *Breslavienſes* agnoſcunt? In eorum teſtimoniis plures ægri recenſentur, quibus omnia in

am-

ambitu exſudans ichor eroderet; alii, quibus a cicuta ichor niger ; alii iterum ulcus multo ſordidius, latiuſque ſerpens. Appetitus autem proſtrationem in omnibus ſuis acerbe conqueſtus eſt Clar. Chirurgiæ profeſſor Neubaur. Textorique ipſi Tuo, annon cum tumor major, tum ſordidius ulcus, tum novus ſana in mamma tumor; & in pleriſque glandulis, obſervabantur, interea dum cicutæ aſſiduum faceres copioſumque uſum? Er annon matronæ Tuæ ſcirrhus a Viennenſi cicuta in peſſimum ſe convertit carcinoma, &, ut ultimis litteris notas, jam occidit? Et in alio nunquid non pro pure ſanguinolentus a cicuta ichor. Omnes tandem veſtri nec bonum corporis habitum reſtitutum cancroſis; nec ſæpe etiam vim dolores ſopientem, ſomnumque conciliantem ſe expertos teſtantur. Videas ergo quam parum hæc omnia cum libellis de cicuta conveniant.

Et ut pauxillum adhuc in hoc argumento immoremur, quando auctor ſic vim ſopientem dolores, ac ſomnum conciliantem, cicutæ extollit, quando in *ſupplem. neceſſario* p. 40. ait, *ſopit dolores*, quando ibidem p. *66.* ſcribit, *ſæpe mingendi dolores opio citius ſiſtit* ; cernimus tamen illum opio frequenter indiguiſſe. Lib. I. p. 33. 51. 56. 57. 75. *Libello ſecundo* Pag. 12. 14. 48. 49. 103.

Quin

Quin & incomprehenſibile, ac plane paradoxon videtur, id ſtatuiſſe. Præterquam enim quod nec in meis, nec in *Breslavienſium* pluribus, ea vis cicutæ confirmata fuerit, ſi conſulam auctorem, qua namque doſi, a cicutæ extracto, hanc vim edi putet, video a granis 2 de die obſervaſſe eandem, & ſic porro a granis 4, ab 8, a 12, 20, 30, 60, 120, 180, 240, idque haud rariore admodum caſu, ſed frequenti. Si granum opii conſuevit homini blandum conciliare ſomnum, erunt alii, qui indigeant dupla doſi, rariores qui triplo, quadruploque, rariſſimi qui quintuplo, qui ſextuplo uno die indigeant. Cicutæ autem doſis cur adeo immenſe augenda ſit, ex compartione cum cæteris paregoricis haud facile capitur.

Et in ægris, qui carentes dolore, ſonnoque gaudentes, cicuta propter exulcerationes indolentes utantur, quo manet vis ſopiens? Numquid quis inculpate ſumet opii doſin conſueta quinquaginta duplo majorem? Utique vir mihi notus, qui antiqua atque pertinaci exulceratione verſus tempus dextrum minime dolente laborans, ſuaſque tres extracti cicutæ dragmas trimeſtri ſpatio quotidie abliguriens, ut citra ullam emendationem, ita quoque citra ullum auctum ſomnum, eam copiam aſſumſit.

Ita-

Itaque ſi primo tempore cicutæ granis 4. 8. 10. bonus ſomnus adeo frequens erat, cur in libellis poſterioribus præſentatur ejuſdem ſemiuncia, quæ ex prioris libelli calculo grana opii 24 imo 30 continere debet, cur, inquam, ſoporiferi remedii tam enormis in die una præſcribitur doſis, citra vel minimam indicatam cautelam; ut ratione paregorici fieri oportebat?

Auget paradoxi mirabilitatem hocce obſervationum par. *Lib. de cicuta* 2. Pag. 234. Miles, multa a cicuta ſperans, unciam extracti mediam, quæ pauxillatim adſumenda fuiſſet, die unico abligurit. Nullus inde ſomnus, ſed alvus per triduum quinquageſies.

Secundo, formula cujuſdam Noſocomii & publica teſtimonia certiores nos reddunt de cujuſdam medici audacia, qui, a conſueta cicutæ extracti doſi nihil lucratus, integram ejuſdem quotidie libram, longo tempore, forma pilularum, vel in mixturis, decoctiſve ſolutam, ſingulis ægris propinavit, abſque tamen vel minima mutatione in ſomno vel excretionibus. Ubinam haec virtus ſoporifera? Æternus debuiſſet obrepere ſomnus.

Sed hac occaſione pro aenigmate aenigma Tibi liceat, Vir clariſſime, proponere. Explices mihi qui demum intelligam ſequentia. Lib. I. p. 103. Hoc remedium nul-

nullam corporis actionem, ſecretionem, aut excretionem turbat, agit *modo inſenſibili*, nec alvum, nec vomitum, nec ſudorem movet. Haec ſcribebantur, dum triennii tempore innumera dederat experimenta cicuta, ut ejus effectus jam certo certius conſtare deberent. ---- Videamus Supp. „ neceſſ. P. 35. Raro tamen alvum movet, „ & rariſſime vomitum; quandoque tran- „ ſpirationem auget, ſaepe autem urinam „ copioſam & glutinoſam prolicit. Etiam „ ipſi auctori, Tomo 2. pag. 284. urina „ a cicuta copioſior. Iterum ſupp. neceſſ. „ pag. 35. In *plurimis* tamen aegris *nul-* „ *lam* excretionem ſenſibiliter auget" --- Mox vero P. ſeq. „ Auget ſecretiones, „ unde ſaepe aures, nares, os fauceſque „ ſiccas, reddit humidas, tranſpirantes" --- P. 38. Producit ſputum, ut jam monuerat L. I. P. 107. „ Cicuta non impedit ſputa, „ ſed ea potius movet," Pergit Supplem. neceſſ. Pag. 27. „ Prodiit urina copioſa „ cum multo glutine." Pag. *66*. „ A „ granis duobus quotidie extracti ſumtis „ urina copioſiſſima, cum multo glutino- „ ſo ſedimine: dum vero uno die a ci- „ cuta abſtinet, pauca eſt urina, nec „ videtur ſedimentum." Si haec ita ſe haberent, cicuta profecto potentius diuretica famoſo oxymelle colchicato foret.

Dum hoc mihi, Vir clariſſime, expli-

ca-

eabis, ſimul addas, obſecro, aliquam ſuper dieta elucidationem. *Lib.* enim 2. P. 291. „ Cicuta nunquam ſtrictum exigit „ vitæ regimen. Admittit ea omnia, quæ „ ægri ventriculus facile digerit, & quæ „ in bonum nutrimentum tranſeunt. Ne„ que interdicitur vinum, neque vitan„ tur acida, prudenti & moderata copia „ ſumta. " Et *ſuppl. neceſſarium* P. 64. Acida pro condimento conceduntur, prædominantia vero minus conducunt. Vinum bonum iis, qui aſſueverunt, non nocet. Aſſueverunt autem pene Auſtriaci omnes, ideoque nullis eorum cancro laborantibus & cicuta utentibus nocet. Attamen Lib.I. P. 105. cancroſis & ſcirrhoſis mammis nocere acida vinoſa &c. In tanta ſecum contradictione adhuc ignorat obſervationem plane memorabilem Clariſſimi *Breslavienſis*, quem veneror, amici, quam legi attonitus, *certo ſcilicet ſe ſcire, in cicutæ uſu nihil nocentius eſſe carne ejuſque jure*, Profecto obſervationem ejus falſam noſtrorum medicorum nonnulli clamabunt; qui cancros peſſimos perſanare ſe gloriantur, juribus carnium, quibus cicuta incoxerit. Quamvis multa Tibi, Vir celeberrime. reſpondi, ut ſatisfeciſſe videri poſſim, tamen adhuc hæſitantem Te percipio, & ſerio rogantem, cur, præter libellorum auctorem, tot clari apud ipſum laudati viri,

viri, aliique venerandi Medici, cancros curatos ſe vidiſſe aperte teſtentur; dum interea numeroſi per Europam medici, Veſtrique omnes Breslavienſes, ut ut quidam cicutæ dediti, id conſtanter negent.

Reſp. prim. Non omnibus medicis maximeque junioribus licuit adeo felicibus eſſe, ut duros tumores rite internoſcere noverint. Itaque ut hunc errorem in nonnullorum libros irrrepſiſſe ſupra demonſtratum fuit; ſic in eundem incidiſſe, multorum data, typiſque evulgata teſtimonia manifeſte arguunt.

Reſp. ſecund. Dum multi, auctoritate perculſi, nihil fidentius aſſumerent, quam vere curari ſcirrhos & cancros: dum fallentem paſſimque mendacem ſub cicutæ uſu emendationem ſuſpicerent, mox illi ſe curare cancros, eoſdemque prope curatos eſſe alta voce clamitarunt. Multorum tamen eorum in honorem aſſerere teneor, fuiſſe tanti candoris plures, ut, dum deceptos ſe viderent, præcox aſſertum revocarent, quemadmodum voce nonnulli apud me, litteris alii, illud revera revocarunt. De animi aut levioris aut perverſi hominibus, qui, quo aut placeant, aut altius promoveanrur, caſus ſubornent, hic ſermonem facere non convenit.

Sed tertio, hiſtoria medicinæ nobis res ejuſmodi ſuppeditat, ut ſtatui operteat, plu-

plures eximios viros citra ullum detrimentum honoris in hunc errorem labi potuiſſe.

Egregius *le Dran* refert nobis feminæ cancrum, qui, ſi fuiſſet amputatus, 7. vel 8. libras pondere æquaſſet, in gangrænam abiiſſe, totaque ſua mole bidui ſpatio de corpore fuiſſe ſeparatum. Magna hæmorrhagia prægreſſa, pus bonum apparuiſſe, purumque ulcus: labia ulceris, elapſo 4. 5: ſeptimanarum ſpatio coire, bonamque renaſci carnem cœptam eſſe, tuberculum, quod pedetentim cicatricis æquaret magnitudinem, & minore quam menſis ſpatio in priorem excreſceret magnitudinem.

Ponamus, cicutæ ſub uſu, naturæ opera tale quid fieri; an Tu, Vir amiciſſime, an ego, an omnes nobiſcum effectum adeo ſtupendum cicutæ adſcribere gravaremur? Erraremus tamen.

Cancro mammæ domicella. Ultrajecti affecta ex ſummis viris, celeberrimis Ultrajectinæ Academiæ profeſſoribus; nihil ſibi auxilii ſupereſſe, præter amputationem, intelligit; ea tamen lege, ut propter alium ſub axilla tumorem operationem non ſubeat, niſi conſultis prius *Leydenſis* Academiæ oraculis, Albino, Gaubioque. Igitur Lugdunum Batavorum proficiſcitur, hos conſulendi cauſa. At operationem

propter illum axillæ tumorem diſſuadet uterque . Pallians autem unguentum magnus præſcribit Albinus . Repetit illa domum uni Deo rem committens & nec unquam uſa unguento .

Elapſo aliquo temporis ſpatio, contigit ut celeberrimus Gaubius ab ægro Ultrajectum invitatus forte forte fortuna Chirurgum videat , qui ſecum Albinoque conſulentem virginem fuerat comitatus , a quo hic mox percunctari adhuc ne virgo vivat ? Et viventem exclamare ille & citra cujuſque ſanatam opem . Attonitus , vixque præ gaudio ſe poſſidens , amicus ille hominum Gaubius, eam inviſere tendit , ab eademque ut monuerat Chirurgus percipit , nullo auxilio unquam adhibito, nec Albiniano quidem unguento , mammam , haud diu poſt iter Lugdunenſe , detumeſcere cœptam tandem una cum axillæ tumore paulatim ad perfectam rediiſſe ſanitatem .

Ex illa miranda hiſtoria ipſe clar. Gaubius noſque cum eo omnes concludimus , in cicutæ laudem nos eandem enarraturos fuiſſe , ſi , quo tempore citra ullam medicinam juvencula curaretur , hanc ipſi herbam dediſſemus.

Acad. Reg. Soc. Paris. anno 1703. conſulatur. Vir nobilis in foſſam cum equo præcipitatus , teſticulum laeſit . Labentibus

bus quatuor exinde annis, teſtem ſenſim creſcere atque indureſcere, indolentem tamen, percipit. Anno quinto tumor cum ingens, tum durus, acute dolet. Scrotum Empiricus aperuit, quoſdam liquores injecit; incaſſum autem his tentatis, oportuit, ut vulnus denuo conſolidaretur. Reſolventia emplaſtra non profuerunt. In conſilium vocati Chirurgorum *Pariſinorum* celeberrimi, amputationem quidem propoſuere, ſed quibuſdam de cauſis periculi vacuam haud eſſe addiderunt. Dubiæ aleæ committere ſe ille nolens, *Lugdunum Gall.* petit; convocatoſque ibidem celebriores in arte magiſtros ejuſdem reperit cum Pariſienſibus ſententiæ eſſe. Ille vero nihil horum. Domum reverſus exacta diaeta uſus eſt, & ſubinde rhei tantillo. Spatio anni necdum decurſo, moles, durities, dolor, teſtem relinquunt, ſic, ut illo equite nihil ſanius.

Similem morbum ſi, adeo inopinato, dum cicutam exhiberemus, conſaneſcere cerneremus, an dubitaremus cicutæ curæ adſcribere laudem? Annon probabile magnos in arte noſtra viros ſic fere inevitabiliter poſſe errare.

Sed eſt & alia ratio noſtri hac in parte erroris. Tumor nec ſcirrhoſus, nec cancroſus, origine, incremento, duratione, magnitudine, duritie, aſpera inæqualita-

te ; dolore ac purpureo cutis colore, poteſt nobis cancroſus videri, ut cancroſus curari, qui neutiquam cancroſus ſit. *Tom.* 7. *Rat. Med. a P.* 129. *uſque ad* 137. hiſtorias complures enarravi, quæ cum mihi tum aliis ſcirrhi ac cancri larva impoſuerunt, quas ne longus ſim quaeras ibidem. Sed cogita mecum hydaticum tumorem, quem ibidem ſcirrhum, qui in cancrum vergeret, mentitum eſſe videas, a natura reſorberi cicuta interim exhibita; an facile nobis condonandum non foret, quod primo impetu cicutæ laudem tribuerimus? Profecto nemo nobis vitio hoc vertere poſſet; modo quod honeſtos, quod candidos viros decet, ea eſſemus ingenuitate, ut, quando poſtea experimentum, in millenis aliis, qui ſcirrhos cancroſque referrent, tumoribus falleret, quando etiam ejuſmodi tumoris amputatione de errore convinceremur; quando denique ipſorum lympham poſſe reſorberi clare intelligeremus; ut inquam, tunc nos primo illo impetu praematurius exſultaſſe fateremur. Annon credis Vir clariſſime, celeberrimi *Morgagni* uxoris, cujus ibidem memini, tumorem, ſtrumoſamque ibidem *Valiſnerii* puellam, ad hoc tumorum genus referri merito poſſe? Utique purgantia eaque repetita, imo ſpontaneæ diarrhoeæ, plus ſimplici vice ejuſmodi tumores mihi videntur

tur abſtuliſſe. Et miles, cujus p. 22. memini, qui ſive a cicuta, ſive errore diætæ, ſive ſponte, alvum quinquageſies tridui ſpatio deponendo enormes ſuos omnium fere colligi glandularum tumores amiſerat, annon quoque id genus tumorem habuiſſe videtur?

Atque ita Tibi, Vir Honoratiſſime, ſufficienter reſpondiſſe videor ad ea, quæ ad ſcirrhoſos & cancroſos tumores ſeu veros ſeu falſos ſic creditos, ſeu tandem eosdem mentitos, ſpectent. Jamque proprius animi candor viros in arte graves eo redegit, ut cicutæ in his tumoribus curandis efficaciam ignavius tueantur, tuerique imo vix audeant ultra. Ne tamen haec planta eandem, quam toties ſaeculis ſuperioribus ſubjerit, ſubeat denuo ſortem, laudant eandem in ulceribus fiſtuliſque malignis, faucium, linguæ, labiorum, genæ, juguli, colli, crurum, brachiorum, univerſarumque denique corporis partium. Video plures veſtrum velle hac ſaltem in parte patrocinari eidem.

Æquum eſt & cicutæ vires in hiſce morbis examinare, ut demum Tibi Vir exiſtimatiſſime, omni ex parte obediviſſe videar.

Plura tantavi hujus generis experimenta cum cicuta, quæ mihi pro votis non ceſſerunt; tentavere veſtrum plures ſi-

ne ſucceſſu; *Viennenſium* ſimile tentamen ſæpe fruſtra fuit. Attamen & veſtri & noſtri felicem gaviſi ſunt tentaminis ſui effectum, haud omnino rarum, quem an cicuta, qua cicuta, ediderit, examinandum eſt.

Liceat examini huic præmittere, quæ nuper *Tom. 9. Rat. Med. cap. 6.* §. 2. ſcripſi
„ In morbis cutaneis, antiquis, ulceroſis,
„ in ulceribus ſpinæventoſæ fœdiſſimis, in
„ tumoribus arthriticis, continuamus id,
„ quod ſuperioribus annis innui, pulchras
„ obſervare aut emendationes aut curatio-
„ nes eorum, quos conſueta artis auxilia
„ haud levaverant, ope ſollicitæ continuæ-
„ que applicationis aquæ calidæ ſive pu-
„ ræ, ſive, ne forſan pauperes eam præ
„ nimia ſimplicitate negligant, repudient-
„ ve, medicatæ redditæ, a malva, parie-
„ taria, chærophyllo, althea, ſem. lupini
„ &c. vetuſtiores, viros in arte graves
„ hac in parte imitari, qui, dum conſue-
„ tis unguentis, & emplaſtris ejuſmodi ma-
„ la aut difficilius aut nullatenus curari
„ cernerent, fomenta aquoſa, reddita ejuſ-
„ modi vegetabilius medicamentoſa, vehe-
„ menter laudarunt: Dioſcorides, inquam,
„ Dodonæos, Cluſios, Lobelios, Sancto-
„ rios, & noviſſimum auctorem præclarum
„ Morgagni, qui epiſt. 37. §. 3. calcaream
„ podagricorum materiam ſola aqua cali-
„ da

„ da fuiſſe reſolutam refert. „

Ut hoc probem, unam adferam alteramque hiſtoriam: Juvencula annos nata 24. me cum ſua matre convenit 17. Febr. 1759. genam ſuam ſiniſtram exhibens, ab anno ætatis octavo, ſcilicet a 16. annis, fœde exulceratam, ſic quidem, ut jam inde oculo ſuo, quem vehemens inflammatio frequenter occupabat, valde metueret. Octennium erat, quod incaſſum ſibi eſſet ptyaliſmus per Mercurium tentatus. Pædore præterea anxia & tuſſiens, menſes habens raros, alvumque ſegniſſimam, ope medica undique egebat. Exploravi itaque, inde uſque ad anni 1760. 25. Martii diem, omnia artis interna externaque auxilia, quæ nota mihi in arte erant, & quibus nonnunquam ejuſmodi mala credere videram. Sæpe ſaepius ſpes curae affulſit, totieſque iterum evanuit. Omnium maximam ſpem faciebat dragma lapidis medicamentoſi Crollii cum Lib. II. aquae miſta, verum neque etiam hinc conſtantia curae. Itaque a 28. Martii die 1760. cicutae extractum dedi, augendo quotidie doſin, donec ad dragmas ejuſdem duas pervenerim, eamque doſin diu continuarem. Faciem autem primo emplaſtro de cicuta texi, eoque incaſſo, decocto cicutæ diu noctuque multo tempore fovi. Bimeſtri elapſo, ob febrim quotidianam, prurienteſque

totius corporis puſtulas, aliquantiſper hanc methodum interrumpere debui: febre cum puſtulis devicta, reſumſi. Cogit deinde vomitus ſanguinis, & œdema crurum, deſiſtere parumper. Sed his mutatis in melius ad eandem methodum reditum eſt. Sub diu protracto cicutæ uſu, & tumor ad axillam naſcebatur, & fluor uteti albus, quod utrumque iterum ſub ejuſdem continuato uſu cœpit. Tandem quod ſub prioribus medicandi modis dolueramus, idem & hic, ut nunc læti exſultaremus, nunc iterum ſpem omnem curæ abiiceremus. Cum nihilominus remedii fama me animaret, tertiam hanc ejus reſumtionem a 18. Febr. 1761 ad 7. Auguſt. protraxi. Tunc vero cachexia univerſa, & non minus dolentia, quam irregularia catamenia, a cicuta abſtinere, urgentibus maxime occurrere ſymptomatis, juſſerunt. Menſe Octobri a gena verſus labii inferioris tam internam, quam externam partem, ſubnaſcebantur bullulæ inſtar phlyctænarum, quibus ſucco ſempervivi majoris & melle roſaceo profui. Tandem corpore nunc emendatiore ad diem 28. Januar. 1762. faciem fovere cœpi chærophyli ſiccati decocto, ſic ut calide tota die ac nocte applicaretur & ſpongia eo madida continuo, non ablato apparatu, renovaretur. Unde intra 14. dies mutatio adeo inſignis, ut quotquot aderant me-

medicinæ ſtudioſi mecum obſtupeſcerent, brevique poſtea ulcus cernerent integre curatum, cicatrice inferius tantum paulo rigidiore, & nova cute cum antiqua minus concolore. Sæpius vero poſtmodum indiguit medicina, priorum cachexiæ ſymptomatum nunc his nunc illis redeuntibus, ulcere autem bene clauſo.

Puero ſimiliter a longo tempore pertinaciterque affecto ſolus uſus aquæ cum malva coctæ, interpolatis purgantibus, curam publice perfecit.

Puella ruſtica, propter tumidas induratasque atque hinc inde fœde exulcerantes univerſi colli glandulas, æſtate anni 1761. cicutæ extracto & fomento in noſtro Noſocomio incaſſum tractata, tandem cicutæ valedicto, ſimili, qua prior, methodo ſeſquianno poſtea decurſo curata eſt, domumque remiſſa. Recidivam ceſſantibus menſibus paſſa rediit in Noſocomium finiente Octobri 1764. Spatio hoc trimeſtri, aquoſis emollientibuſque tantum fovendo ulcera, & menſes reſtituendo, curatam remiſimus.

Horrenda manuum crurumque elephantiaſis, æque quinquenni, epoto decocto althææ, partibuſque affectis eodem diu ac noctu fotis, balneiſque, eouſque hac hieme curata eſt, ut vas, libras octo liquidi capiens, deciduis cruſtis tuberibuſque exple-

pletum fuerit. Renaſcens cruſta eodem auxilio decidit. Si morbus non curetur, id quod ignoro, ſaltem ab aquæ calidæ uſu fotuque capit inſigne levamen.

Sed ut hæ curæ ſucceſſere mihi, ita plures omnem meam operam luſerunt; id quod & cicuta utentibus veſtris noſtriſque practicis, pari modo contigit.

Attamen mecum, Vir clariſſime, cenſes, opinor, id evidenter ex dictis conſtare, quod, ſi ejuſmodi curae nonnunquam perficiantur, eae perficiantur unico aquae calidae fotu, ſive ea pura fuerit, ſive cum uno alterove ſimplicium cocta. Sed corpora vides uno atque alio tempora huic curæ faventiora. Sic juvencula mea non curabatur olim fotu cicutæ, curabatur autem poſtmodum chærophylli decocti fotu. Et, quum conſtet experimento multiplici, non herbam ſed aquam adduxiſſe ſalutem, contingere poteſt, ut prius adplicatum chærophylli, vel althæae, vel malvae decoctum nil proſit, poſtliminio vero proſit illud cicutae, & vice verſa, ut, hoc primum adplicato, non curetur morbus, applicato vero *illo* deinceps, curetur. Aperte id juvencula, plures alii, evincunt.

Vera proinde ratio patet curationum, quae cicutam famoſam reddidere. Capitur, unde *Anglus* ille, contractus atque rigidus totus, cujus reſtitutio publicas exple-

bat

bat novellas, ad ſuarum redierit uſum partium. Intelligitur, cur Pariſienſis medicus, celeberrimus *Maloet Acad. Reg. ſoc. Par. anno* 1728. exſiccationem & contractionem ſummam cruris, ex quo nata ancyloſis erat, ob eamque jam decreta cruris amputatio, tam feliciter reddiderit ſanitati. Curam huic ſimilem pro parte jam abſolvi balneo aquæ, bis die adhibito, pauculum lavendulæ aquæ addendo. Nec *Cl. Maloet* nec alii nec ego ad ſimilia indigemus cicuta: &, qui ſimilia fotu & balneo cicutæ perfeciſſe ſe gloriantur, concedere demum nobis debent, vi aquae & non cicutae ſe ea perfeciſſe.

Quaeri tandem poſſet, *an cicuta nemini unquam mortalium noceat?* Negatur audacter. Saepius repetita legitur negatio. Utinam demum id adfirmare ſerius ocyus non cogeremur! Profecto completa illa omnium totius corporis partium inſenſibilitas, quae, nullo ejuſmodi morbo praegreſſo, qui ſimile quid gignat, nata ſub uſu cicutae, & pertinax obſervata *Breslaviæ* fuit, pene cancroſo bonum pus jam dante; quemadmodum aliqui eorum, qui cicuta in cancro utuntur, ante mortem experiri ſolent; ulcere cancroſo prae deficiente pure aut ichore jam ſicciori; id quod paſſim illis contingere cernimus, qui a cancro per cicutam curati dicti, brevi

mo-

moriuntur; an, inquam, cicutam ſuſpectam reddere non poſſit?

Socraticum per artus gelu, multis ſeptimanis moleſtum & ad mortem uſque perſeverans, in publico civitatis miniſtro ſub uſu cicutae genitum, bini clari & ſeniores urbis medici mecum gemebundi viderunt.

An autem publica, eaque fere quotidiana exempla non proſtent, quae demonſtrent, ſcirrhoſis & cancroſis mortem a cicuta accelerari? Luculenta 30. fere annorum praxi edoctus, feminas complures, quas dirum hoc malum adfligebat, cura, ut vocant, palliativa, bono regimine, per plures minoreſque annos in vita ſervabam; quod idem mecum omnes practici ſe feciſſe laetantur: ex quo vero cicuta percrebuit, vidimus has feminas omnes, quibus & ego & alii cicutam conſtanter dedimus, miſerrime, ſolitoque citius perire. Quin & nonnullis, indirecte ſaltem, me cicuta vehementer nocuiſſe, eſt quod acerbe dolore nunquam ſatis poſſim. Quum enim principio aegre ferretur, me mammae tumorem mobilem, eumque in corpore unicum, enucleando curaſſe, ac ſi cicutam ſua privare gloria intendiſſem, debui deinceps omnes ejuſmodi feminas cicuta tractare, pereunteſque cicuta videre, quas ferro alioquin ſanas integraſque conſervaturus fuiſ-

fuiſſem. Horrorem profecto omnium per Europam medicorum animis incutiat oportet memoriam triſtis millenarum mulierum, quas ab elapſo retro ſeptennio haec planta aut longe præmaturius occiderit, aut unico ſalubri ferro detraxerit.

Nunc ipſe per Te, aequiſſime ac candidiſſime Tralles, judices velim, utrum cicuta nocuerit mortalibus; nec ne?

Atque ita abunde me ad omnia Tua reſpondiſſe, arbitror. Interim, Vir amiciſſime, miſerandam meam cogita ſortem, quem, quod torrenti me opponam, odium inique proſequitur, calumniae impune lacerant, & omne deſerit tutamen. Vivo nihilominus, & tranquillus. Omnipotentis in ſinu recumbo. Illi, Illi, inquam, unice debeo, qua ducor, animi fortitudinem, majorem debiturus, dum quae impendunt mihi ſupervenerint. Non enim cedam ultroneus. Profeſſoriam ſpartam, quoad licuerit, ornabo. Vale, ama me, perpetuoque in Tuis habeto.

Dabam Viennæ 3. Feb. *2765*.

F I N I S.

ELENCHUS CAPITUM.

CAPUT I.

De Colica Pictonum. pag. 1.

CAPUT II.

Pathologica Priorum Anacephalæoſis. 51.

CAPUT III.

De Tetano. 75.

CAPUT IV.

Diſſertatio de Tetano, ejuſque Speciebus, nec non de Curandi eum Methodo a Primis Medicinæ Sæculis, in noſtra uſque Tempora obſervata. 86.

CAPUT V.

De Febre Miliari, ac Petechiali. 127.

CAPUT VI.

Varia. 177.

De Irrito uſu Cicutæ in Carcinomatum aliorumque morborum curatione epiſtola. 217